

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

září 2011

Mgr. Richard Černý

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**Patentové právo v Rakousku a ČSR – aplikace
ve Škodových závodech do roku 1939**

**Patent law in Austria and CSR – application
at Skoda works till the year 1939**

Konzultant rigorózní práce: Doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Richard Černý

Září 2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni dne 1. září 2011

Rád bych vyjádřil své poděkování doc. JUDr. Ladislavu Soukupovi, CSc. za záštitu této práce a také za podporu a povzbuzení, které mně vždy poskytoval.

OBSAH	3
ÚVOD	5
ČÁST I.	15
Právní úprava patentů	15
1. Zákon výsadní z roku 1852	15
2. Zákon o ochraně vynálezů z roku 1897	25
2.1 Základní ustanovení – ochrana patentů obecně	25
2.2 Základní instituce patentové ochrany	31
2.3 Patentové řízení	33
2.4 Sankce	38
3. Patentové právo ČSR 1918 - 1939	41
ČÁST II.	50
Správa patentů v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody do roku 1939	50
1. Založení a vývoj podniku, spojení s firmou Schneider et Cie	50
2. Účast francouzské firmy Schneider et Cie v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody	54
2.1 Smlouva o patentech	59
2.2 Licenční ujednání ve věci muničního pláště (muniční košile)	63
2.3 Revize patentové smlouvy	67
2.4 Úpravy závazků vyplývajících z patentové smlouvy	70
3. Smluvněprávní úprava vlastnictví vynálezů	73
3.1 Patentový regulativ	75
3.2 Ochrana původcovství – právní rozbor	78
4. Organizace patentové agendy v podniku	81
4.1 Přihlašování vynálezů k patentování	82
4.2 Správa držných patentů	83
4.3 Evidence cizích přihlášek	84
4.4 Správa licenčních práv	85
4.5 Správa patentového archivu	86
4.6 Rešeršní činnost	88

ČÁST III.	98
Patenty zbrojní a muniční výroby v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody	98
1. Patenty zbrojní a muniční výroby	98
1.1 Příklady významných patentů ve výrobě munice	110
2. Vynálezce ing. Bohdan Pantoflíček v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody	111
2.1 Licenční ujednání ing. Bohdana Pantoflíčka s Akciovou společností, dříve Škodovy závody	113
ZÁVĚR	123
RESUMÉ	125
SEZNAM LITERATURY A ARCHIVNÍCH PRAMENŮ	
KLÍČOVÁ SLOVA	

Úvod

Dlouhodobě se z technického a historického hlediska amatérsky zajímám o zbraně a výrobu munice ve Škodových závodech v Plzni. Jsem rodilý Plzeňák a považuji Škodovku za nedílnou součást minulosti i současnosti „západočeské metropole“, dříve královského města Plzně. Vedle technického rozvoje a zaměření výroby na těžkou válečnou techniku mě při prohlížení a studování archivních materiálů zaujaly doklady na působení dřívějších zakladatelů, majitelů a členů řídicích orgánů společnosti. Od nich pak bylo blízko k vynikající osobnosti vynálezce, který svým přispěním vyzvedl technickou úroveň a obchodní prosperitu zbrojní výroby Škodových závodů na světovou úroveň.

S technickým výzkumem je v moderní společnosti spojeno výlučné právo vynálezce na ochranu hodnot, které svým důvtipem, pílí a často i osobní obětavostí vytvořil. V písemných dokumentech archivu akciové společnosti Škoda je veliký počet materiálů k vynálezům, mnohé z nich znamenaly v době svého vzniku a užívání převratný pokrok v řešení zásadních technických problémů, další zavedly novou výrobní technologii apod. Ve Škodovce byl propracován systém, který právo na ochranu vynálezů legální formou aplikoval v zájmu firmy, která práce na vynálezu umožnila, i v zájmu zaměstnance nebo jejich skupin, kteří jako původci vynález vytvořili.

V práci předkládám výsledky svého studia menšího úseku patentového práva jak se promítá do archivních materiálů Škodovky ať podle vnitřních předpisů podniku nebo podle spisů o jednotlivých patentech pro výrobu těžkých zbraní a munice ve Škodovce. Obsah práce jsem omezil věcně na zbrojní výrobu, ale přehled vývoje patentového práva v Čechách v 19. v části 20. století, který pokládám za nezbytný pro vylíčení některých právních problémů, zúžen není. Výklad zákona podávám podle jeho systematiky se snahou přizpůsobit se současným hlediskům.

Využití archivních materiálů akciové společnosti Škoda právě na úseku, který jsem zkoumal, bylo ztíženo tím, že množství materiálů není dosud odborně uspořádáno a pro citace odkazující na důležité údaje mi sloužily jen osobní výpisky a poznámky k neutříděnému archivnímu fondu Karlický. Za zvlášť zajímavé, i když většinou neprávnické materiály, považuji osobní pozůstalost nedávno zemřelého historika Karlického věnovanou archivu akciové společnosti Škoda. O technické a organizační otázky zbrojních patentů jsem se zajímal už dříve a zahrnul jsem některé

z nich do diplomové práce obhájené na Metropolitní univerzitě v Praze. Místa v předkládané práci využívám stejné materiály.

Česká zbrojní technika vstupovala do své nové vývojové etapy. První světová válka přinesla mimo jiné hluboké proměny ve vojenství. V dosud nikdy nevidaném rozsahu využily válčící země na frontách i v zázemí svůj hospodářský potenciál a technický pokrok, aby uplatnily nové bojové prostředky a vtiskly tak ozbrojenému zápasu nový charakter i nové dimenze. Poznatky a zkušenosti ze světové války až do třicátých let dvacátého století hluboce ovlivňovaly strategii boje, vývoj armád, jejich výzbroj i výstroj. Nebyly však posuzovány a hodnoceny v různých státech a odborných kruzích stejně. Na materiální a technickou výstavbu armád přirozeně působil další rozmach techniky, zejména v automatizaci zbraní, v materiálním zabezpečení vojsk a v letectví.

Při vyzbrojování nově se formující československé armády neměla republika dostatek vlastních zdrojů. V novém československém státě zůstalo po 28. říjnu 1918 jen nedostatečné množství zastaralého vojenského materiálu, což se nepříznivě projevilo v zajišťování a budování obrany republiky, zejména branné moci. Snaha zorganizovat materiální a technické zabezpečení potřeb obrany ve výrobě vedla již v prosinci 1918 ministerstvo národní obrany k vydání nařízení o dodávkách k válečným účelům, na jehož podkladě měl být získán přehled o dosavadním stavu objednávek a dodávek.¹ Všem podnikatelům a živnostníkům, kteří byli rakousko-uherským státem pověřeni dodávkami nebo opravami pro vojenské účely, bylo uloženo do 10 dnů oznámit ministerstvu národní obrany co a kdy bylo u nich v roce 1918 objednáno, jaký materiál a v jakém množství jim byl k tomu dodán, co a kam doposud dodali, co mají a mohou dodat do konce ledna 1919 a kolik mají dosud nezpracovaného materiálu. Zadávání státních dodávek a prací pro vojenské účely upravil další předpis o zadávání státních dodávek a prací (zadávací řád) vydaný roku 1920.² Nařízení jímž byl upraven způsob zadávání (veřejná soutěž, omezená soutěž, zadávání z volné ruky), nabídkové řízení a obsah a provedení smluv stanovilo, že se jeho ustanovení netýkají dodávek a prací pro vojenské účely, které podle rozhodnutí ministerstva národní obrany nepřipouštějí veřejnou soutěž.

Finanční prostředky nově vzniklého československého státu byly soustředěny především na úhradu nejn nutnějších potřeb branné moci, vyvolaných nedostatkem a

---

¹ Vládní nařízení č. 58/1918 Sb. z. a n. ze dne 4. prosince 1918

² Vládní nařízení č. 667/1920 Sb. z. a n.

různorodostí vojenského materiálu, a dále na úhradu nákladů spojených s intervenčním bojem na Slovensku v roce 1919. Zajištění obrany a budování branné moci bylo přímo závislé na výši finančních prostředků určených pro tyto účely státním rozpočtem. Vláda přes finanční obtíže státního hospodářství v rozpočtovém a materiálním zajištění zohledňovala potřeby obrany státu. Roční státní rozpočet schvalovalo Národní shromáždění počínaje rokem 1919 finančním zákonem. Na listopad a prosinec 1918 nebyl stanoven rozpočet (výdaje ministerstva národní obrany činily za toto období 202 600 000,- Kč.) Ve státním rozpočtu na rok 1919, který byl schválen finančním zákonem číslo 433/1919 Sb.z. a n.z úhrnu státních výdajů 6 713 524 913,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany 673 954 941,- Kč, na válečná opatření 2 542 004 000,- Kč se schváleným dodatkem pro ministerstvo národní obrany 607 745 247,- Kč a na válečná opatření 94 000 000,- Kč. Státní rozpočet na rok 1920 schválený finančním zákonem číslo 104/1920 Sb. z. a n. z úhrnu státních výdajů 10 416 175 920,- Kč počítal s výdaji pro ministerstvo národní obrany v částce 1 212 154 250,-Kč. Zákonem číslo 81/1921 Sb. z. a n. byly schváleny další státní výdaje z toho pro ministerstvo národní obrany ve výši 1 152 364 180,- Kč. V letech 1919-1920 se projeví ve finančním hospodaření státu i důsledky mimořádných poměrů, především nasazením vojska na Slovensku. Stanovená výše státních výdajů na obranu byla dodatečně zvyšována.

Státní rozpočet pro rok 1921 byl schválen finančním zákonem číslo 682/1920 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 13 841 738 127,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany s částkou 2 336 910 110,- Kč. Zákonem číslo 67/1922 Sb. z. a n. byly pro ministerstvo národní obrany schváleny dodatečně státní výdaje ve výši 224 885 891,- Kč. Obtížné bylo zejména řešení finančních problémů materiálního zabezpečení vojsk. Vojenské sklady byly skoro prázdné, nebyl dostatek výstrojního a proviantního materiálu. Vojenská správa musela dostat mimořádné finanční prostředky, aby mohla obstarat nejnnutnější zásoby oděvů a výstroje pro mužstvo. Státní rozpočet na rok 1922 byl schválen finančním zákonem číslo 470/1921 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 19 812 960 479,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany ve výši 3 108 846 222,- Kč. Byla to nejvyšší částka rozpočtu ministerstva národní obrany, které bylo dosaženo v prvních poválečných letech samostatné Československé republiky. Do roku 1926 měla pak výše vojenského rozpočtu klesající tendenci.

Relativně vyšší vojenský rozpočet v prvních poválečných letech byl ovlivněn faktem, že Československá republika musela budovat brannou moc bez větších materiálních prostředků, které by zdědila po rozpadlé habsburské monarchii a jež by tvořily možný základ pro dostačující zajištění materiálních potřeb vojenské správy. Vojenský rozpočet dále ovlivnily i boje nově vzniklého státu o definitivní konstituování státních hranic, o upevnění nové státní moci v pohraničních oblastech Čech, Moravy a Slezska a na Slovensku, vojenský zásah proti Maďarsku a válečné události na Slovensku v roce 1919, částečná mobilizace československé branné moci a další mimořádná opatření v říjnu 1921. Státní pokladnu zatížila další pasiva, V roce 1922 byl schválen zákon číslo 407/1922 Sb. z. a n., jímž se schvaluje úvěr poskytnutý vládami států, zastoupenými v Mezinárodním výboru pro pomocné úvěry hospodářské na repatriaci válečných zajatců československé státní příslušnosti z Ruska (akce Nansenova). Vláda byla zákonem zmocněna vydat k úhradě úvěru dluhopisy v cizích měnách státům, které poskytly na provedení repatriace finanční prostředky. Státní rozpočet na rok 1923 byl schválen finančním zákonem číslo 327/1922 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 19 371 030 639,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany ve výši 2 775 137 132,- Kč. Státní rozpočet na rok 1924 byl schválen finančním zákonem číslo 245/1923 Sb. z. a n.. V úhrnu státních výdajů 16 993 976 905,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany ve výši 2 299 973 630,- Kč. Od tohoto roku byla částka na stavby v oboru ministerstva národní obrany zahrnována do zvláštního samostatného rozpočtu státních investic. Pro rok 1924 byla stanovena pro stavby ministerstva národní obrany částka 135 700 000,- Kč.

Poválečné uspořádání Evropy, rozbití rakousko-uherské monarchie a s oběťmi obnovená státní suverenita a samostatnost musela být Československou republikou zaplacená i v penězích. Československý zahraniční odboj v čele s prof. T. G. Masarykem s tím od svého počátku počítal. Zákonem číslo 236/1924 Sb. z. a n., jímž se vláda zmocňuje k převzetí pohledávky vzniklé z dodávek za dobu trvání války, byly převzaty pohledávky vzniklé rakousko-uherskému eráru za dodávky uskutečněné od 28. července 1914 do 28. Října 1918 a byly vyplaceny. Šlo o částku asi 700 000 000,- Kč. Podrobnosti upravilo vládní nařízení č. 56/1925 Sb. z. a n. K podpoře podnikatelských kruhů byl vydán zákon číslo 237/1924 Sb. z. a n., kterým se zřizuje Zvláštní fond pro zmírnění ztrát povstalých z poválečných poměrů. Účelem fondu bylo poskytnout prostředky akciovým společnostem a společnostem

s ručením omezeným, provozujícím peněžní a bankovní obchody, záložnám a úvěrovým společnostem, spořitelnám, družstvům a jejich nákupním a prodejním svazům. Tím mělo být dosaženo mírové konsolidace v peněžnictví. Státní rozpočet na rok 1925 byl schválen finančním zákonem číslo 278/1924 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 9 573 585 801,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany ve výši 1 815 435 710,- Kč. V rozpočtu státních investic na rok 1925 byla pro stavby ministerstva národní obrany stanovena částka ve výši 68 000 000,- Kč.

V polovině dvacátých let se objevil nový problém s rozpočtem ministerstva národní obrany. Část úvěrů rozpočtovaných pro ministerstvo národní obrany ke konci roku propadala, poněvadž některé větší objednávky vojenské techniky nebyly včas dokončeny a převzaty a platební příkazy proplaceny. Částky neproplacené do 31. prosince rozpočtového roku propadaly ve prospěch státní pokladny. Návrhy ministerstva národní obrany na možnost využití některých úvěrů po ukončení rozpočtového roku byly zprvu odmítány. Státní rozpočet na rok 1926 byl schválen finančním zákonem číslo 207/1925 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 10 070 271 410,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany ve výši 1 935 402 500,- Kč. V tomto období byla uskutečněna změna ve struktuře státního rozpočtu, která se dotkla i skladby vojenského rozpočtování rozděleného nyní na čtyři kapitoly: ústřední správa, národní obrana, francouzská vojenská mise, sociální péče o vojenské poškozené, legionáře, jejich rodiny a pozůstalé. Státní rozpočet na rok 1927 byl schválen finančním zákonem číslo 221/1926 Sb. z. a n. V úhrnu státních výdajů 9 703 505 151,- Kč bylo počítáno s výdaji pro ministerstvo národní obrany s částkou ve výši 1 370 000 000,- Kč. V roce 1926 došlo k reformě rozpočtu vojenské správy, a to na podkladě zákona číslo 240/1926 Sb. z. a n. o úpravě rozpočtu vojenské správy. Byl přijat zprvu odmítaný návrh ministerstva národní obrany na zřízení zvláštního fondu, jehož čerpání nebylo omezeno dosavadní rozpočtovou lhůtou (31. prosinec). Zákonem bylo stanoveno, že ze státního rozpočtu dotovaný „Fond pro věcné potřeby národní obrany“ je určen k opatřování nejn nutnějšího vojenského materiálu a vybudování vojenských staveb. K tomu bylo uloženo ministru financí, aby každý rok po dobu 11 let zařazoval počínaje rokem 1927 do státního rozpočtu (Všeobecná pokladní správa) částku 315 000 000,- Kč. Fond mohl být také zvyšován dary, odkazy, výnosy sbírek apod. Fond spravovalo ministerstvo národní obrany v součinnosti s ministerstvem financí. S prostředky se hospodařilo podle výstrojního, výzbrojního a stavebního programu sestaveného

ministrem národní obrany, v dohodě s ministrem financí. K jiným účelům nesmělo být prostředků fondu použito. Dalším důležitým bodem ustanovení zákona číslo 240/1926 Sb. z. a n. bylo limitování vojenského rozpočtu ročně částkou 1 400 000 000,- Kč počínaje rokem 1927 po dobu 11 let. Tato částka mohla být podle zákona zvýšena jen tehdy, když přijetí nových zákonů vyžadovalo vyšší náklady doposud státním rozpočtem nepředvídané.

Z monarchie převzatá skladba zbrojního průmyslu na našem území nestačila potřebám. Základní vybavení armády se proto v letech 1919-25 opatřovalo v rozhodující míře z dovozu, zejména od poražených mocností Rakouska i Německa a z vítězné Francie. Nízká kvalita dovezené techniky, devizová náročnost importu, politické komplikace, pak spolupůsobily u vedení státu, že se u nás ve 20. letech dvacátého století stále silněji prosazovala orientace na domácí zbrojní výrobu vycházející z domácí konstrukce. Tento mnohostranný a dlouhodobý politický i hospodářský trend nebyl ukončen ani do r. 1938, založil a budoval však v hlavních směrech strukturu, která odpovídala aktuálním požadavkům vojenství. Domácí produkce kryla základní mírové a válečné potřeby vlastní armády a také vycházela vstříc zahraniční poptávce. Zbrojní a přidružený průmysl se těšil rozsáhlé investiční činnosti soukromých firem a státu prostřednictvím vojenské správy. Vedle modernizace dosavadních provozů, zejména budování zcela nových závodů vyžadovalo dosud neobvyklé nasazení českých techniků také ve výzkumu a vývoji. První investiční vlna do zbrojních podniků proběhla v letech 1920-27, druhá pak v době ohrožení republiky fašistickým Německem v letech 1934-38.

Už v programech prvních československých vlád byly nastíněny v obecné poloze úkoly upevňovat a chránit stát proti všem nepřátelům. „Vláda by se prohřešila na budoucnosti národa, kdyby neměla odvahy a rozhodnosti chrániti klidného a organického rozvoje našeho státu proti každému jeho rušení a potírati bezohledně ty, kteří se pokoušejí o nepořádky nebo násilný převrat jako nepřátelé vlasti.“³zněla odpovídající pasáž v programu vlády Karla Kramáře, který Národní shromáždění schválilo dne 21. ledna 1919.³ Vojenskou obranou politiku nevynechala ve svém programu ani následující vláda socialisty Tusara. „Víme dobře, že poměry v této části Evropy jsou neustálé. Přes naši poctivou snahu žíti v míru a dobrém poměru se všemi svými sousedy, nejsme ještě jisti a bezpečni od nových útoků. Chceme a budeme proto spoléhati na svou vlastní, připravenou a zorganizovanou obrannou sílu

---

³ Národní shromáždění ČSR v prvním roce republiky, Praha 1919, str. 41

a moc, abychom kdykoliv mohli na obranu své svobody zasáhnouti - bude-li potřebí i ozbrojenou rukou proti komukoli. Národ dlouho zotročený militarismem tím se nevrací k soustavě militaristické – organizace naší branné moci odpovídati bude zásadám demokracie.“⁴

Část politiků vystupovala ostře proti budování armády. Na půdě poslanecké sněmovny i senátu Národního shromáždění často zaznívaly kritické hlasy opozice dokreslující obraz armády československé republiky v polovině 20. let. Tak při projednávání návrhu zákona o úpravě rozpočtu vojenské správy na konci roku 1926 uvedl poslanec německé sociální demokracie Heeger: „V československém státě se neprovozuje politika odzbrojení nýbrž politika ozbrojení, jak ji neprovozoval nikdy žádný stát před válkou. Staré Rakousko-Uhersko asi s 52 milióny obyvatelů mělo stav vojska 200 000 mužů. Československá republika, která tolik mluví o odzbrojení, milici a mírových myšlenkách, má při 13,5 miliónech obyvatelů podle nových plánů 120 000, respektive 140 000 mužů vojska. Nahlédneme-li do zprávy, kterou československá vláda podala generálnímu sekretariátu Svazu národů, najdeme tam čísla: počet důstojníků 10 629, poddůstojníků 11 740, desátníků 12 763, svobodníků 17 863, vojínů 91 887, údaje o stavu zbraní: pušek a karabin 120 000, pistolí a revolverů 40 000, automatických pušek 1 814, kulometů 1 076, lehkých děl 560, těžkých děl 152, bojových letadel 94, výzvědných letadel 134, balónů 4.“⁵

Bez všestranného a cíleného rozvoje techniky nebyla materiálně technická výstavba československé armády myslitelná. Představovala složitý, nepřetržitý a často i rozporný proces, který v mnohém limitoval výslednou bojovou hodnotu armády. Ta byla hlavním zákazníkem, ale její objednávky naplňovaly určitou armádní koncepci a nebyly jen pouhou komerční záležitostí. Podrobná zadání a náročné přejímací podmínky hotových výrobků se stávaly východiskem a podněcovaly vývojové práce zbrojních podniků, většinou přímo určovaly jejich orientaci. Armádní velení neplnilo vždy na žádoucí úrovni, s potřebným rozhledem a perspektivami svoji koncepční a programátorskou roli. Některé byly již zastaralé a překonané nebo nepromyšleně podléhaly nevhodným vzorům. Výsledkem vedle úspěchů byly i ekonomické ztráty, ale někdy také opožděné reakce na vojenský technický pokrok ve světě. S růstem odbornosti vyšších složek velitelského sboru se

---

⁴ Národní shromáždění ČSR v prvním roce republiky, Praha 1919, str. 47

⁵ Těsнопisecká zpráva o 58. schůzi poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR dne 15. prosince 1926

náměty a požadavky centrálních armádních orgánů stávaly fundovanější a perspektivnější. Zasloužil se o to zejména „mozek armády“ – hlavní štáb ve své nové sestavě, po r. 1934 v čele s generálem Krejčím.

Pro získání co největší nezávislosti na dovozech z jiných států podporovalo ministerstvo národní obrany rozvoj domácí techniky a její výrobu. Přednostně objednávalo domácí výrobky a vylučovalo z nabídek zahraniční, ovlivňovalo ochranná cla, kupovalo zahraniční vzorky i licence, poskytovalo technickou, výrobní a zejména finanční pomoc. Úspěšné bylo zavádění automobilní elektrické výstroje u kroměřížské firmy Magneton nebo ve výrobě elektronek. Určité úspěchy byly i ve výrobě kuličkových ložisek. Přes řadu návrhů na řešení zůstala nerealizována výroba slitin lehkých kovů, zejména hliníku, nepodařilo se ani zavést licenční výrobu dálnopisů Creed. Vpravdě šlo často o záměry přesahující hranice možností armády.

Z hlediska personálního složení armáda neměla v celém meziválečném období dostatek technických odborníků, což se zvláště citelně projevilo na modernizaci armády a při výstavbě opevnění v druhé polovině 30. let dvacátého století. Platná systemizace preferovala hlavně taktickou složku armády. V hlavním štábu dlouho převládal názor, že armáda potřebuje více vojenské než technické vzdělání. Prof. ing. Petřík vypočetl, že v r. 1933 sloužilo v důstojnickém sboru pouze 4,5 % inženýrů (počtem 280), v hlavním štábu pak jen 0,4 %. Došel k závěru, že armáda je na tom hůře než rakouská před r. 1914.

Podpora vědeckého výzkumu a rozvoje techniky nebyla v armádě meziválečného údobí na žádoucí úrovni. Chyběl potřebný širší rozhled a větší perspektivnost. Věda a technika nenašly ani patřičné místo ve vojenské doktríně ani v koncepci a postavení svého výzkumného technického ústavu.

Technický vývoj a konstrukční práce přenechávala armáda zásadně výrobcům, firmám. Výjimek bylo málo a objevily se až po r. 1935. Po krátkém období popřevratové improvizace se z ministerstva národní obrany vyčlenily technické odborné složky a vytvořily po různých mezičláncích dvě hlavní instituce: Vojenský technický ústav v r. 1925 a Vojenský letecký studijní ústav v r. 1927. Obě byly pak r. 1933 sloučeny (nikoliv ku prospěchu věci) ve Vojenský technický a letecký ústav podřízený ministru národní obrany prostřednictvím náčelníka hlavního štábu. Udržoval přímý styk s odbory ministerstva národní obrany. Vojenský technický a letecký ústav se členil na 4 odbory (zbrojní, letecký, technický a chemický) a na zkušební zařízení (letecký zkušební oddíl, ženíjní zkušební dvůr a

dálkovou střelnici v Hlbokém na Slovensku). Představoval vrcholnou a v podstatě jedinou vědeckou a technickou složku armády na vysoké, vysokoškolsky personálně vybavené úrovni, která však ve výzkumu do značné míry zůstávala stát na polovině zamýšlené cesty. Ústav plnil úkoly studijní, zkušební a přejímací, ve svých koncepcích byl však nejčastěji závislý na podkladech a řešeních samotných výrobců, kteří iniciovali a prováděli většinu vývojových prací. Přitom usměrňování vývoje mělo technicky vycházet právě z vypracovávání taktických a technických podmínek pro zakázky průmyslové výroby.

Armádnímu výzkumu nebyly přidělovány dostačující finanční prostředky; věcné výdaje za roky 1922-38 činily jen 109,4 milionu Kč, když na materiálové potřeby armády bylo mezi válkami vydáno téměř 30 miliard Kč. Ani systemizovaný počet osob s vysokoškolským vzděláním nebyl uspokojivý, r. 1938 činil 96 důstojníků a 63 civilních zaměstnanců. To byly v podstatě všechny vědecké síly vyčleněné v armádě pro oblast techniky a přírodních věd.

Vojenský technický a letecký ústav vykonal se svými předchůdci mnoho záslužné práce ve prospěch armády i průmyslu, zejména ve 30. letech dvacátého století, kdy v součinnosti (a někdy v závislosti) s výrobcem formuloval dlouhodobé výhledy ve vybavování armády výzbrojí a technikou, navrhoval hlavnímu štábu technická řešení a kdy také účinně zasahoval do některých vážnoucích a problémových řešení v průmyslu (jednalo se například o výbušninu pentrit, konstrukci granátu u 10,5 cm kanónu vz. 35). Z výkonných útvarů vojsk přicházely stížnosti na příliš pomalé pracovní metody, které neodpovídaly tempu technického rozvoje za hranicemi.

Budování obrany země doprovázel přínos armády, který má svoji hodnotu dodnes pro kulturu společnosti. Organizace a činnost armády, zbrojní technika v Československu vyžadovaly jednoznačné odborné názvosloví. České a nebo slovenské odborné termíny do r. 1918 ve vojenské technice (a nejen vojenské) většinou neexistovaly. U vojenských jednotek i v řemeslech a průmyslu se převzala zněmčená hantýrka. Ministerstvo národní obrany již v roce 1919 vytvořilo z vojenských a civilních odborníků různých profesí, tedy i techniků a mužů praxe, názvoslovnou komisi. Cílem bylo vypracovat a sjednotit nové názvosloví. Jen stěží si dnes představíme, kolik pro nás nyní běžných technických termínů pochází z 20. let dvacátého století. Celá terminologie zbraňové a muniční techniky, vnitřní a vnější balistiky, výbušinářská a další vznikla tehdy nově, ale na pevných filologických

základech, vytříbená a schopná i dalšího vývoje. Češtinu trvale obohatilo na 7 000 nových slov, vstoupilo do různých technických oborů včetně automobilového, leteckého, železničního provozu a prostřednictvím vojenské služby přešlo i do lidové mluvy. Vojenské a zbrojně technické názvosloví se stalo obecným kulturním majetkem a je i dnes živým dědictvím po naší armádě 20. let dvacátého století

Část I.

Právní úprava patentů

1. Zákon výsadní z roku 1852

Ochrana patentů – patentové právo – ochrana původcovských a vynálezceckých práv byla v rakouském mocnářství během 19. století upravena nejprve zákonem „o výsadách k ochraně nových objevení, vynalezení a zlepšení v průmyslnictví“ r. 1832.⁶ O dvacet let později byl jménem absolutistického panovníka vydán druhý, dokonalejší „nový zákon výsadní“,⁷ podle něhož se řídila patentová ochrana až téměř do konce století. Moderní právní předpis o ochraně vynálezů, odpovídající pokroku vědy a rozvoji hospodářské sféry rakouského císařství, nazvaný „patentový zákon“, byl vyhlášen s datem 11. ledna 1897⁸ a byl pevnou součástí právního řádu Rakouska i následující Československé republiky více než půl století.

V řadě zákonů vydaných v Rakousku v padesátých letech 19. století pro potřeby řemeslné a průmyslové výroby, dopravy i obchodu a peněžnictví měl tzv. výsadní zákon důležité místo. Ochranu práv vynálezce koncipoval ještě archaicky jako privilegium udělené panovníkem. V celkem 56 ustanoveních vymezil obsah a rozsah původcovských práv, dobu trvání ochrany a evidenci patentů, přechod ochranných práv na jiné subjekty i sankční opatření za porušení zákona.

Chráněna byla práva vynálezce nebo objevitele průmyslového předmětu (výrobku) stejně jako nového pracovního nástroje⁹ nebo nové metody či postupy výroby. Ochrana vynálezu, objevu nebo zlepšení dosavadního výrobku se podle tohoto zákona nevztahovala na přípravu, respektive výrobu potravin, nápojů a léků a mimo okruh tohoto vymezení také na všechny jiné předměty a výrobní postupy, které se nesměly používat z důvodů veřejného zdraví, ochrany mravnosti a bezpečnosti, a

---

⁶ Patent ze dne 31. března 1832 č. 2556 Sbírký zákonů soudních. Byl vydán v německém jazyce, české označení je převzato ze zákona, který jej v roce 1852 nahradil.

⁷ Patent ze dne 15. srpna 1852 č. 184 ř. z.

⁸ Zákon č. 30/1897 ř. z. ze dne 11. ledna 1897 o ochraně vynálezů (zákon patentový)

⁹ „Nový prostředek dělací“ podle § 1 zák. č. 184/1852 ř. z., (dále jen zákon výsadní)

těž na věci, které byly z patentové ochrany vyňaty zákonem z důvodu všeobecného prospěchu státu.

Ochrana původcovských práv podle patentového zákona z r. 1852 byla ještě omezena v případě zdokonalení výrobku již dříve známého. Nový patent se pak vztahoval jen na část věci, která byla zlepšena, nikoli na celek. Patentové ochrany nepodléhaly také vědecké objevy ani v případě, že by mohly být prakticky využity v průmyslu. Vědou předložené poznatky mohly být patentovány pouze v případě, že už byly zavedeny do výroby. Spojení více vynálezů, objevů nebo zdokonalení věci zákon připouštěl pouze když se týkaly jedné věci.

Úvodní ustanovení (výsadního) patentového zákona z r. 1852 nečinila v naznačené osobní působnosti rozdíly mezi státními příslušníky rakouskými a cizinci. U vynálezů, objevů a zlepšení pocházejících z jiných států vyžadovala, aby v cizině ještě v dané věci trvala výsadní ochrana, v tuzemsku o ni mohl žádat pouze její nositel nebo právní nástupce. Tak bylo zabráněno tomu, aby cizí státní příslušníci přihlašovali u nás vynálezy a objevy obecně známé staršího původu.

Řízení k získání patentové ochrany se zahajovalo na žádost (spis prosební¹⁰) doloženou předepsanými přílohami a popisem vynálezu tak srozumitelně vyhotoveným, aby jej „když se po projití času výsadního v obecnou známost uvede, každý, kdo věci té jest znalý, mohl napodobiti“. Popis vynálezu měl být připojen k žádosti v zapečetěné obálce označené výstižným názvem vynálezu shodným s názvem, které žadatel uvedl v žádosti. Obálku měl žadatel opatřit svým jménem a adresou. Žadatel nebo jeho zmocněnec bydlící v Čechách žádost předkládal místodržitelenskému úřadu v Praze a měl se v ní řídit podrobným návodem obsaženým v několika ustanoveních zákona:

Předně měla být uvedena osoba žadatele – jméno, příjmení, povolání a bydliště. Jednalo-li se o cizince, musel mít zmocněnce bydlícího v tuzemsku a uvést jeho osobní údaje. Zákon počítal i s možností, že přihlašovaný vynález nebude připsán na jméno fyzické osoby, ale na firmu. Tato firma musela být v žádosti uvedena a připojen souhlas jejího majitele. V žádosti samozřejmě musel být uveden název vynálezu, objevu nebo zlepšení existujícího předmětu a dále doba, na kterou má být výsadní právo uděleno.

---

¹⁰ § 7 písm. a) zákona výsadního

Patentová ochrana podle zákona výsadního mohla trvat zásadně nejdéle 15 roků, na dobu delší muselo být vydáno „nejvyšší povolení“.¹¹ V případě, že byl přihlašován vynález uplatněný již v jiném státě, měla být požadovaná doba ochrany v Rakousku žádána podle dosud neuplynulé části lhůty v cizině. Vynález už registrovaný v jiném státě, o jehož ochranu usiloval žadatel v Rakousku, musel být doložen originálem nebo úředně ověřeným opisem cizozemské listiny, osvědčující udělenou ochranu.¹² Zajímavé v této souvislosti je, že zákon zde nepožadoval překlad listiny do úředního jazyka v Rakousku, tj. do němčiny přesto, že bylo pravděpodobné předložení listin v jazycích technicky vyspělých zemí např. západní Evropy. Úředníci místodržitelství si případně museli opatřit překlad dokumentu sami. Ovšem na jiném místě zákon výsadní jazyk zmiňoval.¹³

V žádosti měl být dále uveden případný požadavek utajení vynálezu nebo sdělení, že tajné řízení není požadováno.

Popis vynálezu měl být předložen v německém, tzn. pro Čechy tehdy úředním jazyce a podepsán přihlašovatelem. Objev, vynález nebo zlepšení muselo být podrobně slovy zákona „zevrubně vylíčeno“ tak, aby každá odborně zdatná osoba mohla přihlašovanou věc vyrobit bez přidání dalších vynálezů nebo zlepšení. Jasně, jednoznačně, nikoli dvojsmyslně měl přihlašovatel vysvětlit podstatu vynálezu, nesměl zatajit žádné důležité skutečnosti a údaje nebo postupy potřebné k úspěšnému uplatnění vynálezu. Podle povahy přihlašovaného vynálezu měl žadatel pro srozumitelnost popisu vyhotovit a připojit barevné výkresy, vzory nebo modely.

Nezbytnou doprovodnou náležitostí žádosti o ochranu vynálezu, uváděnou dokonce na prvním místě příslušného ustanovení zákona výsadního, bylo zaplacení stanoveného poplatku – taxy. Poplatek v určené výši mohl žadatel složit předem „u c.k. pokladnice“ a k žádosti přiložit potvrzení nebo částku taxy připojit k žádosti v hotových penězích. Výše taxy byla odstupňována podle celkové délky trvání (doby platnosti) patentové ochrany, byla jednotná pro domácí žadatele i pro cizince. Zákon výslovně uváděl, že žádný jiný úřední poplatek se za udělení výsadní ochrany vynálezu neúčtuje a to ani v případě, kdy se musí před rozhodnutím zkoumat, nejsou-li ve veřejném zájmu důvody k zamítnutí žádosti.

---

¹¹ § 9 písm. c) zákona výsadního

¹² § 10 písm. c) zákona výsadního

¹³ § 12 písm. a) zákona výsadního

Taxa mohla dosáhnout maximálně částky 700 zlatých rakouské měny, to v případě požadované výsadní ochrany na dobu 15 let. Úměrně nižší částky byly určeny na kratší ochranné doby, od šestého roku výše poplatky progresivně rostl a musel být celý zaplacen před nebo při podání žádosti. Taxa byla stanovena takto: za prvních pět roků 20 zlatých za každý rok, tedy celkem 100 zlatých, za rok šestý 30 zlatých, za rok sedmý 35 zlatých, za rok osmý 40 zlatých, za rok devátý 45 zlatých, za rok desátý 50 zlatých, za rok jedenáctý 60 zlatých, za rok dvanáctý 70 zlatých, za rok třináctý 80 zlatých, za rok čtrnáctý 90 zlatých, za rok patnáctý 100 zlatých. Vrácení taxy připouštěl zákon výsadní jen ve zvláštním případě, když by udělená patentová ochrana byla později, během ochranné doby, zrušena. Žadatel – vynálezce měl nárok na vrácení částky odpovídající nevyčerpané části ochranné doby.

Zákon stanovil podrobný postup povolovacího úřadu, tedy místodržitelství, počínaje okamžikem podání žádosti s určenými přílohami, kterou měl žadatel nebo jeho úředně ověřený zmocněnec doručit – předložit na úřad osobně. Při předávání žádosti s přílohami úředník místodržitelství kontroloval úplnost textu, podpis, přílohy a zaplacení taxy a na obálku popisu přihlašované věci zapsal datum a hodinu doručení žádosti a zaplacení taxy. Tento zápis měl spolupodepsat doručitel (žadatel nebo jeho zmocněnec), kterému úředník místodržitelství vydal potvrzení („obdržecí list“) o doručení spisu. Zákon určoval i obsah tohoto potvrzení (jméno a bydliště doručitele žádosti, den a hodina předání, doklad o složení taxy a označení vynálezu).¹⁴ Od časového údaje zapsaného na obálce ve spisu a v potvrzení pro doručitele se počítal počátek právní ochrany oznámeného vynálezu. Později oznamované totožné vynálezy nebo objevy nemohly být uznány ani nemohly vést ke zrušení prvně podané žádosti. Zákon výsadní vydaný pro všechny územní celky (tzv. korunní země) spadající do rámce rakouského císařství počítal s tím, že žádost mohla být podána podle podmínek té které země také u jiných úřadů, např. u krajského úřadu, které ji měly bez prodlení, nejdéle do tří dnů, poslat místodržitelství. Ačkoliv je počátek úředního postupu, tedy úkony úředníka místodržitelství, dost detailně popsán, důležitou otázkou počátku běhu ochrany a vyloučení možnosti možného pozdějšího předstížení prvního přihlašovatele neřeší v případě, když by žádost byla podána prostřednictvím jiného než povolovacího úřadu. Také záznam okamžiku doručení žádosti – přihlášky – jen zapsáním data a hodiny není zcela precizní pro

---

¹⁴ § 13 zákona výsadního

situace dvou i více přihlášek podaných ve stejnou hodinu stejného dne na různých místech. Správnější by bylo uvádět i minuty.

Místodrželství ukládal zákon výsadní, aby po přijetí žádost prověřilo, zda není podle typu přihlašovaného vynálezu nebo objevu požadovaná ochrana vyloučena, dále je-li žádost náležitě podepsána a zdali je označení vynálezu v žádosti a na obálce shodné. Pokud místodržitelský úřad zjistí, že na přihlašovanou věc nelze podle zákona ochranu udělit (např. jde o ohrožení mravnosti, vynález by ohrozil zájem nebo bezpečnost státu, jde o lék nebo potravinu atd.¹⁵) vyzve žadatele, aby vzal žádost zpět a podle potvrzení si vyzvedl složenou taxu, čímž se projednávání žádosti ukončí. Žadatel mohl však využít opravný prostředek a formou odvolání se obrátit na ústřední výkonný orgán – ministerstvo obchodu a průmyslu.¹⁶ Zákon výsadní pro podání odvolání stanovil lhůtu podle živnostenského zákona.

Drobnější nedostatky v přílohách žádosti mohl žadatel na výzvu místodrželství odstranit (opravit, doplnit) v povaze věci přiměřeně stanovené lhůtě. Po marném uplynutí této lhůty vrátilo místodrželství žádost zpět žadateli.

Úplné a bezchybné, případně opravené žádosti s přílohami po prozkoumání předávalo místodrželství ministerstvu obchodu a průmyslu, kde pokračovalo důkladné zkoumání a prověřování. Jistý nedostatek popisované úpravy úředního postupu státních orgánů zde spatřuji v tom, že místodrželství zákon výsadní nestanovil časový limit pro předání věci ústřednímu orgánu.

Jen samotné ministerstvo, tedy jeho úředníci, byli oprávněni otevřít k žádosti připojený, zapečetěný popis vynálezu nebo objevu a důkladně zkoumat předepsané náležitosti. Na prvním místě zákon výsadní uváděl jazyk popisu a podpis autora a dále strukturu, respektive obsah vynálezu, podle které by mohlo jít v daném případě o spojení více věcí, které by měly být pro potřeby ochrany rozděleny. Ministerstvo mělo dále kontrolovat jestli se plně shodují označení vynálezu v textu žádosti, na obálce popisu a v popisu samém. Také zdali popis je srozumitelný, úplný, stejně jako doprovodné modely nebo vzory a zda je dokumentace zhotovena podle běžných srozumitelných způsobů.

Z jiného hlediska mělo ministerstvo zkoumat, zda přihlašovaný vynález neodporuje všeobecným požadavkům zdravotním a různým omezením stanoveným obecnými právními předpisy. Podle zhodnocení těchto hledisek mohlo ministerstvo

---

¹⁵ § 2-6 zákona výsadního – viz výše

¹⁶ V původním českém znění § 15 zákona výsadního „ministerium tržby a průmyslu“

ochranu připustit případně jen s určitým omezením. Prověřování žádosti o patentovou ochranu mělo na ministerstvu probíhat tajně při používání vhodných prostředků, které utajování neohrožily.

Zákon výsadní výslovně uváděl, že stát před udělením patentové ochrany (výsady) nezjišťuje novost vynálezu či objevu, neposuzuje jeho užitečnost ani za tyto vlastnosti stát neručí. Ochranu poskytuje výhradně na nebezpečí, škodu a náklady žadatele. Udělená výsadní ochrana nezbavovala jeho nositele povinnosti dodržovat právní předpisy již platné a účinné a také ty, které budou vydány v budoucnosti. Udělená výsada, uváděl zákon, neznamená žádnou výjimku z povinností, které případně nařizují nebo nařídí omezení či úplné zákazy určitých činností.

Pokud při prověření žádosti nebyly zjištěny žádné nedostatky, propůjčil ministr tržby a průmyslu výsadu vydáním zvláštní listiny.¹⁷ V případech odstranitelných závad byla žadateli stanovena lhůta k jejich odstranění, poté byla vyřízena kladně nebo, pokud nedostatky neodstranil, byla žádost zamítnuta stejně jako v případě, kdy nemohla být výsada, tedy patentová ochrana, udělena. Toto zamítavé rozhodnutí muselo být odůvodněno a složená taxa byla žadateli vrácena. Zde zákon na rozdíl od udělení výsady neuváděl, zda negativní rozhodnutí vydává ministr nebo úřad.

Patentová ochrana zajišťovala držitelům po stanovenou dobu právo užívat objev, vynález nebo zlepšení už existující věci zavedením její výroby a prodejem kdekoli na území císařství. Dobovou, archaicky znějící formulací zákon výsadní hovořil o zřizování dílen, pomocných dělnicích, skladech a prodeji chráněných výrobků. Aniž by odkazoval na občanský zákoník nebo např. na platné živnostenské předpisy, zahrnoval mezi oprávnění držitele „výsady“ možnost převádět výhradní právo na další osoby jako na své společníky nebo s ním nakládat samostatně. Výslovně zmiňoval pronájem i právo zcizení prodejem, právo žádat patentovou ochranu také v zahraničí. Pro důslednou a přesnou evidenci držitelů patentové ochrany zákon výsadní stanovil novým držitelům a spoludržitelům oznamovací povinnost. Bez ohledu na právní důvod, z něhož na ně byla výsadní ochrana převedena, měli prostřednictvím místodržitelství své domovské země nebo přímo předložit ministerstvu právně relevantní převodní listinu. Ministerstvo převod zapsalo do rejstříku a veřejně, bez průtahů, vyhlásilo. Zdůrazňoval však i v této

---

¹⁷ § 18 zákona výsadního

souvislosti nutné dodržování všech zákonů.¹⁸ U částečného zlepšení už existující věci museli držitelé patentové ochrany respektovat ve všech směrech a případných převodech své podíly a postupovat po vzájemné dohodě.

Důsledná centralizační politika absolutistického režimu prosazovaná v habsburském mocnářství po potlačení konstitučního hnutí a revoluce roku 1848 se v zákoně o ochraně objevů a vynálezů z r. 1852 projevila pozitivně. V krátkém ustanovení tvořeném jednou větou byla působnost zákona vztažena výslovně na celé území Rakouska,¹⁹ což nepochybně prospívalo držitelům výsadních práv a jejich podnikání.

Patentová ochrana v daném případě začínala dnem vyhotovení listiny výsadní, který byl jako počátek – den vzniku ochrany práv držitele – vyhlášen. Způsob vyhlášení udělené ochrany a platnost odkazoval zákon na obecné předpisy o vydávání zákonů. Patrně relativně malé množství přihlašovaných objevů, vynálezů a zlepšovatelských řešení už známých předmětů v hospodářství země vedlo k tomuto vyloženému postupu úřadů a jeho právní úpravy. Od podání žádosti a vyžadovaných příloh na úředním místě, např. místodržitelství, do dne vyhotovení a vydání listiny výsadní v každém jednotlivém případě uplynula poměrně dlouhá doba, během níž mohlo dojít ke konkurenčnímu střetu přihlašovatelů.

Po úspěšném vyřízení bylo udělení (zákon výsadní používal výraz „propůjčení“) patentové ochrany zapsáno na ministerstvu obchodu a průmyslu do zvláštního rejstříku. Zaznamenávalo se jméno držitele, případně i firmy, která byla nositelkou příslušných práv. Samozřejmě se do rejstříku zanášely eventuelní pozdější změny, které během platnosti nastaly, a jejich skončení. Vedle rejstříku ministerstvo archivovalo přílohy žádosti o patentovou ochranu popisující objev nebo vynález včetně případných modelů přístrojů apod. Do rejstříku a archivu mohl každý zájemce osobně nahlížet s výjimkou tajných a už prošlých položek. Každý měl také právo vyžadovat písemné informace o chráněných věcech a na vlastní náklad opatřovat opisy. Archiv pravidelně „koncem každého měsíce“ zpracovával a předkládal ministerstvu přehled změn nastalých za uplynulé měsíční období o nově udělených výsadách, prodlouženích, převodech a zániku. Přehled byl rozeslán jednotlivým zemským úřadům a průmyslovým a obchodním komorám v zemských správních

---

¹⁸ § 22 zákona výsadního

¹⁹ „Každá výsada platí podle zákona ve veškeré říši Rakouské.“ § 24 zákona výsadního.

Podobně § 22 hovořil o výrobě a prodeji věcí „...v celé říši“.

celcích, které měly pro potřeby svých obyvatel zřídít informační rejstříky. Vždy po uplynutí kalendářního roku měl být podobný přehled vydán tiskem pro širokou veřejnost. Konec platnosti patentové ochrany měl být oznamován v tisku „uzná-li se to za užitečné“.²⁰

Obvyklou dobou trvání ochrany objevů a vynálezů bylo maximálně 15 roků. Jen ve zvláštních případech mohl stanovit dobu delší sám panovník. Zákon předpokládal, že příslušná žádost bude podána prostřednictvím kompetentního úřadu, v Čechách tedy místodržitelstvím. Z dikce zákona není zcela jasné, měla-li být žádost o časově delší ochranu podána hned při přihlašování objevu nebo až v průběhu již plynoucí lhůty. Podle mého názoru bylo možné obojí řešení.

Před uplynutím ochranné lhůty v konkrétním případě kratší než 15 let, měl držitel patentové ochrany právo žádat o prodloužení v rozmezí dosud neuplynulého času až na případných 15 roků. Žádost musel podat ministerstvu obchodu a průmyslu ještě za trvajících ochranných lhůt,²¹ zaplatit odpovídající taxu a přiložit „listinu výsadní“. Ministerstvo prodloužení povolilo a vyznačilo na původním dokumentu.

Udělená patentová ochrana mohla předčasně, před uplynutím stanovené lhůty, zaniknout, když byla zrušena nebo prohlášena za neplatnou. Neplatnost mohla nastat následkem nedostačující dokumentace přiložené k žádosti (zatažení důležitých skutečností, nejasný popis atd.), ale též pokud někdo prokázal, že přihlášený objev či vynález v okamžiku vydání úředního osvědčení nebyl už nový nebo že byl přivezen z ciziny a ochrana má náležet cizímu držiteli, případně jeho právním nástupcům. Patrně nejběžnějším důvodem neplatnosti patentové ochrany byl v daném případě padělek již dříve chráněného vynálezu, který odhalil a oznámil jeho držitel. Dalšími důvody pro prohlášení patentové ochrany za neplatnou podle zákona výsadního mohlo být nesplnění určité stanovené povinnosti nebo nově vydaný předpis, jemuž vynález odporuje.

Patentová ochrana mohla předčasně zaniknout také pro nečinnost držitele, případně uplynutím určitého času.²² Když držitel výsady do jednoho roku po jejím přidělení nezahájil užívání vynálezu nebo když přerušil zahájený provoz na víc než dva roky, platnost patentu zanikla. Podobně a samozřejmě také, když uplynula

---

²⁰ § 34 zákona výsadního

²¹ „...v pravý čas podati...“ § 27 zákona výsadního

²² České znění zákona výsadního uvádí v § 29 u č. 2 zřejmě s chybou tisku „prominutí“ místo logicky správného „pomínutí“.

stanovená doba a případně také když držitel dobrovolně, podle vlastního rozhodnutí, udělenou ochranu vrátil. Po ukončení platnosti ochrany patentu jej mohl v souladu s obecně platnými předpisy užívat každý.

Celou jednu čtvrtinu zákona výsadního tvořila jeho sedmá část, která upravovala porušování práva ochrany vynálezu a řízení o něm. Zákon za porušení patentové ochrany, které podle konkrétních okolností mohlo být správním přestupkem, deliktem podvodu nebo způsobením škody v soukromoprávním pojetí, považoval napodobení či padělání chráněného objevu a vynálezu způsobem popsáním v úředním rejstříku. Zásahem do práv držitele patentové ochrany bylo padělání výrobku i v tom případě, když pachatel později získal pro svůj způsob a identický postup rovněž ochranu. Porušení patentové ochrany mohlo být naplněno také živnostenským prodejem nebo přípravou prodeje chráněných věcí. Porušením zákonné ochrany u věcí zaregistrovaných s utajovaným výrobním postupem byl každý opakovaný skutek, u chráněných věcí s veřejně přístupným popisem první padělatelský čin. Na žádost poškozeného byl viník, tedy škůdce, padělatel trestán propadnutím padělků a pokutou od 25 do 1000 zlatých. Přitěžující okolností ovlivňující výši trestu byla situace, kdy pachatel získal znalosti o zhotovení padělků v zaměstnání u poškozeného nebo zneužil jeho důvěry. V případě nedobytnosti peněžitého trestu se ukládal náhradní trest vězení v délce jednoho dne za každých pět zlatých. Použité nástroje měly být upraveny, aby nemohly sloužit k padělání, případně využity jinak po dohodě padělatele s poškozeným. Zabavené padělky měly být zničeny, případně použity při náhradě škody držiteli patentové ochrany. Jako i v jiných případech stanovení peněžitých trestů, byly vybrané pokuty předány do fondu chudých té obce, kde byl spáchán delikt.

Poškozený držitel patentové ochrany nemusel požadovat trestní postih padělatele, pak měl právo žádat, aby se další padělání, prodej a dovoz padělků z ciziny zastavilo na dobu trvání jeho ochrany.

Sporné otázky hodnocení pravosti výrobků a napodobenin rozhodovalo pouze ministerstvo obchodu a průmyslu. Vyšetřování a trestání uvedených přestupků náleželo okresním úřadům příslušným podle místa, kde k činu došlo. Měly se řídit procesními předpisy živnostenskými. Odvolací instancí byl místodržitel. Proti jeho rozhodnutí, pokud měnilo nález okresního úřadu, bylo možno podat jako opravný prostředek rekurs ve lhůtě 14 dnů od doručení. Při projednávání trestní odpovědnosti zákon výsadní předpokládal, že pro řádné posouzení bude nutné posouzení znalce,

případně bylo třeba vyčkat rozhodnutí civilního soudu v dílčí otázce s trestní věcí související. Tehdy se rozhodování trestní mělo přerušit a vyčkat skončení věcí souvisejících. Zabavení a zničení věcí padělatele mu mohlo způsobit nepřiměřenou škodu, poškozený proto mohl být v daném případě vyzván „...aby učinil přiměřené pojištění za škodu a hanbu“.²³ Zajímavé v této souvislosti bylo oprávnění soudece civilního soudu, který sám mohl na žádost poškozeného, když bylo padělání prokázáno znaleckým posudkem nebo jinak, rozhodnout o okamžitém zabavení nebo jiném zajištění věcí. Další postup se řídil občanským soudním řádem, do 8 dnů však musel poškozený podat žalobu.

Porušení živnostenských předpisů držitelem patentové ochrany měly projednávat příslušné obecné orgány. Přivlastnění objevu, vynálezu nebo zlepšení v úmyslu získat výsadní ochranu naplňovalo znaky trestného činu podvodu nebo jiného deliktu upraveného trestním zákoníkem.

Závěrečná osmá část zákona výsadního obsahovala zvláštní ustanovení o patentové ochraně propůjčené před vydáním nového zákona. Šlo o případy výsadních práv získaných podle patentu z r. 1832,²⁴ které byly při vyhlášení nové úpravy platné, tedy dosud živé, ale jejich věcná i místní působnost daná starou normou byla užší než podle výsadního zákona. Dřívější držitelé patentové ochrany mohli v zemích rakouského císařství, kde dosud patentový předpis neplatil, jednoduchou úřední cestou dosáhnout ochrany dle nové úpravy.²⁵ Museli prokázat své výsadní právo Zemskému správnímu úřadu (místodržitelství) v provincii, kde chtěli patent uplatnit, že jsou jeho držiteli. Zemský úřad pak jejich patentovou výsadu beze všech poplatků a tax oficiálně vyhlásil.

Případné žádosti o prodloužení doby trvání patentové ochrany vzniklé před vydáním nového zákona již musely být podány podle něho. Zákon výsadní obecnou formulací nařizoval, že veškeré úkony a jednání v patentových věcech s výjimkou registrace dřívějších udělených nebo prodloužených patentů mají probíhat podle nové normy. Trestní postih za porušení dřívějšího patentu měl být aplikován podle starší úpravy. Patent byl datován dnem 15. srpna 1852.

---

²³ § 44, druhý odstavec zákona výsadního

²⁴ Viz poznámka č. 1

²⁵ § 52 zákona výsadního

2. Zákon o ochraně vynálezů z roku 1897

Hospodářský a politický vývoj v Evropě, v neposlední řadě stále sílící konkurence ve výrobě i obchodu a rozvoj technických oborů, zejména v průmyslu, si vyžádal na konci 19. století novou legislativní úpravu ochrany původcovských práv. Patentový zákon z r. 1897²⁶ nahradil svého předchůdce z počátku 50. let podrobnější, systematicky, logicky uspořádanou strukturou. Obsahově odpovídal potřebám společnosti na prahu 20. století. Nabyl účinnosti od 1. ledna 1898.

Rakouský patentový zákon řešil stejné otázky jako výsadní zákon z r. 1852, celkem ve 124 paragrafech stanovil všeobecná pravidla – především předmět patentové ochrany, upravil působnost a strukturu speciálních úřadů a institucí, procesní pravidla jejich činnosti. Zákon rovněž určoval postihy za porušení patentové ochrany a způsoby nápravy. Nezbytnou součástí jeho obsahu byla i poplatková stupnice a přechodná ustanovení.

2.1 Základní ustanovení – ochrana patentů obecně

Předmětem ochrany poskytované patentovým zákonem byly nové vynálezy použitelné v průmyslové výrobě, tedy dobovým termínem řečeno, zhotovované po živnostensku. Udělení patentu předpokládalo žádost přihlašovatele a splnění řady podmínek.²⁷ Pouze držitel patentu byl oprávněn slovy zákona „...předmět vynálezu průmyslově vyráběti, do obchodu dávat nebo na prodej chovati nebo jeho užívati“.²⁸ Výraz průmyslově vyrábět nahrazovala právní teorie i běžná odborná, nejen právní, praxe slovním obratem „po živnostensku vyrábět, prodávat atd.“. Měl naznačit hospodářskou výdělečnou činnost pro dosažení zisku. Z toho vyplývá, že patentová ochrana se nevztahovala na nevýdělečné aktivity jako je vědecký výzkum, vyučování, osobní záliba nebo náboženství.²⁹ Zatímco výsadní zákon z r. 1852 používal pro předmět ochrany expresivní označení „nové objevy, vynálezy nebo zlepšení již známé věci“, patentový zákon hovořil stručně jen o „nových vynálezech umožňujících průmyslové využití“. Objevy dosažené výzkumem, ale bez

---

²⁶ Viz poznámka č. 3

²⁷ §§ 1 a 4 patentového zákona

²⁸ § 8, první, nečíslovaný odstaven patentového zákona

²⁹ Němec, A.: Patentní právo, Slovník veřejného práva československého III (dále jen SVP), Praha 1934, s. 33

využitelnosti v živnostenském podnikání, pouhé teoretické výsledky bádání bez uvedení způsobu realizace v praxi, nechránil.³⁰

Omezení patentového práva:

Zákon za určité situace připouštěl pojem tzv. předchozího uživatele, tj. osoby, která už v době podání patentové přihlášky „bezelstně“ užívala přihlašovaný vynález nebo se k tomu připravovala. Měla právo uplatnit vynález ve svých provozovnách a žádat na držiteli patentu, aby je písemně uznal a pak mohlo být zapsáno do patentového rejstříku a stalo se součástí majetku sloužícího k podnikání uživatele. Případné spory v této věci měl řešit patentový úřad.

Patentovou ochranu nemuselo respektovat ministerstvo vojenství. Nebylo však v zákoně jmenovitě uvedeno a širší formulace zahrnovala i jiné řídicí články vojenské organizace,³¹ které mohly přímo nebo na objednávku u jiných subjektů využít pro potřebu armády vynálezy bojové techniky, materiálu i opevnění a válečného loďstva monarchie. Držiteli patentu náležela přiměřená náhrada. Bez ní zůstal vynálezce, jehož vynález byl patentován a poté zjištěno, že částečně spadá pod státní monopol.

Zvláštní ustanovení patentového zákona vylučovalo patentovou ochranu na dopravních prostředcích, které se na území monarchie zdržovaly jen přechodně při zajišťování dopravy různého druhu. Patentové řízení pro vynálezy u těchto předmětů by patrně bylo málo efektivní.

Za výrobu chráněné věci zákon pokládal všechny fáze výrobního procesu jednotlivých součástí a samozřejmě jejich sestavení do finální podoby. Na výrobě se mohly podílet různé osoby, nemuselo jít o samostatné dílo jednotlivce. Rovněž předávání věci do obchodu bylo vykládáno široce, zahrnovalo obchodní nabídku, převod vlastnictví, ale i pronajímání případně i prostřednictvím dalších osob. Za užití vynálezu se vedle jednoduchého dosažení plánovaného výsledku rozumělo také spojení vynalezené věci s jinými nebo její další zpracování. Vynález se mohl týkat rovněž výrobního postupu při zhotovení určité věci, pak se ochrana vztahovala i na tuto věc po živnostensku vyráběnou.

Vyloučena byla patentová ochrana několika skupin vynálezů, které patentovány být nemohly. Předně, jejichž užívání by bylo v rozporu s právním řádem, mravností anebo poškozující zdraví člověka „...nebo které směřují patrně ku

---

³⁰ § 2 bod 2 patentového zákona

³¹ „Válečná správa má právo...“ § 10 patentového zákona

klamání obecnstva“.³² Z této dikce zákona mimo jiné vyplývá, že k odepření ochrany stačila pouhá neprokázaná domněnka, že vynalezená věc, respektive vynálezce, mohla podvodně předstírat vlastnosti, které ve skutečnosti neměla. Patent nemohl být udělen dále na věci spadající pod státní monopol a pro širokou skupinu vyrobených potravin (poživatin, pochutin), léků, dezinfekčních prostředků a chemikálií. U těch byl dovolen patent pouze na výrobní postup, ne už na výrobek sám, aby nebylo znesnadněno zásobování obyvatel potřebnými životními potřebami.³³ Výroba věcí podřazených pod státní monopol byla z patentové ochrany vyloučena zřejmě s ohledem na státní pokladnu, aby nemusel stát vydávat prostředky na využití takových patentů.

Základní podmínkou pro získání patentové ochrany byla původnost – novost vynálezu. Zákon ji vymezil negativně. Originální, původní nemohl být vynález, který před přihlášením k patentové ochraně byl v tisku uveden ve známost takovým způsobem, že jej informované osoby podle zveřejněného popisu mohly užívat. Toto vymezení směřovalo proti napodobení, plagiátorství či nepovolenému přisvojení vynálezu. Podle stručné dikce zákona,³⁴ který blíže nespécifikoval „tiskopis“ ani jazyk uveřejněné informace, se tedy mohlo jednat o publikování v jakémkoli jazyce a o jakoukoli domácí i zahraniční tiskovinu. V praxi mohla nastat situace, kdy byl přihlášen vynález místním úřadům neznámý, který byl tedy pokládán za původní, ve skutečnosti ovšem převzatý z ciziny. Proto patentový úřad ex offio zkoumal, zda nebyl přihlašovaný vynález v tisku již publikován a vedle toho veřejnou výzvou oznamoval vynalezenou novinku, aby kdokoli mohl upozornit na její případnou neoriginálnost. Za původní nemohl být uznán také přihlašovaný vynález, který byl už všeobecně známý, tzn., že byl již užíván nebo alespoň veřejně vystavován, takže podle zveřejněného vzoru mohl být odborníky užíván. Předběžné zjišťování původnosti přihlašovaného vynálezu podobně jako patentní úřady monarchie prováděly i jiné evropské i další státy, např. Anglie, Německo, Holandsko, Polsko, Kanada a Japonsko. V jiných, i průmyslově vyspělých státech, např. Francie, Itálie, Švýcarsko, Španělsko takto originalita vynálezu ověřována nebyla.³⁵ Zákon také

---

³² § 2, bod 1 patentového zákona

³³ Němec, A.: c.d. s. 36

³⁴ § 3, odst. 1 patentového zákona

³⁵ Němec, A.: tamtéž

stanovil další logicky samozřejmou okolnost vylučující původnost vynálezu, který se stal „majetkem obecným“, když u něho skončila patentová ochrana.

Zákon výslovně upravil nárok na udělení patentu. Vyhradil jej vynálezci (původci) a jeho právnímu nástupci. Za vynálezce mohli být uznáni i zaměstnanci různého zařazení u soukromých firem i státu (dělníci, zřízenci) přesto, že přihlašované vynálezy vytvořili v zaměstnání. Služební předpisy a pracovní smlouvy mohly toto pravidlo modifikovat, avšak „zřízencům nebo sluhům“ nemohl být zcela odepřen „přiměřený užitek z vynálezů, které byli ve službě učinili“.³⁶ Smluvní ujednání nebo interní předpisy znějící v tomto smyslu zákon prohlašoval za neúčinné. Za původce byl pokládán první přihlašovatel, pokud jiná osoba neprokázala opak. Musela tedy hodnověrně doložit, že podstatný obsah napadené patentové přihlášky byl převzat z dokumentace jejího jiného přihlášeného patentu, případně že jsou převzaty nástroje a zařízení či výrobní postup bez souhlasu této odporující osoby. Zákon výslovně uvedl, že v situaci, kdy došlo k napodobení staršího vynálezu novějším, pokud držitel původní verze nedal k převzetí souhlas, a podává odpor, má přednost před následníkem. Pokud však už byl patent přihlašovatelovi udělen, nemohla být pozdější přihláška úspěšná, v lepším případě mohl pozdější přihlášený získat jen přiměřeně omezenou výsadu.

K již platně udělenému patentu mohl vynálezce nebo jeho právní nástupce přihlásit zdokonalení nebo vylepšení dřívějšího. Zákon umožňoval v takovém případě uplatnit nárok na patent „přídavkový“ k hlavnímu, už existujícímu patentu, který přihlašoval držitel patentu hlavního nebo nového zlepšení podle povahy věci jako patent samostatný.³⁷ Jeho opakem byl patent závislý, který nemohl sloužit svému účelu bez spojení s již existujícím patentem jiným. Prohlášení závislosti v takovém případě připojované k rozhodnutí o udělení patentu muselo přesně určovat i tento patent základní. Zákon tedy rozlišoval patenty hlavní, tj. samostatné věci fungující nezávisle na jiných prostředcích, dále patenty přídavkové a patenty závislé. V těchto posledně uvedených zákon vyžadoval, aby je přihlásil držitel patentu hlavního, tedy staršího.

Patenty výstavní, mající podporovat hospodářský rozvoj, byly v kompetenci ministra obchodu. Byly dočasným institutem, až na dobu tří měsíců od skončení

---

³⁶ § 5 patentového zákona

³⁷ § 4 patentového zákona

výstavy, zajišťujícím patentovou ochranu exponátům umístěným na výstavách, před podáním a vyřízením patentové přihlášky.

Stejně jako podle dřívějšího zákona výsadního z r. 1852 byla i patentovým zákonem stanovena ochranná doba výhradního práva vynálezce na 15 roků. Lhůta začínala dnem oficiálního uveřejnění patentové přihlášky.

Všeobecná ustanovení patentového zákona upravila i situaci více přihlašovatelů k témuž, tedy společnému vynálezu. Jejich podíly neurčoval, vzájemné poměry odkazoval na úpravu občanského zákoníku a pouze udělení souhlasu k užívání vynálezu jiným osobám vyhrazoval pro případ pochybností společně všem spoluvynálezci. Jednotlivě však mohli u soudu žalovat porušovatele jejich patentů.

Patentový zákon umožňoval mimo jiné vyvlastnění už uděleného nebo teprve přihlašovaného patentu. Důvodem byl na prvním místě vojenský zájem, za ním veřejný zájem (veřejné dobro) nebo jiný naléhavý zájem státu. Široce a obecně formulovaný okruh důvodů zajišťoval, aby podle konkrétních okolností vojenské nebo civilní orgány státu daný vynález mohly samy užívat nebo jej dát k dispozici veřejnosti. O vyvlastnění rozhodovalo ministerstvo vnitra, které mělo stanovit i přiměřenou náhradu dosavadnímu držiteli a dalším oprávněným subjektům. Hrozilo-li nebezpečí z prodlení, mohlo ministerstvo vnitra vydat předběžné povolení k užívání vynálezu hned po doručení žádosti o vyvlastnění. Zejména stanovení výše náhrady totiž mohlo prodloužit dobu vyvlastňovacího řízení, když o věci případně rozhodoval soud podle ocenění znalců. Rozhodující hlediska měla přihlížet k významu a hodnotě vynálezu jen v tuzemsku. O zahájení vyvlastňovacího procesu musely být informovány osoby zapsané v patentovém rejstříku.

Držitelé patentů i jejich právní nástupci měli samozřejmě dodržovat platný právní řád. Zákon zdůrazňoval i závaznost v budoucnu vydaných předpisů zdravotních, bezpečnostních, mravnostních a vydaných ve státním zájmu.

Právo patentové ochrany mohlo být předmětem dědění v obou jeho formách, zákon zde vylučoval právo odúmrti. Převody zapisoval patentový úřad do rejstříku po předložení příslušných dokumentů. Tzv. dobrovolnou licenci mohl držitel patentu přenechat užívání vynálezu jiným osobám a vymezit území.

Rozvoji průmyslové výroby mohla napomáhat nucená licence, tj. ustanovení zákona, podle něhož měl držitel patentu na vynález navazující na dřívější patent existující, tedy právně vyhlášený, před třemi roky, právo žádat, aby mohl starší

patent užívat. Nový patent měl mít velký význam pro průmyslovou výrobu. I jiné osoby mohly žádat o povolení nucené licence, pokud na uplatnění vynálezu byl veřejný zájem a žadatelé prokázali osobní důvěryhodnost. Držitel staršího patentu naopak mohl požadovat povolení užívat vynález novější. Převody licencí mohly být prováděny bez souhlasu držitele patentu jen současně s výrobním podnikem, kde byla uplatněna.

Patentová práva získávali přihlašovatelé a další oprávněné osoby, např. zástavní věřitelé, dnem zápisu do patentového rejstříku podle pořadí, ve kterém došly na patentový úřad, návrhy respektive žádosti, doručené ve stejný den měly stejné pořadí. S udělením patentu přejímal jeho držitel případná břemena s ním spojená, která byla uvedena v zápise patentového rejstříku. Do něj na žádost úřad poznamenal také zahájené spory o věcná práva související s určitým patentem i návrhy licenční a jiné, např. na prohlášení neplatnosti patentu. K tomu mohlo dojít, když se dodatečně ukázalo, že vynález byl již dříve uznán patentem jiného přihlašovatele anebo když předmět vynálezu nesplňoval vůbec, případně částečně, základní podmínky (původnost, povolený věcný okruh atd.) stanovené na začátku zákona.³⁸

Patentová ochrana za obvyklého běhu událostí platila 15 let. Začínala dnem přihlášení a v plném rozsahu dnem uveřejnění. Držitel patentu musel řádně hradit roční poplatky, v případě prodloužení končila následující den po termínu splatnosti. Držitel se mohl podle vlastního rozhodnutí patentu vzdát, právní účinek pak nastal následující den po doručení patentovému úřadu. Zákon předpokládal také jen částečné odřeknutí, zbylé části patentu byly podle své povahy případně chráněny dál.

Řádně udělený patent mohl během své platnosti mimo patenty vojenské a státní zaniknout také když byl patentovým úřadem v celém rozsahu nebo zčásti odvolán jestliže od jeho vyhlášení uplynuly alespoň tři roky a držitel nezajistil jeho využití ve výrobě ani k tomu nepodnikl potřebné kroky. Podporu rozvoje domácí výroby zajišťovalo ustanovení o možnosti ve veřejném zájmu odvolat patent, který je uplatněn v cizině a jeho držitel potřebné výrobky dovážel do země namísto zavedení domácí výroby. V takové situaci neplatila uvedená tříletá lhůta, držitele měl úřad pouze vyzvat, aby v přiměřené kratší lhůtě výrobu zahájil s pohrůzkou odvolání patentu.

Patentový zákon v části všeobecné uváděl důvody, pro něž měl být patent odňat podvodně jednajícím držiteli. Ten se buď vydával za autora vynálezu nebo

---

³⁸ §§ 1-3 patentového zákona, viz výše

jeho právního zástupce nebo podstatný obsah patentové přihlášky převzal bez souhlasu skutečného autora. Odnětí patentu mohl požadovat jen skutečný původce a jeho právní nástupce, kteří mohli uplatnit nároky na náhradu škody podle obecných pravidel občanského práva. Podle patentového zákona měli poškození právo žádat o převedení patentu na ně do 30 dnů po doručení rozhodnutí o odejmutí. Zákon chránil držitele patentu v dobré víře, nároky poškozených vůči němu se promlčely ve lhůtě tří roků od zápisu do rejstříku.

Obecnou zásadou „práva odvetného“ patentový zákon vyhradil právo „veškerému ministerstvu“ nařízením upravit omezenou ochranu patentových práv občanům států, které státním příslušníkům rakouské monarchie poskytují jen zmenšenou ochranu nebo je nechrání vůbec.

2.2 Základní instituce patentové ochrany

Pro ochranu vynálezů a objevů v celém Rakousku monarchie vytvořila ke konci 19. století jediný centrální „úřad patentový“ se sídlem ve Vídni. Byl přímo podřízen ministru obchodu. Zajišťoval a prováděl téměř veškeré úkoly administrativní povahy týkající se patentového řízení, především udělování a zániku patentové ochrany na území Předlitavska. V čele úřadu byl jeho předseda, k osazenstvu náleželi náměstkové předsedy a dále stáli i dočasní členové, všichni jmenovaní hlavou státu – panovníkem podle návrhu ministra obchodu. Funkční období dočasných úředníků bylo pětileté, mohli být jmenováni opakovaně. U některých funkcí zákon výslovně uváděl nutné právnické vzdělání (předseda, vedoucí oddělení zrušovacího). Úřad se dělil na tři oddělení podle věcného členění agendy:

Oddělení přihláškové vyřizovalo žádosti (přihlášky) o udělení patentu, převody a zabavení patentu, dobrovolně postoupené licence, poznámky o spornosti a závislé patenty.

Stížnostní oddělení zkoumalo a jednalo o stížnostech.

Oddělení zrušovacímu přicházely návrhy na odvolání a odnětí patentu, na prohlášení patentů za neplatné, na udělení nucených licencí a jiné.

Vyřízení všech podání v odděleních připravovali referenti, o vydávaných rozhodnutích a usneseníh kolektivně jednali vždy ve stanoveném počtu členové daného oddělení. V oddělení přihlášek přijímali usnesení tři stálí členové, jeden z nich předsedal. O zápisech do rejstříku patentů i do rejstříku zástupců

v patentových věcech měli rozhodovat vždy tři členové přihláškového oddělení s právnickým vzděláním. Ostatní oddělení projednávala došlé případy v širším obsazení, vždy dva členové s právnickým vzděláním a tři s technickým, rozhodovali o konečných usneseních, tříčlenné skupinky (dva technici) o průběžných otázkách. K projednávání jednotlivých věcí mohli být pozváni znalci i z nečlenů úřadu. Hlasování se neúčastnili. Zákon předepisoval pro přijímání stanovisek hlasování prostou většinou, případnou rovnost hlasů převážil hlas předsedajícího. Přijatá rozhodnutí (usnesení) úřad vydával a doručoval účastníkům písemně s odůvodněním. V podrobnostech zákon odkazoval na jednací řád, k jehož vydání byl zmocněn nadřízený ministr obchodu po dohodě s dalšími ministry.

Projednávání určité věci zpravidla začínalo v oddělení přihlášek. Proti tam vydanému usnesení podával opravný prostředek – stížnost – účastník stížnostnímu oddělení nejdéle do 30 dnů od doručení. Stěžovat si nemohl proti dílčím opatřením referentů učiněným při přípravě řešení celé věci ani proti některým průběžným (mezitímním) rozhodnutím. Pro vyloučení případné podjatosti se nesměl rozhodování o stížnosti účastnit člen úřadu, který se usnášel o původním napadeném rozhodnutí. Proti vydaným rozhodnutím stížnostního oddělení už nebyl možný žádný další opravný prostředek ani v rámci patentového řízení ani stížnost k správnímu dvoru soudnímu. Na konečné rozhodnutí oddělení zrušovacího si mohl účastník stěžovat u patentového soudu.

Zákon stanovil poměrně podrobně důvody, pro které byli členové patentového úřadu i soudu (viz dále) vyloučeni z projednávání určitých případů. Samozřejmě když byl člen sám účastníkem nebo v poměru spoluoprávněného (společně zavázaného nebo ohroženého), dále v příbuzenském poměru manžela a osob v pokolení přímém i pobočném do čtvrtého stupně nebo v poměru švagrovství do druhého stupně, také v poměru pěstounů, osvojenců nebo schovanců a poručníků či opatrovanců. Důvodem vyloučení bylo také aktuální nebo dřívější zastupování některých účastníků v projednávání patentové věci, ale též očekávání majetkového prospěchu nebo naopak škody z ní hrozící.

Důležitou součástí agendy patentového úřadu byl mimo jiné „**rejstřík patentový**“. Zákon podrobně stanovil jeho obligatorní obsah: Podle pořadových čísel v postupné řadě do něj úřad zaznamenával předmět (označení) a dobu udělení patentu, jméno, zaměstnání a bydliště držitele patentu a jeho zástupce. Vedle těchto základních, výchozích údajů zapisoval počátek, pokračování patentové ochrany a její

zánik, případný odpor proti němu, odvolání, prohlášení neplatnosti nebo odnětí patentu a vyvlastnění, přídatkový patent – překvalifikovaný na samostatný nebo prohlášený za závislý. Zapisoval se na příslušné místo i převod nebo licence patentu a věcná práva k němu se vážící, např. zástavní právo, určovací rozhodnutí a případné sporné skutečnosti. Vedle rejstříku patentový úřad vedl zvláštní archiv, kde ukládal doprovodné listiny náležející k jednotlivým platným patentům jako žádosti, popisy, výkresy, modely aj. Každý mohl nahlížet do rejstříku i studovat archivované přílohy, požadovat ověřené opisy a kopie pouze s jistým omezením pro dosud neoznámené patenty státu a armády. Pro potřeby veřejnosti patentový úřad uveřejňoval popisy udělených patentů. Mimo to mu zákon ukládal pro větší informovanost podnikatelů i technické inteligence „vydávati občas vycházející úřední list patentový“ a tak zveřejňovat předpisy týkající se patentových záležitostí. Formu i obsah této publikace měl stanovit ministr obchodu.³⁹

Patentovým zákonem byl zřízen pro přezkoumávání rozhodnutí zrušovacího oddělení úřadu patentového „**soud patentový**“, stejně jako úřad se sídlem ve Vídni. Nepříliš početný odvolací orgán tvořili císařem na pětileté období jmenovaní (na návrh ministra obchodu) specialisté: President soudu nebo předseda senátu nejvyššího dvora soudního a kasačního, který rovněž předsedal, dále jeden rada ministerstva obchodu, dva dvorní radové nejvyššího dvora soudního a kasačního nebo jejich zástupci a tři radové – členové s technickým vzděláním. Během funkčního období se na členy patentového soudu vztahovala ustanovení čl. 6 zákona o moci soudcovské. Pomocný kancelářský personál pro nový úřad i soud zajišťovalo ministerstvo obchodu.

2.3 Patentové řízení

Zvláštní podmínky stanovil patentový zákon pro zastupování procesních stran v záležitostech týkajících se patentů. Osoba zástupce měla splňovat náročné požadavky na znalosti právnické a odborně technické. Plnou nijak neomezenou způsobilost vyplývající z jejich profese měli advokáti a finační prokuratura, ta jen pro zastupování státních institucí, hlavně ministerstev. Vedle nich kvalitní zastoupení poskytovali zástupci ve věcech patentových zapsaní u patentového úřadu do rejstříku zástupců. Jmenoval je předseda úřadu, jestliže splňovali odbornost a další podmínky

---

³⁹ § 44 patentového zákona

stanovené zákonem. Vedle samozřejmé podmínky zletilosti, státního občanství a tuzemského bydliště vyžadoval trestní bezúhonnost u úmyslných deliktů majetkových a doložené absolutorium vysoké školy technického, hornického nebo zemědělského směru, případně filosofické fakulty (patrně přírodovědných oborů) domácí, tedy rakouské univerzity. Uchazeč dále musel prokázat nejméně dva roky trvající praxi u zástupce ve věcech patentových a po jejím ukončení úspěšně složit na patentovém úřadě zkoušku z domácího i zahraničního patentového práva. Zákon stanovil uchazečům o tuto profesi poměrně vysoké poplatky: Za zkoušku 20 zlatých, za zapsání do rejstříku zástupců 100 zlatých. O stížnosti na případné odmítnutí zápisu do rejstříku zástupců, pokud byla podána do 30 dnů od doručení zamítavého rozhodnutí, rozhodovalo ministerstvo obchodu. Registrovaní zástupci podléhali kázeňské pravomoci předsedy úřadu. Právní poměry zástupců měl stejně jako možnosti uznání vzdělání uchazečů získaného v zahraničí upravit ministr obchodu, případně spolu s dalšími resorty.

Druhá část zákona patentového na závěr upravovala doručování písemností. Dělo se prostřednictvím úředních sluhů nebo poštou. Držiteli, jehož pobyt nebyl znám, byl úřad oprávněn jmenovat opatrovníka pro doručování se všemi procesními důsledky. Krátkým ustanovením přikazoval zákon uložené a zaplacené peněžité tresty státní pokladně.

Rozsáhlá třetí část zákona podrobně upravovala patentové řízení, které začínalo podáním přihlášky. Ta musela vždy mít písemnou formu, přihlašovatel měl na vybranou osobní doručení nebo zaslání poštou. Mnohdy, např. ve sporech o autorství vynálezu mezi více osobami, byl velmi důležitý okamžik podání patentové přihlášky na úřad. Zákon k tomu stanovil: „Za čas přihlášky pokládá se ta doba, kdy přihláška došla úřadu patentovému.“⁴⁰ Každý jednotlivý vynález musel být přihlašován odděleně, spojení dvou nebo více vynálezů do stejné přihlášky zákon poněkud nejasně připouštěl jako součásti nebo prostředky týkající se stejného předmětu. Vedle osobních údajů žadatele (jméno, příjmení, zaměstnání a bydliště), k nimž se tehdy ještě neuvádělo datum narození, musela přihláška obsahovat rovněž identifikaci případného zástupce, když podával přihlášku on, formální žádost o vydání patentu, jeho krátké věcné označení (název) vynálezu a sdělení o počtu roků, za které chce přihlašovatel předem, tj. před udělením patentu, zaplatit stanovený roční poplatek. Povinnou přílohou přihlášky byl buď přihlašovací poplatek nebo

---

⁴⁰ § 48, druhý nečíslovaný odstavec patentového zákona

potvrzení pošty o jeho složení, plná moc případného zástupce a dva exempláře popisu vynálezu podepsané žadatelem nebo jeho zástupcem

Popis vynálezu měl být sestaven natolik srozumitelně a úplně, aby odborníci z daného oboru mohli vynález užívat. Předmět vynálezu, o jehož patentování přihlašovatel žádal, měl být na konci popisu přesně uveden a vysvětlen. Součástí popisu měly být výkresy a podle potřeby modely nezbytné pro úplnou srozumitelnost přihlašované věci. Až do přijetí usnesení k oznámení přihlášky mohly být údaje v popisu měněny. Ovšem změny týkající se podstatných částí vynálezů mohl patentový úřad posoudit jako tak závažné, že za čas doručení patentové přihlášky stanovil až dobu doručení těchto změn. Ministr obchodu byl zmocněn, aby stanovil další náležitosti nutné k přihlášce a popisu patentu.

Přednostní právo k získání patentové ochrany vůči později přihlášeným vynálezům nabýval žadatel okamžikem řádného přihlášení, tedy doručení přihlášky a předepsaných bezvadných příloh patentovému úřadu. Dodatečné odstranění vady netýkající se podstaty vynálezu nemělo na dobu doručení přihlášky vliv, důsledek podstatné změny je popsán výše.

Po doručení přihlášky na úřad ji pracovník přihláškového oddělení předběžně zkontroloval a při zjištění závad vyzval žadatele k jejich nápravě ve lhůtě, kterou mu stanovil. K předběžnému posouzení přihlášky mohl být vyslechnut podle okolností případu znalec daného oboru i sám žadatel, zvláště když přihlašovaný vynález patrně nesplňoval zákonné podmínky. Žadateli byla stanovena lhůta k vyjádření a po jeho posouzení nebo marném uplynutí lhůty k jeho podání přihláškového oddělení úřadu vydalo usnesení. Při tomto rozhodování o přihlášce nemělo brát v úvahu hodnotu vynálezu a rozhodnout o zamítnutí přihlášky, která nesplňovala stanovené podmínky.⁴¹

Řádně podaná přihláška podle předběžného posouzení vyhovující byla uveřejněna v k tomu sloužícím úředním patentovém listě (Patentním věstníku). Zveřejněno bylo jméno, zaměstnání a bydliště přihlašovatele, předmět vynálezu a nároky plynoucí z budoucí patentové ochrany a den doručení přihlášky. „Zákonné účinky patentů“ pro žadatele nastávaly dnem uveřejnění ve věstníku. Patentovou přihlášku s přílohami současně úřad vyvěsil na dobu dvou měsíců pro informování veřejnosti. Zákon v této souvislosti stanovil, že na vyvěšený popis patentu se vztahuje ochrana literárního díla, která trvá až do udělení patentu nebo až pět let,

---

⁴¹ Viz výše výklad ustanovení § 1, 2, 3 patentového zákona

pokud přihlašovatel patent nezískal. Žadatel měl právo navrhnout, aby oznámení a vyvěšení přihlášky bylo na dobu tří až šesti měsíců odloženo, čímž by se patentové řízení časově odsouvalo.

Během dvou měsíců, kdy byla přihláška vyvěšena, mohl každý občan proti udělení patentu podat u patentového úřadu písemný odpor, a to ve dvojnásobném vyhotovení. Zákon taxativně uváděl čtyři důvody, které odporující osoba mohla uvést a řádně doložit. Buď nebyl předmět patentů způsobilý k patentování, nebo byl vynález ve své podstatě již patentován nebo přihlášen, případně privilegován dříve, dále mohl namítat vynálezce, že žadatel není autorem vynálezu ani jeho právním nástupcem, případně nemůže být za něj pokládán a konečně, že podstatný obsah přihlášky pochází a byl bez souhlasu vlastníka převzat z popisů a cizích příloh. V tomto případě mohl uplatnit odpor jen vlastník. Úřad stejnopis odporu doručil přihlašovateli k písemnému vyjádření, pro které zákon stanovil lhůtu 30 dnů s možností prodloužení.

Podle obsahu dodaného vyjádření nebo po marném uplynutí lhůty shromáždil referent přihláškového oddělení potřebné dokumenty, připravil provedení důkazů, výslechy účastníků apod. Poté přihláškové oddělení v neveřejném zasedání zhodnotilo předložené důkazy a volnou úvahou se usneslo o udělení nebo odmítnutí patentu. Volnou úvahou rozhodlo současně také o výši nákladů řízení určených k úhradě stranám. Po podaném odporu mohl přihlašovatel dobrovolně vzít svou přihlášku zpět nebo ji úřad podle výsledku jednání o odporu mohl zamítnout. V takové situaci zákon poskytoval jistou výhodu osobě, která proti udělení patentu úspěšně podala odpor (šlo o skutečného autora vynálezu). Mohla totiž do 30 dnů od doručení rozhodnutí o zamítnutí přihlášky sama vynález přihlásit a současně žádat, aby za den přihlášky bylo zpětně považováno datum přihlášky zamítnuté.

Opravným prostředkem proti negativnímu rozhodnutí o přihlášce patentu, ale též o jejím vrácení k doplnění, byla stížnost. Musela být podána ve lhůtě 30 dnů od doručení usnesení a mohla obsahovat i nové skutečnosti dosud v řízení neuplatňované. Řízení probíhalo ve stejných krocích jako řízení o přihlášce.

Po pravomocném ukončení řízení o patentové přihlášce, tedy za hladkého průběhu jednání o novém vynálezu, případně po projednání opravných prostředků, úřad nařídil, aby byl zapsán do patentového rejstříku, vyhlášen v patentním věstníku, rovněž jeho popis aby byl uveřejněn a majiteli vydal patentní listinu. Výjimku u všech publikačních úkonů tvořily z důvodu utajení vynálezy zbraní a vojenských

potřeb všeho druhu, které vůbec nebyly veřejně oznamovány ani zapisovány do rejstříku. Vojenské orgány však byly oprávněny kdykoli později během trvání patentové ochrany o zápis a uveřejnění požádat. Od tohoto pozdějšího data oznámení se teprve počítal běh patentové lhůty.

Vedle přihlášení patentu zákon upravoval i jeho zrušení. Mohlo se jednat o jeho odvolání, prohlášení za neplatný nebo odnětí. Úřad o nich rozhodoval výhradně na návrh, který musel být formálně jako takový označen („obsahovati určitou žádost“), doložen důkazy, podle jejich povahy, např. listinnými, připojenými k návrhu a podán v počtu vyhotovení o jeden větším než bylo „žalovaných“. Po úvodním posouzení na úřadě referent zrušovacího oddělení opatřil námítky návrhem ohroženého vynálezce a s přihlédnutím k jejich obsahu, pokud byly podány, předběžně zhodnotil návrh, tj. provedl v přítomnosti úředního zapisovatele některé důkazy a opatřil další pro následující řízení, kterým bylo ústní jednání. U něho byly přizvány zúčastněné strany, svědkové, případně znalci, jednání včetně dokazování probíhalo analogicky jako u civilních soudů, na jejichž předpis zákon výslovně odkazoval.⁴² Nad jeho rámec poněkud omezoval veřejnost ústního jednání v zájmu státu, ale i obchodního tajemství sporné strany nebo svědka. Závěrečná porada a hlasování zrušovacího oddělení bylo neveřejné. Rozhodnutí a jeho důvody měl úřad vyhlásit ústně a veřejně, mimo to písemně doručit stranám. V něm měli být uvedeni členové oddělení, kteří rozhodovali, strany, případně zástupci a zmocněnci, dále samotné rozhodnutí a vylíčení věci a konečné důvody. O nákladech řízení úřad rozhodoval zvlášť. Zákon upravoval i vedení písemné dokumentace o jednání. „Přísežný znalec“ měl sepsat protokol, uvést případně technické údaje s pomocí přibráného technika. O neveřejném jednání nebo jeho části se pořizoval zvláštní, oddělený zápis. Oba protokoly podepisoval zapisovatel a předsedající. Zákon obecnou formulací ukládal povinnost soudům poskytovat patentovému úřadu právní pomoc. Zajímavé bylo v této souvislosti ustanovení patentového zákona o peněžitém trestu – pokutě až do výše 300 zlatých za „svévolné“ odporování patentu.⁴³

V řízení o patentech zákon umožňoval v jednoroční lhůtě v některých situacích navrácení do původního stavu. Tak např. když byl patent zrušen odvoláním nebo prohlášen za neplatný na základě falešné listiny, na základě prokázané křivé

---

⁴² § 74 patentového zákona: „Jednání budiž řízeno a provedeno užívajíc obdobně předpisů §§ 171 až 203 zákona ze dne 1. srpna 1895, Z. Ř. č. 113 (civilního řádu soudního).“

⁴³ § 82 patentového zákona

výpovědi nebo křivé přísahy, dále například když člen oddělení patentového úřadu, který se podílel na rozhodnutí, porušil své služební povinnosti a byl uznán trestným podle trestního zákona. Patrně nedokonalostí formulace šlo v jiném bodě ustanovení o navrácení v předešlý stav, jestliže rozhodnutí bylo vydáno na podkladě podvodného jednání „...které stíhá se trestním řízením soudním“. Přesnějším by zde mělo být pravomocné odsouzení pro podvod, ne pouhá stíhatelnost.⁴⁴

Nesprávná, chybně zapsaná rozhodnutí o zrušení patentu do patentového rejstříku měl úřad z vlastní iniciativy napravit, provést a vyhlásit výmaz chybného zápisu. Přitom práva osob nabytá v dobré víře na základě nesprávného zápisu zůstávala zachována.

Proti závěrečnému, nikoli předběžnému, rozhodnutí zrušovacího oddělení patentového úřadu se strany mohly odvolat k patentovému soudu. I v tomto případě platila pro podání opravného prostředku třicetidenní lhůta. Mělo být písemné a odůvodněné, jeho podání mělo odkladný účinek. Úřad je s celým spisem postoupil patentovému soudu, který většinou o věci sám rozhodl. Kasačním postupem, tedy vrácení zpět patentovému úřadu k novému projednání a rozhodnutí věc řešil, pouze když úřad podstatným způsobem porušil formální předpisy řízení. Patentový soud neprováděl žádné další důkazy.

2.4 Sankce

Čtvrtá část patentového zákona obsahovala sankční ustanovení na podporu patentové ochrany. Především stanovila trestnost porušení patentu a procesní postup k jeho ukončení. Rozlišovala úmyslné („vědomé“) a nevědomé trestní jednání. Šlo o soukromožalovatelný delikt – přečin – jestliže byl spáchán úmyslně. Spočíval v průmyslové výrobě, prodeji a využívání k uvedeným účelům bez souhlasu vlastníka patentu. Trestným porušením a „osobováním si“ patentu bylo i užívání patentu „bezelstně“ už v době přihlášky v tuzemsku, ale i přípravy k užívání nad rámec vlastní výroby ve vlastních provozovnách. Soukromý žalobce oznamoval a žádal potrestání pachatele přečinu vědomého porušení patentu u sborového soudu I. stupně. Pachateli hrozil peněžitý trest od 500 do 2000 zlatých nebo vězení na dobu 3 měsíců až jednoho roku s případným spojením s peněžitým trestem až do 2000 zlatých. Zákon však připouštěl, aby bylo současně použito přísnějších ustanovení

---

⁴⁴ § 84, odst. 2, č. 3 patentového zákona

trestního zákoníku, zvláště o podvodu. Poškozený vlastník patentu mimo to měl možnost domáhat se u sborového soudu obchodního další žalobou o uznání svého patentového práva, na ukončení jeho porušování a změnu výrobních nástrojů, kterými bylo jeho právo rušeno. Požadovat mohl také náhradu škody a vydání získaného obohacení. Poškozený vlastník patentu mohl žádat, aby soud vyslovil v odsuzujícím rozsudku také propadnutí věcí – nástrojů a prostředků, zařízení, které odsouzený používal k porušování patentu. Důvodem mělo být nebezpečí, že během doby trvání patentové ochrany budou dále užívány k původnímu účelu. Na náklad odsouzeného mohly být tyto věci také znehodnoceny nebo předělaný. Poškozený je mohl také převzít na úhradu škody nebo její části. V trestním řízení mohl být obžalovaný případně osvobozen, když nebyl uznán vinným (následek, tj. porušení vznikl objektivně). Pak mohl poškozený žádat znehodnocení nástrojů apod. s tím, že náklady na realizaci ponесou obě strany rovným dílem. Výjimkou opět i v této souvislosti byl zájem státu na posilování ochrany, vojenské orgány mohly požádat o vyvlastnění a předměty pak nemohly propadnout ani být zničeny.

V trestním řízení pro přečin porušení patentu mohl soud na žádost poškozeného rozhodnout a určit také výši náhrady (pokud byly soukromoprávní nároky spolehlivě posouzeny). Vedle náhrady škody a ušlého zisku měl odsouzený zaplatit přiměřenou částku „za utrpěná příkoří“ a osobní újmu. Trestní soud je měl určit volnou úvahou. Ochrana práv držitele, respektive vlastníka patentu umožňovala ještě, aby v odsuzujícím rozsudku trestní soud oprávnil poškozeného uveřejnit odsouzení, případně i s odůvodněním rozsudku na náklady odsouzeného v jednom nebo více veřejně vycházejících listech. Proti výroku o náhradě škody se obě strany měly právo odvolat. Poškozený vedle trestního řízení mohl také požadovat další náhrady občanskoprávní cestou. Civilní soud pak rozhodoval o tom, zda vznikla škoda, o výši náhrady a o obohacení žalovaného podle zásad občanskoprávního řízení volnou úvahou.

Úspěšný průběh a výsledek trestního řízení pro porušení patentu mohlo podpořit zjišťovací opatření, kdy na žádost poškozeného měl soud, třeba ještě před podáním soukromé žaloby, v případě nebezpečí z prodlení nařídit a provést soudní konfiskaci nebo soudní úschovu věcí sloužících k páčání přečinu. Poškozený případně musel podle uvážení soudu složit přiměřenou žalobní jistotu a nejdéle do 8 dnů po vydání opatření podat trestnímu soudu příslušný návrh na zahájení trestního stíhání.

V rámci trestního řízení měl příslušný soudce právo rozhodnout také případné předběžné otázky.

Jako prevence zásahu do cizích práv sloužil v patentovém zákoně určovací návrh. Každý mohl navrhnout úřadu, aby rozhodl, jestli výrobky, které chce vyrábět, prodávat, nebo výrobní postup, který chce využít, není chráněn určitým patentem. Tento patent musel přesně označit a nemohl jej spojovat s řadou dalších samostatných patentů. Řízení probíhalo podobně jako při rozhodování o neplatnosti patentu. Náklady hradil navrhovatel. Zjišťovací rozhodnutí mohlo být podle okolností daného případu chybné, navrhovatel pak musel hradit škody vzniklé nezaviněně jiným osobám.

Zákon jako přestupek „osobování patentu“ kvalifikoval označování předmětů a jejich obalů v obchodním styku způsobem, který předstíral neexistující patentovou ochranu a stejným přestupkem byla také inzerce všeho druhu o takových předmětech a výrobních postupech. Přestupky stíhaly správní orgány podle živnostenského řádu. K uloženému trestu měly vždy připojit propadnutí neoprávněně použitých obalů a propagačních pomůcek. Konfiskace dotčených předmětů měla být správním úřadem vyslovena jen, když po odstranění označení výrobek ztratil hodnotu nebo její část blížící se nákladům nutným na odstranění. Jinak zákon přece jen sledoval obchodní zájem podnikatele, aby mu vedle trestu podle živnostenských předpisů nevznikla neúměrně vysoká škoda v podnikání. Tomu nasvědčuje i ustanovení zákona, kdy se přestupku osobování patentu dopustil držitel patentu, jehož doba ochrany už uplynula. Trestné bylo jeho jednání, až když pokračovalo nebo k němu došlo za rok po skončení platnosti patentu.

V předposlední části zákon stanovil poměrně dosti vysoké poplatky, jednak za přihlášení – 10 zlatých (za jednu přihlášku bez rozdílu, zda jde o hlavní nebo přihláškový patent) – jednak za další úkony v patentovém řízení – např. při podání stížnosti 10 zlatých, za návrh na odvolání patentu 25 zlatých, za zápis převodu patentu do rejstříku 10 zlatých. Během trvání patentové ochrany se platily každoroční poplatky, progresivně rostly od prvního až po patnáctý rok. Splatné byly ročně předem podle data oznámení v patentovém věstníku. Držitel je mohl uhradit i za několik roků nebo za celých 15 let jednorázově. Zákon v nerozvinutém peněžnictví monarchie počítal s tím, že budou placeny v hotovosti v pokladně úřadu nikoli bankovním převodem. Neuhrazení poplatku za první rok do tří měsíců od splatnosti bylo pokládáno za odstoupení od přihlášky, prodlení s platbou dalších

ročních poplatků znamenalo přirážku 5 zlatých. Nemajetným vynálezům patentů a dělníkům odkázaným jen na jejich mzdu mohl úřad placení ročních poplatků odložit, případně platbu za první rok ochrany i prominout. Ministr obchodu byl zákonem zmocněn výši poplatků za přihlášku patentu a ročních poplatků za patentovou ochranu svým nařízením měnit. Placení kolkových poplatků v patentovém řízení se řídilo obecnými předpisy, patentové listiny byly od kolku osvobozeny.

V závěrečných ustanoveních zákon patentový ze dne 11. ledna 1897 umožňoval, aby držitel patentové ochrany podle starého zákona výsadního z r. 1852 mohl požádat o změnu své výsady na patent podle nového zákona. Již uplynulá doba trvání výsady se započítávala do zbývající délky platnosti patentu.

3. Patentové právo ČSR 1918 - 1939

Sedm měsíců po vyhlášení samostatnosti Československa Národní shromáždění provedlo „odrakouštění“ převzatého patentového zákona z r. 1897 a patentové předpisy na celém území republiky sjednotilo. Zákonem přijatým 27. května 1919 vydalo prozatímní opatření na ochranu vynálezů.⁴⁵ Výslovně přitom rozšířilo platnost původního rakouského zákona „na veškeré území státu československého“⁴⁶ a uherský zákon na ochranu patentů zrušilo.⁴⁷ Dřívější rakouské správní a soudní instituce nahradily nově zřízené instituce ČSR. Především byl v Praze zřízen patentový úřad a patentový soud s kompetencí pro celé území nového státu. Jmenování funkcionářů bylo vyhrazeno prezidentu republiky, případné vyvlastnění vynálezu v zájmu státu, potřeb armády apod. bylo předáno k rozhodování ministerstvu vnitra. Členy patentového soudu za monarchie jmenované z řad soudců (dvorních radů) nejvyššího dvora soudního a kasačního nahradili soudci – radové nejvyššího správního soudu. Samozřejmě byla v původním textu zákona nahrazena původní označení „rakouský“ (státní občan, příslušník) výrazem „československý“. Rozhodování o udělení patentu po provedeném předběžném řízení dostalo nově demokratický ráz, když jako jedna z mála obsahových změn v patentovém řízení, které novela zavedla, bylo vypuštěno, že má proběhnout v neveřejném zasedání.

---

⁴⁵ Zákon č. 305/1919 Sb. z. a n. ze dne 27. května 1919

⁴⁶ Čl. 2, úvodní odstavec zákona

⁴⁷ Zákonný článek XXXVII/1895 ze dne 14. července 1895

Novela řešila dále přechodné situace patentových řízení zahájených před jejím vydáním ve Vídni a v Budapešti a stanovila podmínky, za kterých mohla být uskutečněna v ČSR. Otázku poplatků neřešila, pouze v samostatném článku č. 4 zdůraznila, že se platí pouze jeden roční poplatek pro celé území republiky. Byla to zřejmě reakce na dřívější dvojí úpravu patentové ochrany zvláště pro Rakousko a zvláště pro Uhry. Jisté nedůslednosti v označování státních orgánů nalezneme v názvu soudu – patentový zákon říká „soud patentový“, novela z r. 1919 „patentní soud“. Podobně zákon z r. 1897 používá výhradně název „patentový úřad“, naproti tomu novela hovoří o „patentním úřadě“.⁴⁸ Tuto zmodernizovanou podobu českého názvu obsahují všechny pozdější předpisy vydané ve dvacátých letech v ČSR.

Konsolidace právního řádu ČSR vycházejícího z recepce dřívějších předpisů platných na území zahrnutém do republiky při stanovení státních hranic Versailleskou mírovou smlouvou si vyžádala další novelu patentového zákona z r. 1897 i zákona vydaného r. 1919. Jejím účelem bylo rozšířit působnost československých zákonů (starších – recipovaných rakouských i nových dosud v republice vydaných) na nevelké území bývalé německé monarchie, části Slezska, připojené k ČSR. Současně bylo třeba zajistit, tedy převzít, patentovou ochranu vynálezů udělenou podle německých předpisů jejich držitelům před začleněním území do ČSR. Šlo o podobnou situaci, jaká na úseku patentového práva byla při vzniku republiky na Slovensku, pokud jde o uherské patenty a případně o patenty udělené vídeňským úřadem.

V polovině roku 1922 byl vydán doplňující zákon⁴⁹ k zákonu o prozatímních opatřeních na ochranu vynálezů z r. 1919 a současně měnil některá ustanovení patentového zákona z r. 1897. Především zrušil pro území připojená k ČSR od „bývalé říše německé“ německý patentní zákon ze dne 7. dubna 1891, č. 12. říš. zákoníku⁵⁰ se všemi vedlejšími předpisy. Dále rozšířil platnost téměř celého zákona z r. 1919⁵¹ na nově připojená území slezská a řešil některé dílčí otázky práv k užitným vzorkům na těchto územích. V souvislosti s nimi odkazoval na německý zákon z r. 1891.⁵²

---

⁴⁸ Viz k tomu § 41 zákona a čl. 1 novely pokud jde o soud, úřad je takto uváděn na více místech.

⁴⁹ Zákon č. 252/1922 Sb. z. a n. ze dne 30. června 1922

⁵⁰ § 2 zákona citovaného v předchozí poznámce

⁵¹ S výjimkou čl. 3 zákona č. 305/1919 Sb. z. a n., který se týkal Uher

⁵² Zákon o užitných vzorcích ze dne 1. června 1891, č. 290 říš. zákoníku německého

Zákon z r. 1922 upravil také v duchu československého právního řádu patentovou ochranu na částech území při jižní hranici ČSR, které ke dni 11. června 1919 náležely k Rakouské republice. Řadu dílčích změn a doplňků připojil ke znění patentního zákona. Šlo mimo jiné o upřesnění původních formulací, požadavek právní kvalifikace členů oddělení patentního úřadu při rozhodování právních otázek nebo o dílčí věci řízení o patentních přihláškách. Delikty neoprávněného osobování si patentu byly doplněny případem užívání označení s poukazem na patent bez uvedení jeho čísla nebo spisové značky, pod kterou je projednávána přihláška. Takový přestupek byl soudně trestán pokutou od 50 do 2000 Kč nebo vězením od tří dnů do jednoho měsíce, propadnutím obalů s neoprávněným označením, ale případně i propadnutím věci, respektive zboží.

Zákon ještě upravil také přehled peněžních částek poplatků původní rakouské měny na měnu československou. Tak byl roční poplatek za druhý až patnáctý rok stanoven namísto 5 zlatých na 20 Kč, např. za podání stížnosti proti odmítnutí přihlášky místo 10 zlatých 100 Kč, za určovací návrh místo 20 zlatých 200 Kč atd.

Hospodářský vývoj země se brzy odrazil i v poplatkové politice státu i na úseku ochrany patentů. V říjnu 1922 byly nařízením vlády⁵³ zvýšeny poplatky za patentové přihlášky i roční poplatky za patenty. Přihlášky patentů byly od 1. prosince 1922 zpoplatněny částkou 100 Kč, roční poplatky od stejného data nařízení stanovilo v rozmezí od 100 Kč za první rok až na 1700 Kč za rok patnáctý. Patenty přídávkové stouply na 200 Kč.

V březnu 1923 vydala vláda významný předpis měnící vnitřní organizaci patentního úřadu a jeho personální obsazení.⁵⁴ Jeho důležitou součástí byla rozsáhlá příloha „Seznam tříd a jejich oddělení“. Všechny možné výrobní úseky technické povahy, tedy výrobní postupy a samostatné výrobky, které byly předmětem vynálezů, vládní nařízení uspořádalo do celkem 89 tříd uvedených v příloze této normy. Ve většině tříd byly menší dílčí skupiny produktů nazvané oddělení. Změny v třídění byl oprávněn provádět prezident Patentového úřadu. Celý soubor tříd nebyl sestaven podle přehledné metody. Dělení do tříd a oddělení mělo zřejmě praktický význam pro evidenci, kontrolu a posuzování vynálezů, které mohli kvalifikovaně provádět jen vysoce specializovaní odborníci-inženýři referenti Patentového úřadu. Tak do třídy 1. náležela příprava rud, nerostů a paliv vnitřně dále nečleněná.

---

⁵³ Nařízení vlády č. 303/1922 Sb. z. a n. ze dne 19. října 1922

⁵⁴ Vládní nařízení č. 73/1923 Sb. z. a n. ze dne 15. března 1923 o organizaci patentního úřadu

Následující třída 2. zahrnovala pekařství dělené dále na a) pekařské pece, stroje, nářadí, b) stroje k výrobě a zpracování těsta, c) způsoby úpravy těsta. Hned následující třída 3. zahrnovala oděvnický průmysl avšak kloboučnictví mělo samostatnou vnitřně nedělenou třídu 41. a obuvnictví pod č. 71. bylo též samostatnou třídou s oddělením a) obuv, b) zapínací zařízení, kování, ostruhy a pod., c) obuvnické stroje a nástroje s výjimkou šicích strojů.

Do oděvnického průmyslu spadalo a) prádlo , spodní prádlo ,šněrovačky, b) části oděvu a příslušenství, c) zapínací zařízení, d) pomůcky pro výrobu oděvů, e) květiny, kožešiny, peří, masky, vlásenky. Čtvrtá třída obsahovala osvětlovací zařízení v odděleních a) držáky svíček a lucerny, b) zařízení lamp mimo hořáky, c) hořáky samostatně. Elektrické a plynové zařízení do této třídy nespadlo., elektrické osvětlení mělo dvě vlastní oddělení ve třídě 21, jednak pro mechanickou, jednak pro chemickou část. Třída 5 zahrnula hornictví. Podle náplně jejích dvou oddělení do ní patřily průzkumné práce – vrtání do hloubky v oddělení a), vedle nich hornické kutací práce, těžba, výstavba tunelů a důlních jam i bourání ložisek, tzn. vlastní dolování a s ním přímo spojená aktivita, např. větrání dolu. Třída 6 spojila do šesti oddělení a) obilí, slad, chmel, b) výrobu piva, c) výrobu lihu, d) přípravu vína, e) výrobu octa, f) výrobu lisovaného droždí. Spojení těchto artiklů do jedné třídy snad vycházelo ze skoro u všech použití velmi blízkých výchozích surovin a výrobních postupů, např. kvašení. Asi jen specialista s technickým vzděláním a širokou orientací v různých technických oborech byl však schopen zařadit konkrétní vynález resp. patent do správné třídy a oddělení když např. třída 45. zemědělství a lesnictví, zahradnictví a vinařství, mlékařství a zootechnika měla oddělení b) sklizení, zpracování sklizených plodin polních. Výroba lihu z obilí nebo brambor tak např. mohla patřit do třídy 6. i 45.

Jednoduchou charakteristiku měla třída 7. výroba plechu a drátu, jakož i válcování vůbec. Podobně jako např. třída 9., štetinové zboží, se nedělila na oddělení. Stejně tak třída 16. příprava hnojiv (míněna jsou asi hnojiva umělá), třída 41. kloboučnictví, třída 60. regulátory pro pohánění stroje, třída 61. ochranná zařízení, 62. průmysl solí, žíravín a žíravých zemin, solivarství, třída 66. jatečnictví, třída 69. řezací nástroje včetně sečných a bodných zbraní, třída 73. provaznictví, třída 74. signalizace (mimo železniční), třída 83. hodiny včetně elektrických, třída 84 stavitelství vodní a zakládání. Téměř na konci byla třída 87. různé nářadí a náčiní kam šlo zařadit nespécifické výrobky.

Technický rozvoj doby vyjadřovala např. třída 13. parní kotle s příslušenstvím. Mezi toto příslušenství však nepatřila „topeniště“, která tvořila samostatnou třídu sestávající ze sedmi oddělení, např. e) topení plynem, f) pece na spalování smetí a odpadků, g) pece na spalování mrtvol. Třída parních kotlů zahrnovala a) parní kotle mimo určených pro vytápění místností, b) předhřívání vody, její čištění a řízení vodního oběhu, c) vodoměry, bezpečnostní zařízení a přístroje, d) parní vedení, sušení přehřívání páry, odvodňovače, e) čištění kotlů a trubek, upevnění a těsnění kovových trubek, f) zvláštní způsoby výroby páry. Následující třída 14. parní stroje (stabilní, pojízdné a lodní) zahrnuje a) stroje s pístem s vratným pohybem, b) stroje s obíhacími, kývajícími písty a kroužícími válci, c) parní turbíny, d) rozvody s příslušenstvím, e) způsob využití parní energie. Svým názvem zaujme třída 17. stroje zimotvorné a stroje na výrobu ledu, výměna tepla a uschování poživatin dělené na a) výrobu ledu, dobývání ledu, b) sklepy na led, ledničky a prostorové chlazení, chladicí vozy, c) kondenzátory, zařízení na výrobu tepla, chladicí zařízení, zkapalňování plynů, zejména vzduchu, komínové chladiče, d) stroje zimotvorné a chladicí. Do třídy 46. vládní nařízení určilo spalovací motory, tlakové plynové motory, stroje pružinové a se závažím. Vedle oddělení a) výbušných a spalovacích motorů v celkovém uspořádání se řadilo oddělení b) rozvodů a regulačních zařízení, ventily, karburátory a karburáčnická zařízení, zapalování, chladiče, spouštěcí zařízení atd. pro stroje uvedené ad a) oddělení c) stroje na tlakové plyny (na teplý vzduch, tlakový vzduch, čpavek atd.) Do této třídy byly zahrnuty také d) žentoury, šlapací stroje, pérové stroje, stroje se závažím a plynové turbíny.

Až do třídy 72 byly zařazeny artikly nejvíce spjaté s technickým rozvojem a výrobou Škodových závodů. Byly to pod názvem třídy střelné zbraně, střelivo, ochranné prostředky proti střelám oddělení: a) ruční střelné zbraně a příslušenství, b) děla a kulometry, c) lafety, mechanická obsluha děl, d) pancíře a pancéřové desky, e) střelivo, f) zaměřovací zařízení, g) střelnice a terče, h) střelné hračky a hry.

Podle nového nařízení vlády všichni členové patentního úřadu patřili do přihláškového oddělení a další dvě oddělení, tj. stížnostní a zrušovací byla sestavována prezidentem úřadu ad hoc k projednání jednotlivých případů. President patentního úřadu, případně jen náměstek, řídil veškerou práci úřadu, dohlížel, měl personální a kázeňskou pravomoc nad zaměstnanci úřadu i patentními zástupci. Mimo jiné nařizoval a řídil zkoušky patentních zástupců, řídil shromáždění („valné

hromady“) členů úřadu k projednání odborných otázek ochrany vynálezů, předsedal jednání oddělení stížnostnímu a zrušovacímu a určoval v jednoročních funkčních obdobích pracovníka – člena úřadu s právnickým vzděláním, který rozhodoval o zápisech do rejstříku patentních zástupců.

Administrativu, tedy kancelářské záležitosti úřadu, nařízení vlády uspořádalo do šesti útvarů. Vedle podatelny to byl patentní archiv, který vedl patentní rejstřík a ukládal originální popisy vynálezů, dále „výkladna“ pro nahlížení do přihlášek uveřejněných v patentním věstníku, knihovna, „výpravna“, kde se vyhotovovaly čistopisy listin a zařizovalo jejich doručení, a také spisovna pro ukládání vyřízených spisů. Samostatný archiv, nespojený se spisovnou, měl sloužit zvýšené ochraně cenných dokumentů v něm uložených.

Zajímavé bylo dělení personálu připomínající v mnohém služební pragmatiku monarchie pouze s modernizací názvů jednotlivých funkcí. Úředníci s právníkou kvalifikací vyšších hodnostních tříd měli stejné úřední tituly jako jejich protějšky na ministerstvu obchodu („koncipista“), úředníkům technické odbornosti náležel titul „komisař“. Právníké a technické funkce byly obsazovány natrvalo nebo dočasně. Podmínkou definitivního ustanovení bylo vedle právníkého nebo technického vzdělání a jednoroční praxe v úřadě složení praktické zkoušky. U právníků se zkouška konala z předpisů o ochraně živnostenského podnikání, u technických specializací z předpisů vydaných na ochranu vynálezů. Probíhala před komisí pro zkoušky zástupců ve věcech patentových. Ministr obchodu mohl praktickou zkoušku prominout, „...prokáže-li osoba, o niž jde, jiným způsobem svou způsobilost“.⁵⁵ Zatímco požadavek předchozího právníkého vzdělání byl formulován jednoduše jako teoretické právní a státopědecké zkoušky, u technického úřednictva vládní nařízení požadovalo úspěšné složení II. státní zkoušky na domácí vysoké technické, zemědělské nebo báňské škole, ale také matematicko-přírodovědecké učitelské vzdělání pro vyšší střední školy nebo doktorát přírodních věd. Vedle vysokoškolsky kvalifikovaných úředníků na úřadě pracoval personál účetní, podřízený přímo presidentovi, dále kancelářský, zřízenecký a pomocný. Mezi tituly úředníků byl vrchní kancelářský ředitel nebo kancelářský adjunkt, kancelářský oficiál a kancelista. Dočasně ustanovení úředníci užívali titul člen patentního úřadu a měli při plnění svých úkolů stejná práva a povinnosti jako stálí. Všichni členové patentního úřadu

---

⁵⁵ § 9, šestý odstavec (nečíslovaný) vládního nařízení č. 73/1923 Sb. zákonů a nařízení

při jmenování do funkce skládali před presidentem úřadu služební přísahu.⁵⁶ Přisahali věrnost republice, poslušnost vládě, dodržování zákonů a úředního tajemství, nestrannost a svědomitost při rozhodování.

Stejněho roku v říjnu byla vládním nařízením nově upravena ochrana vynálezů zveřejněných před jejich patentováním na výstavách pořádaných v tuzemsku.⁵⁷ Šíření nových výrobních postupů a dosud neznámých výrobků všeho druhu mělo napomoci zajištění původcovských práv na veřejně přístupových a podporovaných akcích. Pořadatelé těchto výstav mohli dopředu žádat ministerstvo obchodu, průmyslu a živností o udělení prozatímní patentové ochrany vynálezům k jejich vynálezům, které umístí na konkrétní výstavu. Poskytnutá ochrana začínala okamžikem dodání dotčených předmětů na výstavu, uveřejňovala se v Úředním listě a v Patentním věstníku. Vynálezce však byl povinen už během výstavy, ale nejpozději do tří měsíců po jejím skončení, podat patentnímu úřadu řádnou přihlášku. K ní pořadatel výstavy připojoval potvrzení o shodě přihlašovaného a vystavovaného vynálezu, oznamoval den a hodinu dodání vynálezu na výstavu a její trvání nebo den, kdy skončila. Řízení o patentové přihlášce pak probíhalo obvyklým způsobem. Pro možnou situaci, kdy by na výstavu byly dodány současně stejné vynálezy, nařízení vlády dávalo přednost tomu, který byl dříve přihlášen na úřadě.

Opatření sociálního charakteru, které mělo usnadnit patentové řízení chudým vynálezci, přinesl v dubnu 1924 další předpis – vládní nařízení o výhodách osob nemajetných a dělníků, poukázaných na svou mzdu, ve věcech patentových.⁵⁸ Zrušilo a nahradilo obdobný předpis z monarchie.⁵⁹ Nemajetným a námezdně pracujícím přihlašovatelům vynálezů mohl president úřadu odložit nebo prominout placení nákladů a poplatků souvisejících s přihlašovacím řízením. Mohl jim také přidělit bezplatně patentního zástupce a advokáta. Majetkové poměry musel žadatel doložit potvrzením obecního a okresního úřadu podle svého bydliště.

Další předpis – vládní nařízení o náležitostech patentových přihlášek a plných mocí k zastupování ve věcech patentových⁶⁰ – podrobně upravil obsah dokumentů

---

⁵⁶ § 11, odst. 3, tamtéž

⁵⁷ Vládní nařízení č. 199/1923 Sb. zákonů a nařízení ze dne 11. října 1923 nahradilo podobné nařízení dřívějšího rakouského ministerstva obchodu č. 164/1898 ř. z.

⁵⁸ Vládní nařízení č. 69/1924 Sb. z. a n. ze dne 3. dubna 1924

⁵⁹ Nařízení ministerstev obchodu a vnitra č. 163/1898 ř. z.

⁶⁰ Vládní nařízení č. 208/1924 Sb. z. a n. ze dne 25. září 1924

předkládaných úřadu v rámci patentového řízení a zrušil zastaralé podobné nařízení rakouské č. 160 z r. 1898. Písemně podávané přihlášky a plné moci musely svým obsahem odpovídat vyjmenovaným bodům, k nim musely být připojeny další předepsané listiny. Pro větší názornost a srozumitelnost nařízení doprovázel vzor patentové přihlášky a plné moci. Ke sjednocení patentové dokumentace, kterou úřad zveřejňoval tiskem a archivoval, nařízení uvádělo grafickou úpravu i formát popisů a výkresů, míry a váhy metrické soustavy včetně jejich zkratk, upozorňovalo, že nemají být k přihláškám připojovány ukázky výbušných látek a třaskavin. Popis přihlašovaného vynálezu měl být „...způsobilý k tisku, proto jest se v něm vystříhati zbytečných rozvláčností“.⁶¹

Modernizován a přizpůsoben aktuálním potřebám byl ještě v roce 1924 jednacím řád patentního úřadu, který nahradil rovněž recipované a dosud používané předpisy rakouské.⁶² Podrobně stanovil např. postup přijímání písemných podání v podatelně úřadu, na kterých měl úředník vedle pořadového čísla a dne doručení vyznačit u patentových přihlášek i hodinu a minutu, případně za přítomnosti doručující osoby. Ta měla na požádání obdržet potvrzení s časovým údajem (hodinové razítko). Jednacím řád upravil evidenci spisů a nahlížení do nich, úřední hodiny (podatelna měla být po kratší než obvyklou dobu otevřena také o nedělích a svátcích). Podrobně stanovil počítání lhůt a řízení v odděleních patentního úřadu.

Roku 1925 byl zrušen starý prováděcí předpis patentního zákona, nařízení rakouského ministerstva obchodu a vnitra o živnostenském provozování vynálezů. Se stejným názvem vydala vláda nařízení,⁶³ které opravňovalo vynálezce, aby jej po přihlášení na úřadě začal průmyslově využívat („provozovat po živnostensku“) už ode dne, kdy byl uveřejněn v patentním věstníku. Nemusel tedy respektovat všechny další předpisy jinak vyžadované pro začátek provozování živnosti. Měl pouze oznámit živnostenskému úřadu, že zahajuje výrobu apod. Živnostenskému úřadu měl také oznámit případné odvolání přihlášky a další možné změny a odlišné postupy,

---

⁶¹ § 8, tamtéž

⁶² Vládní nařízení č. 273/1924 Sb. z. a n. ze dne 13. prosince 1924 o jednacím řádu patentního úřadu. Z hlediska pojmosloví je zajímavé, že tento a následující prováděcí předpisy patentového zákona označují vedoucího funkcionáře patentního úřadu jako „předsedu“, dříve, až do dubna 1924, vydaná nařízení jej nazývala stejně jako rakouský zákon „president“.

⁶³ Vládní nařízení č. 80/1925 Sb. z. a n. ze dne 16. dubna 1925

např. když vynálezce čekal se zahájením výroby až na pravomocné rozhodnutí o udělení patentu.

Na samém konci téhož roku schválila vláda další prováděcí předpis týkající se patentových záležitostí. Podrobné a dlouhé vládní nařízení upravilo zastupování stran v patentových věcech patentními zástupci a úředně autorizovanými civilními techniky provozované po živnostensku.⁶⁴ Stanovilo podmínky výkonu profese patentních zástupců a autorizovaných techniků, jejich práva a povinnosti v řízení o patentech, kárnou odpovědnost a další požadavky pro výkon těchto funkcí. Pro zápis do příslušných rejstříků vedených patentním úřadem nařízení mimo jiné podrobně stanovilo složení zkušebních komisí a průběh písemné a ústní zkoušky konané na patentním úřadě. Téma písemné práce určoval předseda tříčlenné komise, na její sepsání pod „úředním dozorem“ měl uchazeč šest hodin. Ústní zkouška trvala dvě hodiny a byla neveřejná.⁶⁵ Neúspěšnou zkoušku mohl kandidát dvakrát opakovat ve lhůtách, které určila komise v rozmezí 3 až 12 měsíců. V jednom termínu mohli být ústně zkoušeni nejvíce čtyři uchazeči. Po úspěšném vykonání dostával kandidát vysvědčení a byl ustanoven do funkce. Před zápisem do rejstříku, kterým získal oprávnění zastupovat, skládal slib předsedovi patentního úřadu. Poplatek za zkoušku činil 40 Kč, za zápis do rejstříku zástupců 200 Kč.

Úředně autorizovaný civilní technik, pokud chtěl zastupovat účastníky v patentovém řízení, musel tuto skutečnost oznámit prostřednictvím zemského úřadu podle místa svého bydliště a vykonat rovněž předepsanou přísahu, aby byl zapsán do zvláštního rejstříku. Pro tyto profesionální techniky platily v patentových záležitostech přiměřeně předpisy vydané patentovým zástupcům, byli však kázeňsky podřízeni orgánům státní správy.

---

⁶⁴ Vládní nařízení č. 6/1926 Sb. .z.a n.ze dne 22. prosince 1925

⁶⁵ § 6, odst. 2 vládního nařízení č. 6/1926 Sb. zákonů a nařízení. „Zkušební komise přesvědčí se nejen o tom, zda kandidát si dotyčné předpisy osvojil a je ovládá, nýbrž i o tom, zda má pochopení pro jejich použití, příslušnou soudnost a bystrost, jakož i náležitý přednes.“

Část II.

Správa patentů v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody do roku 1939

1. Založení a vývoj podniku, spojení s firmou Schneider et Cie

Původní výrobní provozy Škodových závodů tvořila valdštejnská strojírna v Plzni, která vznikla r. 1859 jako pobočka sedleckého strojírenského podniku šlechtického rodu Waldsteinů.⁶⁶ V prvních letech ji vedl Josef Belani, po něm od r. 1866 ing. Emil Škoda. Roku 1869 Arnošt Waldstein – Varternberk prodal strojírně ing. Škodovi a s jeho jménem došlo k její přestavbě a růstu. Škodovka se zařadila mezi přední metalurgické závody a mohla začít vyrábět ocel i pro potřeby zbrojní výroby. Cestu do světa si razily škodovácké cukrovary, pivovary, lihovary, parní stroje, pancéřové věže, munice a jiná výzbroj.

Dne 12. prosince 1899 se Škodovka stala akciovou společností u plzeňského notáře Schreinerera.⁶⁷ K utvoření akciové společnosti došlo tzv. simultánním způsobem. Zakládající akcionáři upsali celý akciový kapitál mezi sebe. Název společnosti zněl: Škodovy závody, akciová společnost. Kupní cena závodu byla dohodnuta na 7,5 miliónu zlatých, tj. 15 miliónů korun. Jako dosavadní vlastník ing. Škoda dostal hotově 2 milióny korun a k tomu 65 000 akcií v nominální hodnotě 200 korun za kus. Banky si vyhradily 60 000 akcií. Kontrolní balík akcií zůstal tedy v rukou Škodových, avšak banky se podílely na spolurozhodování.⁶⁸ Konec jedné etapy a začátek nové, mezník ve vývoji podniku, vytýčilo symbolicky úmrtí ing. Emila Škody 8.8.1900. Brzy na počátku nového století ovládla evropské hospodářství krize. Škodovka překonávala po několik let značné těžkosti. Vzestupnou tendenci umožňoval pouze obrat zbrojní výroby, hlavně díky dodávkám pro rakouské válečné loďstvo. Firma také zakoupila licenci na výrobu parních turbín

---

⁶⁶ V Sedlci u Štáhlav Waldsteinové rozvíjeli strojírenskou výrobu již desítky let předtím. Janáček, F.: Největší zbrojovka monarchie, 1859 – 1918, Praha, 1990, str. 32

⁶⁷ Janáček, F.: Největší Zbrojovka monarchie, Škodovka v dějinách, dějiny ve Škodovce, 1859-1918, Praha, 1990, str. 191

⁶⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond GR – Fiala, karton č. 50

a rozšířila výrobní sortiment když byl založen elektrotechnický závod a podle plánů E. Škody zahájena také výroba plynových motorů.

Od roku 1904 řídil celý podnik G. Günther, který přeložil agendu generálního a obchodního ředitelství do Vídně. Plzeň přitom zůstávala trvalým sídlem společnosti.

Dědic majetku Karel Škoda aspiroval na skutečné vedení závodu, rodové jmění nemělo podle jeho názoru poklesnout jen na formální podíl na firmě. Od r. 1906 se začal prosazovat i ve správní radě. V období konjunktury mezi léty 1905-1913 se začal závod znovu rozrůstat. Byla postavena hala moderní strojírný, kovárna a dílna na výrobu železničního soukolí. Velké investice plynuly především do zbrojní části podniku. Staré provozy v centru města byly postupem let zrušeny. Závod zahrnoval zbrojovku s vlastní stělnicí a muničními laboratořemi v Bolevci, malou a velkou kovárnu, provoz na výrobu železničních kol, ocelárnu, slévárnu šedé litiny a kovů, modelárnu, strojírný s příslušnými zkušebními stanicemi, kotlárnu s továrnou na nýty a šrouby, energetickou ústřednu a pokusný ústav. V roce 1910 bylo zaměstnáno asi 5 000 dělníků a 580 úředníků.⁶⁹ Akciový kapitál dosáhl v r. 1913 čtyřicet miliónů korun.⁷⁰

V letech 1913-14 Škodovka modernizovala své zbrojní provozy. Vrcholila její orientace na těsnou spolupráci především s ministerstvem války. Byly uzavírány smlouvy na dodávky odlitků v oceli pro lodě a opevnění, pancíř, děla, munice. Škodovka se stávala zbrojařskou mocností, uprostřed roku 1914 měla již asi 10 000 zaměstnanců.

V letech 1910-18 dodaly Škodovy závody c.k. armádě 12 693 děl. Z hlediska zisku byla ovšem nejvýnosnější munice. Koncem roku 1916 činil už akciový kapitál 72 milióny korun. Zisk dosáhl za léta 1914-17 více než 52,6 miliónu korun. Po skončení I. světové války ztratila Škodovka svého hlavního zákazníka – habsburskou monarchii. Podnik hledal nové finanční zdroje, nový výrobní program. V roce 1919 se stal Josef Šimonek prezidentem nové správní rady, ing. F. Hanuš generálním ředitelem. Hanušovo jmenování připravovalo mimo jiné postupné splnutí Spojených strojíren v Praze se Škodovými závody. Orientovalo Škodovku i na

---

⁶⁹ Janáček, Fr.: Největší Zbrojovka monarchie, Škodovka v dějinách, dějiny ve Škodovce, 1859-1918, Praha, 1990, str. 266

⁷⁰ Jíša, V.: Škodovy závody 1859 – 1919, Praha, 1965, str. 171

dalekosáhlé rozšíření mírové strojírenské výroby. Generální ředitelství bylo r. 1920 přemístěno z Vídně do Prahy do budovy Spojených strojíren na Smíchově.⁷¹

Definitivnímu ustavení nového vedení Škodovky předcházela vstup francouzského kapitálu, konkrétně Schneiderova koncernu, do její finanční sféry. Převodu akcií ze Škodovy osobní držby i z vídeňské burzy zajišťovala Živnostenská banka, Schneiderův koncern si obstaral kontrolní balík a stal se nejvlivnějším akcionářem Škodovky. V důsledku této skutečnosti došlo 25. září 1919 ke změně názvu společnosti na: Akciová společnost, dříve Škodovy závody. Příchod francouzského kapitálu i jeho vliv na Škodovy závody působil v poválečné krizi pozitivně. Schneiderova společnost poskytovala podniku zpočátku svůj akviziční obchodní systém. (Viz. následující výklad.) Konkurenční zájem o postoj Schneiderovy skupiny neurčil vývoj Škodovky jako celku a nenarušoval ani její investiční činnost. Schneiderova společnost regulovala své vztahy ke Škodovce často formou kartelových dohod. Vymezovaly oběma firmám oblasti exportu a i rozsah výroby a uplatňování patentových práv. V roce 1924 získala Škodovka 20% akciový podíl ve Zbrojovce Brno, v r. 1925 jí vnutila kartelovou smlouvu, podle níž měla Zbrojovka vyrábět zbraně pouze ráže max. 15 mm a později 25 mm. Škodovka si též vydobyla takřka úplný monopol i na výrobu letadel. Její dělostřelecký monopol jí byl posléze garantován smluvně i státem, zejména smlouvou Škoda – ministerstvo národní obrany z r. 1928. Tím odrazila konkurenční útok Českomoravské Kolben – Daněk.

Od poloviny dvacátých let procházely Škodovy závody konjunkturou. Rostl koncern, rostl jeho obchodní obrat i zisk. Škodovka měla vyjasněnu další cestu, základy svého výrobního programu i stabilizující se okruh odbytiště. Koncern Škoda do konce dvacátých let zahrnoval závody v Plzni (ocelárna, slévárna, kovárna, lisovna, lokomotivka, automobilka, strojírna, továrna na ozubená kola, továrna na jemnou mechaniku, zbrojovka aj.); v Doudlevcích (elektrotechnická továrna, mostárna a plechárna); v Nýřanech (dílny na plnění střel a elektrárna); v Bolevci (střílny); v Praze na Smíchově (slévárna, strojírna); v Hradci Králové (slévárna, strojírna, kovárna, mědikovna); v Mladé Boleslavi (automobilka); v Hrádku u

---

⁷¹Údaje o osobách a dislokaci podrobně uvádí Janáček, F.: Největší Zbrojovka monarchie, Škodovka v dějinách, dějiny ve Škodovce, 1859-1918, Praha, 1990, a Jíša, V.: Škodovy závody 1859 – 1919, Praha, 1965

Rokycan (ocelárna, válcovna); v Brně (elektrotechnická továrna); v Komárně (loděnice pronajatá státem). Mimo to byla ve výstavbě Zbrojovka v Dubnici.

Škodovy závody dále vlastnily uhelné a železnorudné doly, vápenky a vápencové lomy, řadu pozemků, budov apod. Jen v Československu disponoval koncern desítkami technicko-obchodních kanceláří. Plně kontroloval a řídil další tuzemské společnosti, jako byla Avia, ASAP (s 52 prodejny a zastupitelstvími, 14 opravami automobilů a 42 servisními stanicemi), Konstruktiva, Československá letecká společnost, Kablo, Novák a John (výroba munice, železničních brzd aj.), Adamov a mnoho dalších. Ani léta hospodářské krize růst koncernu zcela nezastavila. V roce 1931 byly koupeny závody Kontakt v Chomutově a firma Asfalt Praha. S rozvojem zahraničních obchodů byl r. 1932 založen též vlastní obchodní podnik Ompol později přebudovaný na akciovou společnost všechny její akcie byly v rukou Škodovky. Období konjunktury a poválečné prosperity vyvrcholilo v r. 1930. Sám rok 1929 skončil ziskem více než 60 miliónů Kč. Ani v následujícím roce nebyl koncern světovou hospodářskou krizí ještě plně zachvácen. Prostředky tehdy získané umožnily mimo jiné dokončit stavbu letecké továrny v Letňanech.

Škodovka se kromě zbrojní výroby specializovala na dodávky investičních celků (kompletních mlýnů, cukrovarů, lihovarů, pivovarů, elektráren, plynáren, jatek, chladíren apod.) zařizovaných včetně budov a nezbytných komunikací. Současné proslavily značku ŠKODA i nákladní a osobní automobily, letadla, lodní materiál a také některé unikátní výrobky, které znamenaly ve své době technické rekordy – lodní hřídele pro USA, Švédsko, Anglii a jiné země, a lanové bubny pro holandské doly. Z dílen Škodovky vyjely první lokomotivy s litým rámem z vanadiové oceli. Škodovy závody mají evropský primát ve výrobě pevného svařovaného obloukového mostu. Jimi vybudované elektrárny pracovaly v mnoha místech světa např. v Šanghaji, v tehdejší době jako jediné elektrárny s vysokotlakou parou.

Pozice Škodovky v době krize nebyla lehká. V roce 1929 činil celoroční průměr počtu zaměstnaných osob v podniku 28 513 osob, v následujícím roce se již snížil na 24 730 osob a stav k 1. březnu 1931 byl již jen 22 100 osob. Nejdůležitější byl však rok 1932, kdy průměrný počet dělníků klesl oproti roku 1929 na 38,1 % a v prosinci téhož roku dosáhl nejnižšího bodu – 8 950 dělníků, tj. 31,3 %. Úřednická nezaměstnanost dosáhla v podniku nejnižší hranice při porovnání s dělnictvem poněkud později, až v prosinci 1933. Pokles činil téměř 4 000 lidí. Kurs akcií Škodových závodů byl hluboko stlačen pod jejich nominální hodnotu. Od r. 1935 se

už výroba i zaměstnanost opět rychle zvyšovala. S rostoucím válečným nebezpečím nadcházela zbrojní konjunktura. Škodovka se stávala zcela nenahraditelným arzenálem vlastního státu i ostatních států Malé dohody. Podíl zbrojní výroby pro vývoz činil v letech 1936-38 55,2 % celkové fakturace exportu.

Bezprostředně po mnichovské tragédii vznikla otázka, jaká bude budoucnost zbytku československého státu. Škodovy závody, které byly dosud tak těsně spojeny s československým státem, s jeho zahraniční politikou a také s francouzským i anglickým kapitálem, se ocitly před nejasnou budoucností. Již ke konci roku 1938 odstoupil ze správní rady nejvlivnější představitel Schneiderova koncernu a Schneiderův mluvčí Aimé Lepercq. Generálnímu ředitelství v Praze nabídl prodej akciové účasti na Škodovce. Schneider a spol. se rozhodli z československé zájmové oblasti ustoupit. K dohodě o převzetí Schneiderových akcií v počtu 316 924 kusů došlo dne 23.12.1938. Prodej se uskutečnil za 9 590 750 amerických dolarů.

Výsledkem jednání bylo utvoření finanční skupiny kolem Anglo-československé a Pražské úvěrní banky, kterou tvořila Československá zbrojovka a.s. v Brně a společnost Omnipol v Praze, která převzala od Union Européenne její držbu akcií Škodových závodů. Škodovka se tak stala výhradně domácí společností.⁷²

V den okupace 15.března 1939 vstoupil do Škodovky německý generál Barckhausen a představil se jako vojenský velitel Škodových závodů. Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava firma získala dřívější státní podíl ve Zbrojovce Brno a tak měla po převzetí části Schneiderova kontrolního balíku ve Škodovce rozhodující slovo.

2. Účast francouzské firmy Schneider et Cie v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody

Po první světové válce Škodovy závody pro svou další existenci potřebovaly přeměnu zbrojní výroby, na kterou jedinou byly jejich dílny v Plzni zařízeny. Továrny na tzv. mírovou výrobu v Plzni, Praze a Hradci Králové pod firmou Spojené strojírny s nimi zatím nebyly sloučeny. Fúzovaly se Škodovými závody až roku 1922. Opatřit finanční kapitál pro udržení, rekonstrukci a modernizaci zbrojních dílen v Plzni na nové, převážně mírové účely v té době nechtěla ani Živnostenská

---

⁷² Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

banka. V poválečném hospodářském úpadku si nikdo nemohl na udržení tak rozsáhlé zbrojovky ani pomyslet.

Prostředníkem v jednání mezi generálním ředitelem Škodovky ing. Hanušem, Čechem, a E. Schneiderem byl patrně Francouz, který vděčil Hanušovi za záchranu svého života a tak prý padla volba na podnik Schneider et Cie v Creusot u Paříže. V každém případě spolupráce právě s francouzskou zbrojovkou byla nasnadě už pro tehdejší úzký diplomatický a vojenský vztah Československé republiky k Francii.⁷³ Jednání probíhala již v roce 1919. K 1.1.1920 byl zvýšen počet akcií Škodových závodů na dvojnásobek a nových 225.000 akcií v celkové nominální hodnotě 72,000.000 Kč převzal Schneider et Cie po 400,- Kč, celkem za 80,000.000 Kč. Další část akcií koupili Francouzi při fúzi Škodových závodů se Spojenými strojírnami, kdy byl zvýšen akciový podíl na 194,000.000 Kč. Jak se ukázalo při prodeji r. 1938, získali tak celkem 282 067 ks, tedy minoritní balík, tehdy již 220,000.000 Kč v 687 500 akciích. Dalších 30 000 akcií Škodových závodů však bylo ve Francii v soukromých rukou, kam se dostaly při obchodování na pařížské burze.⁷⁴ Obchod s akciemi Škodových závodů v Paříži byl prvním výsledkem kapitálového spojení s francouzským investorem. Vstup na jednu z velkých evropských burz byla nepochybně zajímavá propagace jména podniku.

Francouzský partner výrazně podporoval Škodovy závody hned po ukončení I. světové války při rekonstrukci válkou zdevastovaných cukrovarů ve Francii a pak v Maroku.⁷⁵ Také později, při poklesu zaměstnanosti převedl na Škodovy závody vlastní zakázky (105 mm dlouhé kanóny pro Řecko a pokusný PL zbrojní materiál pro Argentinu, který umožnil Škodovce vytvořit vlastní moderní typ tohoto dělostřeleckého PL náboje).

Při pohledu na sféry obchodních zájmů obou velkých firem je těžké rozhodnout, zda se světové trhy rozdělovaly na oblasti vlivů podle dohody mezi francouzskou společností Schneider a Škodovými závody nebo podle toho, která ze společností měla v dané geografické oblasti vytvořenou už svoji tradici a jestli byla vzájemná obchodní dohoda výhodou nebo nevýhodou. V určitých situacích znamenalo omezení, jindy zaručovala bezkonkurenčnost. Existovaly státy, které si sjednaly nákupy ve Škodových závodech, i když byly přiděleny dohodou

---

⁷³ Karlický, V.: Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s. 1999, str. 19

⁷⁴ Karlický, V.: Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s. 1999, str. 21

⁷⁵ Karlický, V.: Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s. 1999, str. 27

Schneiderovi (Turecko). V případě Jugoslávie se dala firma Schneider odsunout průhledným trikem, že jako kupující figurovalo formálně ministerstvo národní obrany ČSR, které mělo zájem na unifikaci výzbroje států Malé dohody. Společnost Schneider et Cie oficiální cestou nikdy toto porušení dohody o zónách vlivu neprojednávala.

Z obchodního hlediska bylo vedení Schneiderových závodů značně nepružné, konzervativní a svéhlavé. Ve společných jednáních s odběrateli Československo získávalo klientelu běžnou střeoevropskou kulantností. Malá ČSR byla mnohým státům současně příslibem, že s uzavřeným obchodem, zejména zbrojním, nepůjde ruku v ruce politický vliv.

Technický rozvoj české firmy francouzský partner příliš neovlivňoval. V zájmu vysokých dividend bylo kontrolovat, regulovat a mírnit investiční činnost, ale o to se Francouzi nikdy vážně nepokusili. Pozastavovali se hlavně nad novostavbami, které se příkře lišily od historických staveb mateřské továrny v Creusot. Ale po skvělém pohoštění a dobrých tantiémách nikdy proti investičním výdajům neměli námitky.⁷⁶

Technická spolupráce se výrazně rozvíjela vlastně jen na poli zbrojní techniky. Pravidelné roční porady o vývoji konstrukcí v obou továrnách se konaly střídavě v Praze a Paříži. „Byly to celkem krotké sedánky, bez nároku na úplnost a upřímnost na obou stranách“.⁷⁷ Na československé straně měl hlavní slovo ing. Bohdan Pantoflíček, jehož technická činnost, „prohnanost a vyzvědačské schopnosti“ byly bez konkurence. Francouzi si z porad mnoho nového neodnesli. Zdálo se, že velmocenská domýšlivost a konzervativnost jim nedovolovala vzdát se vlastních konstrukcí a principů. Naopak Škodovy závody získaly od Schneidera několik zajímavých řešení:

- licence na vyměnitelné hlavňové košile znamenaly náskok před výrobou v Německu a ve Švédsku,
- zajímavý způsob zlepšování dělového matu hydraulickým tlakem (autofretáž oceli),
- šroubové závěry pro nejtěžší ráže, zlepšily konkurenční pozici Škodových závodů v tomto oboru. Dřívější klínové závěry zdražovaly výrobu hlavní i munice,

---

⁷⁶ Karlický, V.: Svět okřídleného šípů, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s. 1999, tamtéž

⁷⁷ Karlický, V.: Svět okřídleného šípů, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s. 1999, str. 28

- podnět ke konstrukci dvouramenných lafet,
- přechod od zpruhových vratníků k vzduchovým.

Technická spolupráce Škodovky s francouzskou firmou byla plodná. Vedoucí místa na obou stranách zastávali bývalí vojáci, dělostřelečtí důstojníci armády sboru vojenských inženýrů, u Škodových závodů z rakouského námořnictva. Jejich setkání měla svůj specifický ráz, „kuriózní byly dohovory generálního ředitele Methiviera s generálním radou J. Háskem – oba kanonýři silně nahluchlí“.⁷⁸

Přehled dividend a superdividend v procentech, které pobíral Francouzský partner Škodovky:

1920	5 %	1928	21 7/8 %	1936	12,2 %
1921	8,25 %	1929	28 1/8 %	1937	22,25 %
1922	10 %	1930	28 1/8 %	1938	
1923	10 %	1931	---		
1924	12,5 %	1932	---		
1925	13,75 %	1933	---		celkem 237 %
1926	15 5/6 %	1934	9,1 %		roční průměr 13,2 %
1927	17,5 %	1935	17,2 % ⁷⁹		

Kontroly činnosti Škodových závodů ze strany firmy Scneider et Cie se přímo účastnilo několik osob ve správních útvarech Škodovky. Nejdůležitější francouzský zástupce byl v Praze sídlící Christophe Rochette, v 30. letech dvacátého století jako vrchní administrativní ředitel. *Byl to typický Francouz maloměšťáckého ražení, bez vzletu a šarmu, kariérou účetní, pořádný a spořivý. V krizi byl kapitalisticky tvrdý a neúprosný, v cíli rovnovážně bilancoval, v normálních dobách byl ale snesitelný. I on se časem stal Škodovákem. Loevensteina plně respektoval, obchodního náměstka ing. Vl. Fialu neměl rád, nesnášel jeho velkorysý mezinárodní koncepcí, které právě často narážely na francouzské zájmy v cizině. Exportního ředitele ing. Ant. Frieda, jehož agresivní povaha mu přinášela nepřátele i obchodní úspěchy, se klidně zbavil, když bylo zřejmé, že po smrti Loevensteina mířil na nejvyšší pozice. Nový prezident Hromádka u něj již neměl autoritu, dával jej postranně hlídat z obavy před jeho slabými chvílemi, dělal to prý ze slovanské*

⁷⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

⁷⁹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

*sentimentality a vzpomínek na ruská a polská léta. Ústupky od Fialovy koncepce vedly tehdy k novým obchodům předznamenáním už blízkostí nové světové války.*⁸⁰

Na generálním ředitelství v Praze pracovali dále Jaques Hanzy a Aimé Lepercq, který často vystupoval jako mluvčí v zájmech Škodových závodů při jednáních v Paříži. Byl velmi oblíbený u obou společností, snad právě proto mu byla svěřena poslední úloha ve vzájemné spolupráci a majetkovém propojení mezi společnostmi Schneider et Cie a Akciovou společností, dříve Škodovy závody.

Dne 17. prosince 1938 přivezl do Prahy písemnou nabídku k prodeji účasti na Škodových závodech. Schneiderova společnost byla motivována obavou, že za změněných poměrů ohrožení Československa by mohly přijít do kolize zájmy Francie a Němci vynucenou činností Škodových závodů v oblasti zbrojní výroby. Zřejmě si nedělali iluze o blízkosti německého diktátu. Vedení Škodovky získalo souhlas vlády a už 23. prosince 1938 byla uzavřena dohoda o převzetí 316 927 akcií francouzských vlastníků československým konsorciem zastoupeným generálním ředitelem Dr. E. Outratou. Nákup akcií byl schválen užším výborem bankovní rady Československé národní banky 2. ledna 1939.

Vznikla shoda na přibližném polovičním kursu akcií na pražské a pařížské burze a po několika telefonických rozhovorech s Paříží byl stanoven kurs 30,45 amerických dolarů, tj. tehdy 888 Kč. Celkem transakce obnášela 9,950.750 amerických dolarů. V lednu 1939 vedení Škodovky soustředilo z různých míst v cizině potřebnou částku amerických dolarů z vlastních zdrojů Škodových závodů a francouzská éra ve Škodových závodech skončila.

Velká část akcií měla být uhrazena z exportních dodávek Zbrojovky Brno. Část akcií uhradily Škodovy závody předáním svých polských akcií. Nakoupené akcie Škodových závodů byly rozděleny mezi Zbrojovku Brno (tu vlastnil ze 4/5 stát a z 1/5 Škodovka) cca 210 000 akcií a mezi Škodovy závody cca 105 000 akcií. Další velký balík akcií Škodovky držela Anglobanka cca 62 000 akcií.⁸¹

Již za dva měsíce klepali na bránu Škodových závodů noví netrpěliví pánové z Německé a Drážďanské banky a s nimi zástupci průmyslového gigantu Hermann Göring Werke. Tato situace nastala krátce po osudovém 15. březnu 1939, kdy došlo k obsazení zbytku českých zemí německou armádou.

---

⁸⁰ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

⁸¹ Karlický, V., Svět okřídleného šípů, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s., 1999

Francouzská účast ve Škodových závodech skončila.⁸²

2.1 Smlouva o patentech

Smlouva byla uzavřena mezi Akciovou společností, dříve Škodovy závody a společností Schneider et Cie. Předmětem smlouvy bylo vzájemné využívání a sdílení vynálezů oběma smluvními stranami.

Obě společnosti se dohodly, že se smlouva formou dodatku v budoucnosti rozšíří i na vynálezy v dělostřeleckém oboru, které budou přihlášeny, od platnosti a účinnosti dodatku smlouvy nebo které přihlásí v budoucnu jedna nebo druhá společnost.

Bylo ujednáno, že smlouva se bude řídit dle následujících bodů:

Společnosti se zavázali sdělit druhé každý vynález týkající se dělostřelectva, se kterým mohou volně nakládat a který byl předmětem patentu vydaného v jejich zemi nebo předmětem žádosti k patentování jimi podané v kterékoliv jiné zemi od 1. června 1920.

Sdělení měla být předána:

- před 1. květnem 1921, co se týká patentů a žádostí k patentování, které si obě dvě společnosti dosud nesdělily,
- ve lhůtě 3 měsíců počínaje dnem podání původní žádosti, u budoucích vynálezů.

Sdělení spočívalo v bezplatném zaslání patentu nebo kopie (nebo překladu), popisného memoranda a výkresů odevzdaných jako podklady k žádostem k patentování.

Společnost, která obdrží podobné sdělení, bude mít během 3 měsíců ode dne zaslání tohoto sdělení opci vyhradit si výlučné právo používat patent ve své zemi za níže uvedených podmínek ze sděleného vynálezu; vykoná-li tuto opci, bude mít, pokud se týká dotyčného vynálezu, následující práva a povinnosti:

- Musí, když nebude vynález chráněn v její zemi, podat jej jménem druhé společnosti k patentování a ponese výlohy za depot a udržování; bude vynález chráněn v její zemi, ponese ode dne, kdy vykonala opci, anuitní výlohy a jiná vydání způsobená udržováním dotyčného patentu.
- Bude mít ve své zemi výlučnou licenci patentů takto jí deponovaných a udržovaných, tato licence jí dá právo při vyloučení každé třetí osoby nebo jiné

---

⁸² Karlický, V., Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s., 1999, str. 251a n.

společnosti konstruovat, nechat konstruovat, použít, těžit nebo prodávat ve své zemi za podmínek, které jí budou vyhovovat a aniž by musela platit nějaký poplatek, zařízení chráněná dotyčnými patenty; nebude však oprávněna přenechávat sublicence.

- Každá z obou společností se zavazuje, že nebude prodávat bez svolení druhé v zemi, kde zařízení nejsou patentována, zařízení, na něž bude mít licenci dle znění této smlouvy.
- Obě společnosti si neposkytují vzájemně žádné záruky ohledně novoty vynálezů, které si sdělí podle této smlouvy, budou těžit z licencí předvídaných touto smlouvou na vlastní nebezpečí.
- Zaplatí-li společnost, která licenci obdržela, pravidelně roční poplatky za patenty, jejichž udržování jde na její účet, nebude druhá společnost nikdy moci zakročit proti ní, když propadnou z jakéhokoliv důvodu celé patenty nebo části.
- V případě, že by se jedna ze společností chtěla zříci celých nebo částí patentů, jejichž licenci bude mít podle této smlouvy, bude tak moci učinit, musí však o tom informovat druhou společnost 3 měsíce před normální splatností příští anuity. Od tohoto okamžiku nebude mít licence patentů, kterých se takto zřekla.

Obě společnosti se zavazují vzájemně podepisovat všechny plné moci a dokumenty potřebné k uzavření této smlouvy.

Každá z obou společností podrží úplnou volnost v právu nabízet, předkládat, konstruovat, těžit a prodávat všechna zařízení jiná než ona, na která bude mít licenci podle znění této smlouvy a která by odpovídala stejnému předmětu.

Tato smlouva bude mít dobu trvání 5 roků od 11. února 1920, tímto dnem nabývá zpětné platnosti.

Po vypršení této lhůty bude s plnou platností prodloužena za stejných podmínek o po sobě následující jednorocní lhůty, vyjma předběžného upozornění daného jednou nebo druhou společností 3 měsíce před vypršením první lhůty nebo každé z následujících.

Každá z obou společností bude mít dále výlučnou licenci za podmínek této smlouvy o patentech, které by byly ještě platné při vypršení této smlouvy a to po celou dobu trvání těchto patentů.⁸³

---

⁸³ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond. Škodovka uzavřela se společností Schneider et Cie ještě další tzv. „dělostřeleckou smlouvu“. V souvislosti s ní byla původní smlouva o patentech dopracována.

Při povinné nabídce patentů firmě Schneider et Cie nebylo přesně stanoveno, na které z různých zbrojních výrobků se smlouva vztahuje a na které ne. Bývalo by lepší rozsah smlouvy specifikovat podrobněji.

Obě strany smlouva opravňovala k využití patentů pouze ve vlastní zemi, což zdůrazňuje zejména ustanovení, že každá z obou společností se zavazuje neprodávat bez svolení druhé v zemích, kde zařízení nejsou patentována. To vlastně znamenalo, že když Akciová společnost, dříve Škodovy závody převzala od Schneidera nějaký patent a když podle něj vyráběla, nemohla dodávat bez svolení Schneidera např. do Jugoslávie, když tam neexistovala stejná patentová ochrana. Toto ustanovení bylo nelogické a následně byla navržena změna ve smyslu následujících směrnic:

- Rozhodne-li se jedna nebo druhá společnost zužítkovat patent nabídnutý ve stanovené lhůtě, má právo přihlásit jej pod jménem společnosti, která patent učinila, ve vlastní zemi. Dále má právo rozhodnout se nejdéle do 4 měsíců před uplynutím prioritní lhůty, přihlásí-li vynález též do některé ze zemí, které jsou jí vyhrazeny dělostřeleckou smlouvou.
- Přihlásí-li jedna ze stran jí nabízený patent ve své zemi, získává tím výhradní právo zužítkovat předmět tohoto patentu ve všech zemích přináležejících jí dle dělostřelecké smlouvy výlučně, bez ohledu na to, existuje-li tam stejný patent nebo ne. Naproti tomu v zemích, pro které společně pracují obě strany, má strana, která převzala patent pro vlastní zemi, pouze právo prodejní.
- Výlohy spojené s přihlášením a udržováním takových patentů by nesla strana o patent žádající.
- Není-li pamatováno v hlavní smlouvě dělostřelecké na výrobu v sublicenci, bude nutno rozvést tuto otázku v patentní smlouvě, protože podle znění smlouvy nebyla Škodovka oprávněna přenechávat sublicence na patentové konstrukce převzaté od firmy Schneider a naopak. Tato otázka úzce souvisí s placením licenčních poplatků za přenechané a zužitkované vynálezy. Podle stávající smlouvy je výměna patentů bezplatná.

Pro posouzení otázky, zda bylo možné dodávat na základě uzavřených smluv se společností Schneider zboží chráněné patenty na území, která nebyla přidělena ani jedné ani druhé straně, bylo třeba vycházet ze tří smluv uzavřených se společností Schneider et Cie:

- z patentní smlouvy ze dne 24.3. a 30.4.1921,
- z dělostřelecké smlouvy ze dne 27.5.1922 a ze

- smlouvy, jejíž základ tvoří patenty, na které společnost Schneider et Cie získala licenci od osob třetích (např. Malaval – Paquelier: vyměnitelné košile, Hémondy: zapalovač, Brouillet: pružná kola).

Na základě těchto smluv bylo postoupeno určité teritorium a právo exploatace patentů, které byly dvojího druhu:

- patenty, se kterými má Schneider právo volné dispozice,
- patenty, na které získala společnost Schneider licenci od osob třetích.

Dodávky zboží chráněného patenty, které vlastní společnost Schneider, byly jmenovitě uvedené v příloze smlouvy.⁸⁴

Tyto patenty byly postoupeny pro určité země, ve smlouvě dělostřelecké zařazené do čtyř kategorií. Mimo tyto územní obvody byly uvedeny v téže smlouvě jiné země, jejichž přidělení bylo provedeno v dalších, později uzavřených dohodách.

Smlouva tedy nebránila dodávat patentované zboží do zemí, které nepatřily ani jedné, ani druhé straně a nestanovila také dobu, kdy bude jednáno o rozdělení těchto trhů zemí.

Dodávky zboží chráněného patenty, na které získala společnost Schneider licenci od osob třetích, hlavně smlouvou uzavřenou se Schneiderem 31.7.1924, na dobu platnosti do 12. května 1936: Jejím předmětem byly tzv. vyměnitelné košile vynalezené pány Malavalem a Paquelierem.

Proti patentu, který chránil předmět ujednání, se podařilo Škodovým závodům nalézt důkazy zpochybňující novost a platnost tohoto patentu byla proto velice sporná. Zrušením patentu by zanikla pro Škodovy závody povinnost ve smyslu smlouvy platit licenční poplatky, proto oznámily současně, že nehodlají nadále licenční poplatky platit. Ačkoliv ve své odpovědi setrval smluvní partner Schneider na odmítavém stanovisku, již placení licenčních poplatků neurgoval.

Povinnosti placení poplatků byly Škodovy závody zbaveny teprve když patent byl skutečně zrušen. I když však nepřihlížíme ke zrušení patentu Malaval – Paquelier, nedopouštěly se Škodovy závody dodávkou na území, kde patent nebyl přihlášen, zásahu do československých patentních práv, neboť patentní práva byla v Československé republice formou jednoduché licence postoupena společností Schneider. Při dodávkách do určitých zemí musely přihlížet k teritoriálním závazkům obsažených ve smlouvě.

---

⁸⁴ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Území na základě této smlouvy Škodovým závodům vyhrazené byla především Československá republika a pak země druhé a čtvrté kategorie dělostřelecké smlouvy. Škodovy závody se zříkaly předvádět a prodávat snímatelné pláště (košile) ve všech ostatních zemích, i kdyby vynález tam patentován nebyl. Je na místě tudíž rozhodující otázka, zda slovy „ostatní země“ byly míněny ostatní země světa anebo země, které byly uvedeny ve zbývajících kategoriích 1 a 3 v hlavní smlouvě dělostřelecké.

Z různých povinností obsažených jak ve smlouvě dělostřelecké, tak i ve smlouvě týkající se patentu Malaval – Paquelier, by se dalo soudit, že poslední smlouva tvoří integrální část smlouvy dělostřelecké a tedy, že strany měly na mysli ustanovení o teritoriích tak, jak je uvedeno ve smlouvě dělostřelecké. Tuto otázku smlouva upravit obšírněji a konkrétněji. Jistě by se tak předešlo mnoha sporům a nedorozuměním, které vznikaly, i když nebyly vždy řešeny oficiálně.

2.2 Licenční ujednání ve věci muničního pláště (muniční košile)

Licenčním ujednáním ze dne 30.7.1924, respektive 14.8.1934 získala Akciová společnost, dříve Škodovy závody následující licence a možnosti:

- Jednoduchou licenci na československý patent dle přihlášky 25724 ze dne 12.5.1922 a na patenty dodatkové, které získala na základě ujednání pánů Paqueliera a Malavala v Československé republice. Při tom se zajistilo, že Škodovy závody nemají práva postupovat sublicenci ani práva pronásledovat padělatele;
- Výlučné právo výroby a prodeje muničních košil v Československé republice a pro Československou republiku, tak i prodeje těchto košil do zemí 2. a 4. kategorie dle původní dohody. Při tom bylo výslovně stanoveno, že se Škodovy závody zříkávají práva nabízet a dodávat tyto košile do všech ostatních zemí;
- Toto licenční ujednání platilo do 12.5.1936, Škodovy závody se domnívaly, že po uplynutí tohoto data jim bude příslušet bezplatné právo výroby a prodeje košil v Československé republice a pro Československou republiku a že jim bezplatně bude příslušet i právo prodeje košil do zemí 2. a 4. kategorie podle původní dohody. Při tom Škodovy závody uvažovaly o tom, že předpokladem pro bezplatnost prodeje těchto košil do cizích zemí je skutečnost, že v těchto zemích buď nebude košile patenty chráněna nebo že tam příslušný patent vypršel nebo byl opuštěn. V případě trvání patentu v uvedených zemích považovaly za nutné

dohodnout se se společností Schneider et Cie o podmínkách licenčních, i když licenční ujednání se společností Schneider vlastně již vypršelo.

Tak Škodovy závody pohlížely na licenční ujednání ohledně košil z počátku. Později došlo k předčasnému zrušení licenčního ujednání dne 15.2.1934 podle těchto zásad:

- Za dodávky košil Škoda v letech 1930-33 bude zaplácena odhadem stanovená sumární licence 1,5 milionů francouzských franků dne 15.3.1933;
- Licenční ujednání se rozvazuje ke dni 1.1.1934, ovšem za podmínky úhrady dalšího obnosu 700.000 francouzských franků splatných k 1.2.1935.
- V důsledku zániku licence se jevila pozměněná situace počínaje 1.1.1934 takto:
- Akciová společnost, dříve Škodovy závody, dále jen Škoda, měla počínaje rokem 1934 úplnou volnost při výrobě a prodeji košil v Československé republice respektive pro Československou republiku, tak i při prodeji košil v zemích 2. a 4. kategorie původní dělostřelecké smlouvy Entente d'Artillerie;
- Počínaje dnem 13.5.1936 měla Škoda možnost prodeje košil i v zemích ostatních, pokud tam nebylo o patentní ochranu tohoto vynálezu postaráno;
- V zemích, kde i po 13.5.1936 patentová ochrana tohoto vynálezu byla v platnosti, bylo věcí dohody mezi společností Schneider a Škoda zajistit podmínky, za jakých by do těchto zemí mohly být košile podle patentů ještě existujících společností Škoda prodávány.⁸⁵

V této analýze se Škodovka opírala o okolnost, že všechna ustanovení pojatá do původního licenčního ujednání měla platit po dobu trvání onoho ujednání, tj. až do projití platnosti francouzského patentu pánů Paqueliera a Malavala. Po jeho projití, tj. počínaje dnem 13.5.1936 se stal tento vynález ve Francii volným pro společnost Schneider a Škodovka proto měla za to, že ani ona nemá být v Československé republice v době po 13.5.1936 nijak vázána, i kdyby snad korespondující československé patenty ještě platily.

Celá věc podle tohoto výkladu byla však velmi zkomplikována sjednáním nové dělostřelecké smlouvy (Entente d'Artillerie) platné od 1.1.1937. Podle ní přešly některé země ze sféry vlivu společnosti Škoda do sféry Schneider a naopak. Škoda pozbyla ve prospěch Schneider novou smlouvou čtyři země a mimo to jedna její země přešla do kategorie zemí volných. Za ně získala od společnosti Schneider pět jiných zemí. Vedle toho ze zemí vyhrazených dříve společnosti Schneider přešlo

---

⁸⁵ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

nyň v nové smlouvě dvacet států do kategorie zemí volných pro obě společnosti. To znamenalo prakticky, že jak do uvedených dvaceti států nyň uvolněných, tak i do tří států volných již od dřívějška a konečně i do pěti států nově získaných mohla být Škoda nucena eventuelně nabízet košile, a co bylo zejména důležité, i právo reprodukce těchto košil pro případ, že by eventuální následné obchody byly s poskytováním reprodukční licence svazovány nebo dokonce podmíněny k udělení takové licence.

Právo poskytovat sublicence na košile bylo i z původního licenčního ujednání vyňato, takže vlastně bez dohody se společností Schneider neměla společnost Škoda práva v původních vlastních zemích do jednání o přenechání licence pro výrobu košil zahajovat. Na tuto skutečnost a otázku je možno pohlížet ze stejného hlediska jako na otázku první, tj. že po datu 13.5.1936 to byla jen otázka patentní ochrany v té které zemi, na níž záviselo, zda se měla společnost Škoda se společností Schneider předem dohodnout či nikoliv. Kdyby totiž taková ochrana uvedeného vynálezu v příslušné zemi nebyla, mohla by francouzská konkurence volně sublicenci na výrobu košil zadávat a je nelogické, že by stejné právo mělo být odepíráno společnosti, která byla se společností Schneider spřátelená.

Uvedené právní názory na otázku košilové licence vycházejí z pohledu a z hlediska zbrojního oddělení Škodovky v době před 13.5.1936 a i po tomto datu.

Z korespondence patentního oddělení vyplývá, že jeho ředitel zastával původně v těchto otázkách stanovisko poněkud odlišné. Pro dobu počínaje 13.5.1936 tedy po vypršení licence pohlížel na věc ze stejného hlediska jako zbrojní oddělení Škodovky. Podle názoru vedení patentního oddělení původním licenčním ujednáním nezískala Škodovka výlučné právo výroby a prodeje košil v Československé republice nýbrž, jenom právo jednoduché. Ředitel Rieger tvrdil, že likvidací smluvních závazků provedenou v únoru 1934 zůstala všechna omezení pojatá do původního licenčního ujednání nedotčena, tj. že Škodovka neměla práva do 13.5.1936 nabízet a dodávat košile do těch zemí, do nichž nabídky nebo dodávky košil nebyly ve smyslu původní smlouvy dovolené. Naproti tomu však připouštěl, že po vypršení platnosti francouzského patentu dnem 12.5.1936 se smluvní poměr společnosti Schneider vůči pánům Paquelierovi a Malavalovi uvolnil a že společnost může volně bezplatně nabízet a dodávat košile všude tam, kde patentní ochrana po uvedeném datu neexistovala. O společnosti Škoda, se domníval stejně jako zbrojní oddělení, že prodejní akce Škodovky v zemích neuvedených v původním licenčním

ujednání rovněž nevyžadovaly po datu 13.5.1936 nějaké zvláštní dohody se společností Schneider, šlo-li o země, kde patentní ochrana známého vynálezu neexistovala anebo kde již vypršela. Myslel při tom však nejspíš na zahraniční prodej košil Škodovkou vyrobených v Československé republice. V této otázce postupování sublicence do zahraničí Škodovkou neměl stejný názor jako zbrojní oddělení.⁸⁶

Je samozřejmé, že v tomto směru se nepovažovaly názory zbrojního oddělení za kompetentní pro výklad situace v této poněkud nejasné a komplikované situaci. Tento komentář měl částečně osvětlit názory zbrojního oddělení Škodovky na výše popsanou situaci a stav věci a ilustrovat mnohdy složité právní aplikace ustanovení patentového práva.

Na závěr je ještě potřeba uvést, že se zbrojní oddělení přiklánělo ke stanovisku, že po 13.5.1936 nebylo třeba žádné zvláštní dohody se společností Schneider et Cie ať již šlo jen o pouhý prodej anebo o současné postoupení sublicence na výrobu košil v těch zemích, které byly pro společnost Škoda uvolněné, a kde patentní ochrana známého vynálezu nastala anebo kde vypršela. To ovšem neznamenalo, že by se přece jen nemělo v každém jednotlivém případě se společností Schneider jednat a s ohledem na dobré vztahy ji o chystané prodejní akci vyrozumět.

Důvodem pro to byla skutečnost, že výroba správně fungujících košil byla naprosto speciálním a relativně velmi mladým oborem dělostřelecké výroby, při jehož zavedení v Plzni se Škodovka opírala do jisté míry o praktické zkušenosti společnosti Schneider et Cie, která se věcí a výrobou zabývala již dříve a měla tak značné praktické zkušenosti. Škodovka postupem doby překonávala nejrůznější obtíže a vybuodovala si vlastní výrobní tradici a získala vlastní cenné zkušenosti. Na společnost Schneider et Cie postupně přestala spoléhat. S ohledem na vzájemné vztahy obou společností Škodovka považovala přece jen za vhodné, aby byla společnost Schneider předem vyrozuměna o každé prodejní akci týkající se mimo jiné muničních košil, pokud šlo o země nové.

---

⁸⁶ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

2.3 Revize patentové smlouvy

Na základě impulsu a požadavku ředitele ing. Riegera, který byl touto věcí pověřen, bylo přikročeno u příležitosti revize Entente d'Artillerie také k revizi stávající patentní úmluvy Škoda – Schneider.

Původní Entente d'Artillerie uzavřená 27.5.1922 měla vypršet 1.1.1938, měla tedy mít platnost a účinnost přes 15,5 roku. Paralelní patentní úmluva platila od 11. února 1920 (tedy o víc než 2 roky před uzavřením Entente d'Artillerie) na dobu 5 roků, tj. do 10.2.1925.⁸⁷

U obou úmluv byla předvídána jednak možnost automatického prodlužování jejich platnosti (u Entente d'Artillerie na další období tříletá, u patentové úmluvy na období jednoleté), jednak možnost výpovědi ve lhůtě 3 měsíců před vypršením první nebo každé z následujících lhůt platnosti obou úmluv. Úmluva patentní nebyla (ani být nemohla) svazována jakýmkoliv způsobem s Entente d'Artillerie. Naproti tomu dělostřelecká smlouva potvrzovala vzájemnou souvislost obou úmluv a formou, která zásadně rozšířila podstatu patentní úmluvy, tj. vzájemné poskytování práva k exploataci dělostřeleckých patentů každé společnosti v těch zemích, které spadaly podle Entente d'Artillerie do zastupitelské sféry druhé společnosti.

Toto rozšíření podstaty patentní úmluvy bylo logickým důsledkem zásad, na nichž byla vybudována Entente d'Artillerie, neboť patentní úmluva upravovala jen možnosti vzájemné exploatace dělostřeleckých vynálezů ve vlastních zemích obou společností, přičemž se i při ne dost jasné stylizaci druhého článku patentní úmluvy dalo usuzovat, že exploatace takových vynálezů v zemích jiných je vázána na předchozí dohodu obou společností. Místo takové dohody nastoupila ustanovením Entente d'Artillerie automaticky plná volnost vzájemné exploatace dělostřeleckých vynálezů jedné nebo druhé společnosti v zemích tvořících zájmovou sféru té nebo oné společnosti. Jiný vztah mezi oběma úmluvami není znám.

Text nové Entente d'Artillerie vstoupil v platnost dnem 1.1.1937, obsahoval sice podstatně odchylná ustanovení oproti smlouvě staré, ale jednalo se přitom vesměs jen o ustanovení čistě obchodního charakteru, která s daným technickým tématem neměla nic společného. Nový text Entente d'Artillerie neobsahoval žádné spojitosti s dosud trvající patentní úmluvou. Stejně jako starý text nový zajišťoval a potvrzoval jen zásadu, že možnost vzájemné exploatace vynálezů obou společností

---

⁸⁷ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

se rozšiřovala na země, které byly otevřeny přímé obchodní činnosti té nebo oné společnosti. Jestli se při tom na klasifikaci zemí něco měnilo, nemělo pro posuzování textu patentní úmluvy význam, protože šlo jen jaksí o nepřímou spojitost obou smluv. Proto také tato okolnost nedávala žádný podnět k revizi patentové úmluvy.

Původní patentní úmluva se týkala jedině vynálezů dělostřeleckých. Přesně vzato nespadaly tedy pod tuto úmluvu ani ostatní vynálezy z oboru zbrojní výroby, pokud tvořily předmět výrobního programu Škodovky a proto neměly vynálezy jiného oboru než čistě dělostřeleckého v patentní úmluvě místo. Takové vynálezy neměly být tedy vzájemně hlášeny nebo dávány vzájemně k dispozici. Zda-li se tak v praxi postupovalo, není doloženo.⁸⁸ Starý text Entente d'Artillerie nevymezoval dost jasně pojem dělostřeleckého materiálu. Nový text Entente d'Artillerie sjednával i v této otázce formálně jasno, tím však nebyl jistě dán žádný podnět k revizi patentní úmluvy. Rázové ohraničení při nové Entente d'Artillerie se zvedalo oproti staré Entente d'Artillerie, to však rovněž nehrálo roli, protože rázový limit z ujednání Škoda – Brno vylučovala, že by Škodovka přihlašovala k patentu detaily aplikovatelné jen u materiálu zcela malých ráží. Po této stránce tedy jak co do specifikace dělostřeleckého materiálu, tak i co do jeho ráží, pokud byly zajišťovány novou Entente d'Artillerie, nebylo tedy rovněž důvodu k revizi stávající patentní úmluvy.

Z předcházejících poznámek je zřejmé, že otázka eventuální revize patentní úmluvy byla čistě věcí úvah, zda-li nebo do jaké míry text patentní úmluvy, bez ohledu na Entente d'Artillerie, vyžaduje nebo alespoň nabádá k novému znění, které by se buď jevílo jako účelnější nebo jasnější než znění dosavadní. V tom směru není možno se vyjádřit, protože není známo, jak se patentní úmluva prováděla a jestli se při tom naráželo na obtíže či nejasnosti. Je známo, že se uvažovalo o tom, jak řešit otázku vzájemné odměny za vynálezy exploatované, k čemuž patentní úmluva nepřihlížela. Pokud je známo, bylo v r. 1925 docíleno jakési všeobecné dohody o vzájemné 1% redevanci za patenty exploatované, přičemž se však neurčovalo, z čeho by se měla tato redevance počítat. Dotyčná diskuse byla vyvolána, protože škodovácký patentový regulativ předpokládal povinnost poskytování licenční odměny i vlastním zaměstnancům v duchu československých zákonných ustanovení, což však ve Francii neexistovalo. Byla patrně obava, že by Škodovka musela za některé vynálezy exploatované společností Schneider svým úředníkům platit, aniž by

---

⁸⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

na to dostala od společnosti Schneider jakýkoliv příspěvek. Tato otázka zůstala však podle všeho otevřenou, protože pravděpodobně vyšlo při studiu této otázky v patentním oddělení ředitele Riegera najevo, že exploatace vynálezů nebyla vzájemnou a reciproční.⁸⁹ Škodovka aplikovala více patentů společnosti Schneider než ona z patentů Škodovky a tak by vypracování vzájemného odpočtu vedlo k pasivnímu saldu. To byl patrně důvod, proč se ve věci nic dál nepodniklo. Tato situace, jestliže je zde správně analyzována, neměla vyhlídky na podstatné změny v dalším období a nebylo proto důvodu, aby se i z tohoto hlediska o revizi patentové úmluvy ze strany Škodovky usilovalo.

S otázkou patentní úmluvy nesouvisela sice nijak otázka licenčních úmluv Škodovky se společností Schneider, pokud šlo o vynálezy třetích osob, vůči nimž sama společnost Schneider et Cie stála v poměru licenciata, přesto však je potřeba se zde kvůli úplnosti zmínit alespoň o otázce licence na muniční košili. To je otázka, jež úzce souvisela s Entente d'Artillerie, zejména s jejími ustanoveními teritoriálního rázu. Proto na ni nesmělo být v nové Entente d'Artillerie zapomenuto. Známosti likvidaci dosavadní licenční úmluvy získala Škodovka počínaje dnem 1.1.1934 úplnou volnost výroby a prodeje košil v Československé republice a prodeje košil v určitých zemích vyhrazených její sféře komerční působnosti. V obou případech zůstalo v jejích právech však poskytovat sublicence a právo pronásledovat padělatele. Co se týkalo ostatních zemí, bylo nutno rozlišovat dvě skupiny:

- země spadající do sféry působnosti společnosti Schneider,
- země volné pro činnost obou společností.

V nové Entente d'Artillerie i při novém teritoriálním rozdělení zůstaly opět podobné tři skupiny zemí a to:

- země spadající do sféry Škoda,
- země spadající do sféry Schneider,
- země volné pro činnost obou firem.

Do těchto tří skupin byly však určeny jiné země než tomu bylo dosud, takže bylo třeba řešit otázky:

- prodej muničních košil Škoda do zemí, které do této skupiny přistupují teprve v nové smlouvě a které byly dosud ve druhé skupině,
- je prakticky jasné, že do těchto zemí dodávky košil Škoda co by kontrahenta nepřicházejí v úvahu,

---

⁸⁹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

- prodej košil Škoda do zemí, které stejně ve staré jako nové Entente d'Artillerie byly nebo jsou volnými nebo se teprve v nové Entente d'Artillerie stávají volnými, ale dosud figurovaly ve druhé skupině.⁹⁰

Podle stanoviska ředitele Riegera, pokud je známo, do zemí, do nichž Škodovka dosud práva prodeje košil neměla, nemůže košile bez dodatečné dohody se společností Schneider prodávat, ať jde o země, jež budou zařazeny v nové Entente d'Artillerie do první nebo třetí skupiny. Toto tvrzení podepíral odkazem na to, že Škodovka neznala závazek společnosti Schneider vůči majitelům vynálezu muniční košile po dobu trvání francouzského patentu, jenž vypršel počátkem května 1936 ani v době následující. Přitom uvažoval, že by nebylo dobře prezentovat se u společnosti Schneider s touto otázkou před vypršením platnosti francouzského patentu Paqueliera a Malavala, ale až později a domníval se, že pak bude možno docílit dohody v tom smyslu, že v zemích, kde ještě budou platné patenty, bude nutno smířit se s placením dalších, ovšem přiměřeně upravených licenčních poplatků. V zemích, kde taková patentní ochrana již nebude, předpokládal a doufal, že bude Škodovka mít možnost, stejně jako společnost Schneider, prodávat muniční košile bez placení licenčních poplatků.⁹¹

V průběhu příslušného jednání se společností Schneider bylo ovšem nutno současně vyřešit také otázku práva poskytovat odběratelům Škodovky sublicenci pro případ, že by eventuální obchod byl svazován s poskytnutím reprodukční licence či dokonce udělením takové licence podmíněn. S podobnými případy Škodovka do budoucnosti zcela jasně počítala a připravovala se na ně.

2.4 Úpravy závazků vyplývajících z patentové smlouvy

Patentní úmluva o povinné nabídce patentů i smlouva týkající se vyměnitelných muničních košil vycházely z původně platné teritoriální úmluvy, tj. že právo exploatace těchto vynálezů, respektive prodej košil v zahraničí měly být omezeny na tzv. země určené pro Akciovou společnost, dříve Škodovy závody (dále jen Škodovka). Byly to kromě Československé republiky následující země: Rakousko, Mexiko, Rumunsko, Bulharsko, Lotyšsko, Litva, Švýcarsko, Švédsko, Jugoslávie. Počínaje dnem 1.1.1937 vstoupila však v platnost nová teritoriální úmluva. Touto se seznam zemí Škodovky značně změnil, vypadly z něj Bulharsko,

---

⁹⁰ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

⁹¹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Litva, Švýcarsko, Mexiko, ale náhradou za ně přistoupily tyto země: Albánie, Afghánistán, Írán, Irák, Kostarika, Kolumbie. Mimo to z původních zemí Škodovky přešlo Švédsko do volné kategorie zemí, o jehož zařazení do sféry Škodovky nebo do cizí sféry mělo být rozhodnuto teprve později. Skupinu těchto zemí tvořily kromě zmíněného Švédska ještě tyto státy: Anglie, Irsko, Maďarsko, Itálie, Island, Rusko, Habeš, Arabské státy, Egypt, Palestina, USA, Kuba, Guatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Panama, San Domingo, Filipíny, Čína, Siam a další státy, k jejichž výběru by došlo během nové teritoriální úmluvy.⁹²

Škodovka se svolením společnosti Schneider uzavřela právě v r. 1938 dělostřelecké obchody (materiál muničních košil) v Litvě, v zemi, která podle původní teritoriální úmluvy patřila mezi země Škodovky, ale v nové teritoriální úmluvě patřila mezi země náležejícími společnosti Schneider. Při tomto příležitostném uvolnění Litvy pro Škodovackou přímou dodávku nebylo mezi Škodovkou a společností Schneider jednáno ani o patentní úmluvě, ani o případných závazcích ohledně muničních košil, stejně tak jako při úpravách a změnách v nové teritoriální úmluvě, kterou bylo staré rozdělení zemí podstatně změněno. Škodovce nebylo proto jasné, jak dalece nebo jakým způsobem se úpravou nové teritoriální dohody nebo příležitostnými výjimkami oproti staré teritoriální úmluvě rozšíří její práva v oblastech, která jí v původní teritoriální úmluvě nenáležela. Věc byla zejména důležitá kvůli Litvě. Škodovka se o tomto kontraktu domnívala, že nezavdával podnět k licenčním poplatkům. Tento názor opírala o tvrzení, že společnost Schneider neuplatňovala a ani nemohla uplatňovat vůči Škodovce žádná práva na placení redevancí z důvodu dodávky muničních košil do své země, v níž Škodovku k přímému sledování dělostřeleckých obchodů zplnomocnila.

Vedení Škodovky upozornilo, že bude nutno náležitě a s velkou pečlivostí, po dohodě se Škodovkou v Plzni, zkontrolovat, jestli jsou seznamy zbrojních vynálezů Škoda a Schneider připojené k dohodám aktuální a úplné. Jestliže by totiž skutečně vypršením smlouvy o povinné nabídce patentů zůstalo Škodovce, tak i společnosti Schneider vyhrazeno bezplatné právo exploatace převzatých vynálezů ve vlastních zemích, tj. v Československé republice, respektive ve Francii, bylo by vzájemné placení 1% redevance za takovou exploataci převzatých patentů ve všech zemích včetně vlastních zemí, tj. Československé republiky a Francie, pro Škodovku nevýhodou, která by byla odstraněna tehdy, kdyby bylo skutečně zajištěno, že také

---

⁹² Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

společnost Schneider exploatuje převzaté patenty od Škodovky pro Francii. Tím by výnos 1% redevance placené společností Schneider přispěl k vykompenzování 1% obdobné redevance placené Škodovkou společností Schneider. Bylo proto užitečné zjistit nejprve, jestli lze na takovou možnost kompenzace spoléhat a kdyby tomu tak nemělo být, pak Škodovka uvažovala omezit navrhovanou 1% redevanci na cizinu, tj. na všechny státy s vyjmutím Československé republiky a Francie. V takovém případě by pak společnost Schneider za exploataci od Škodovky převzatých vynálezů pro Francii neplatila nic, stejně tak jako by jí neplatila Škodovka při exploataci patentů Schneider pro dodávky pro Československou republiku. Toto řešení mohlo vzniknout jen v dobré shodě se společností Schneider, tedy ve formě návrhu, který by Škodovka předložila společnosti Schneider k uvážení, respektive k rozhodnutí. Škodovka se jednoznačně přiklání k návrhu vzájemné 1% redevance.

V navrhovaném textu ujednání se společností Schneider, Škodovka se např. pozastavovala do jisté míry nad pojmem „fakturovatelný celek“. Tento pojem podle jejího názoru přesně technicky nspecifikoval výrobek, respektive jeho část. Škodovka totiž měla zájem na tom, aby patent zlepšující nebo zdokonalující určitou celkovou část výrobku nepodléhal 1% redevanci z ceny celého výrobku. Tak např. vynález týkající se odpalování nebo uzávěru by byl hodnocen 1% redevancí z ceny samotné lafety nikoliv z ceny celé zbraně. Také vynález týkající se některého speciálního vozidla, např. kolesny by měl být vyjádřen 1% redevancí z ceny tohoto samotného vozidla. Nebo vynález týkající se muničního zapalovače nebo zápalkového muničního šroubu by neměl být hodnocen 1% redevancí z ceny celého granátu, respektive náboje, ale z ceny příslušného zapalovače respektive zápalkového šroubu. Škodovka navrhovala alespoň v závorce jako příklad za slovy „fakturovatelného celku“ uvést některý z uvedených příkladů na vysvětlenou. Jinak by trvalo nebezpečí, že by se pod pojmem „fakturovatelného celku“ mohla celková cena dělit jenom na ty nejmenší globální ceny, které byly ve zmiňované smlouvě. Současně odborná oddělení Škodovky upozorňovala důrazně vedení Škodovky, že u podobných smluv je určen dělostřelecký materiál jedinou celkovou cenou, veškerá munice také celkovou cenou, popřípadě že existují i smlouvy, kde je veškerý dělový i muniční materiál určen jedinou celkovou paušální cenou. Smlouvy obsahující tak detailní ceny, aby se podle nich dala hodnota jednotlivých celků podléhajících redevanci bez jakýchkoliv rozporů s majitelem vynálezu vyjádřit 1 % z ceny ve smlouvě uvedené, prakticky neexistovaly.

U licenční smlouvy na muniční košile, která vypršela likvidací z počátku r. 1934, měla Škodovka za to, že právo prodeje v Československé republice vyrobených muničních košil bylo svého času omezeno na tzv. země Škodovky bez ohledu na to, jestli tam byl či nebyl příslušný vynález patentován. Zdálo by se sice, že v zemích, kde na patentní ochranu toho vynálezu nebylo pamatováno, není třeba se ohlížet na majitele vynálezu, ale v rámci licenčního ujednání bylo Škodovce nejspíš poskytnuto oprávnění takové košile v Československé republice vyrábět za současné výhrady, že prodej nebude prováděn do jiných zemí než do tzv. zemí Škodovky. V tomto výkladu Škodovku posilovala okolnost, že uvedené ujednání bude obsahovat ustanovení, že po jeho vypršení bude mít Škodovka právo bezplatné dodávky muničních košil jen do těch z tzv. zemí Škodovky, kde by patent po datu vypršení licenčního ujednání neexistoval. Pod vlivem této úvahy Škodovka došla k názoru, že by v nové dohodě měly strany zakotvit ujednání, že jde o uvolnění prodeje v Československé republice vyrobených muničních košil do všech cizích států. Toto uvolnění by bylo bezplatné v zemích, kde patentní ochrana neexistovala a bylo by spojeno s určitým licenčním poplatkem v zemích, kde platila, a to po dobu trvání takové patentní ochrany. Současně se chtěla Škodovka pokusit u společnosti Schneider snížit původní sazbu 12 %, která neúměrně zatěžovala cenu výrobků. Dále chtěla Škodovka ujasnit se společností Schneider také otázku práva poskytovat sublicenci v cizích zemích, protože předpokládala, že dříve nebo později přijde do situace, kdy bude pro materiál muničních košil poskytovat odběratelům reprodukční právo, z něhož nebude dost dobře možno muniční košile vyjmout.⁹³

3. Smluvněprávní úprava vlastnictví vynálezů

Škodovy závody získaly ve starší době celou řadu privilegií, z nichž první námi zjištělné privilegium pocházelo z r. 1879 a šlo o výrobu odparky a na vakuový přístroj z r. 1822.

V době vydání rakouského patentního zákona již probíhala přípravná jednání o vytvoření akciové společnosti ze Škodových závodů. Po jejím uskutečnění nastal nový rozmach ve výrobě a technickém pokroku podniku. Jedním z nejvíce známých a užitečných vynálezů, na něž byl tehdy udělen rakouský patent, který získaly Škodovy závody, byl roku 1899 vynález na regulaci obloukového světla.

---

⁹³ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Vedle různých nových zařízení, konstrukcí strojů, vynálezů nových způsobů výroby hmot byly k patentování často přihlašovány pracovní postupy založené na zvláštním dosud neznámém spojování různých látek, na používání nového způsobu řazení různých pracovních fází, kterými se dosahovalo nových, neočekávaných účinků a výsledků. Tato technická vyspělost podniku a jakost výrobků získávaly Škodovým závodům světové jméno a zvláště po první světové válce bohatý výrobní program rozvinutý v jejich jednotlivých závodech způsobil, že zaměstnanci podniku v široké míře sami přicházeli s novými vynálezy.

Po zřízení československého Patentního úřadu v Praze,⁹⁴ jemuž se dostalo zákonného podkladu v květnu r. 1919, když byla zdokonalena průmyslová patentová ochrana v Československé republice, tedy v prvním období československého patentního práva, získaly Škodovy závody patent vojenského významu na zařízení rydla pro nákolné lafety k dělům.

Prosperující průmyslová výroba podporovala vynalézání dalších zlepšení výrobků i postupů při jejich zhotovování. Vyskytovaly se případy, kdy původní vynález vytvořený v podniku se stal základem celého řetězu dalších vynálezů, směřujících k jeho zlepšení nebo vyřešení jinou cestou, mimo rámce patentní ochrany udělené na původní patent. V dynamicky se rozvíjejícím podniku se ukazovala potřeba zřídit ústřední patentní pracoviště, které by kvalifikovaně řešilo početné a různorodé úkoly na poli průmyslové právní ochrany. Bylo rovněž nutné z hlediska firmy přizpůsobovat výrobu hodnotným vynálezům cizích přihlašovatelů. Technická vědecká specializace pokročila tak daleko, že vedení podniku nechtělo již ponechat vznik nových vynálezů náhodě bez koordinace výzkumných prací a bez zevrubných znalostí příslušných pracovních oborů.

V roce 1924 bylo podobně jako ve velkých podnicích v zahraničí zřízeno ve Škodových závodech ústřední patentní oddělení.⁹⁵ Svým pracovním programem i výsledky se toto centrální pracoviště pro správu a vývoj patentů vyrovnalo v několika letech podobným útvarům v jiných zemích. Po technické, právní a organizační stránce mělo podporovat a sledovat vynálezecké úsilí, podchytit každý nový vynález pracovníků podniku, aby firma udržela dosažené výhody a technický i právní náskok před konkurencí.

---

⁹⁴ Viz výše zákon č. 305/1919 Sb. z. a n.

⁹⁵ Karlický, V., Hofman, P., Janáček, F., Kliment, A., Krátký, V.: Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň, 1918 – 1945, Plzeň, 1999, (dále jen Svět okřídleného šípku), str. 549

3.1 Patentový regulativ

Pro úpravu vynálezeckého zaměření práce zaměstnanců firmy a jejich práv a povinností vůči zaměstnavateli byl vydán Škodovými závody v polovině dvacátých let (roku 1925) tzv. patentový regulativ.⁹⁶ Tento interní předpis byl prohlášen za součást zaměstnanecké smlouvy. Vynálezce, pracovník firmy se podle něho zavazoval, že každý vynález vytvořený v podniku nabídne k využití nejdříve Škodovým závodům. Teprve tehdy, kdyby podnik neměl o vynález zájem, většinou proto, že nespadal do výrobních oborů podniku, dával vynálezci souhlas k využití jinde. Velkou výhodou pro vynálezce –zaměstnance podniku byla většinou jistota, že jeho vynález bude užitečný a po zhodnocení zásluh odměněn.

Patentový regulativ rozlišoval vynálezy vytvořené zaměstnanci „Akciové společnosti dříve Škodovy závody v Plzni“ na tři skupiny podle kterých se stanovila odměna a možnost dispozice s vynálezem: Jednak služební, jednak závodní a vedle nich vynálezy volné. Zaměstnanec mohl služební vynález zpracovat buď na přímý pokyn zaměstnavatele „v důsledcích služebního podnětu, přímo k řešení dané úlohy směřujícího“⁹⁷ nebo v souvislosti s řešením takového úkolu. Toto vymezení zahrnovalo ve značné šíři tvůrčí aktivitu zaměstnanců a zajišťovalo firmě nárok na vytvořené novinky. Vymezení pojmu služební vynález šlo však ještě dále když zahrnuje i výtvořené dosažené na základě zkušeností a předcházejících prací v zaměstnání získaných od jiných pracovníků bez ohledu na to zda byli v pracovním poměru nebo jen v jiném právním vztahu. Přitom Patentový regulativ určoval, že nebylo v takovém případě třeba přesně určit osoby a míru jejich poznatků, které přispěly ke vzniku vynálezu. Za služební vynález takto obecně charakterizované činnosti zaměstnance mohla firma prohlásit podle svých potřeb a zájmů prakticky jakýkoli vynález z okruhu svého výrobního zaměření.

Pokud se objevil vynález vytvořený bez přímého podnětu zaměstnavatele ani bez souvislosti s ním a přitom nevznikl podle zkušeností a rad spolupracovníků, nemohl tedy být pokládán za vynález služební, avšak přesto zasahoval do výrobních oborů podniku, patřil do skupiny vynálezů závodních. Vynálezy volné svou povahou nepodléhaly vymezení předchozích dvou skupin.

---

⁹⁶ Patentový regulativ ze dne 10. ledna 1925. Podepsán generálním ředitelem dr. Loevensteinem, Archiv Škoda Holding, a.s., (dále jen AŠH), fond GŘ, karton 97

⁹⁷ Čl. I Patentového regulativu

Služební vynálezy byly vlastnictvím firmy, autor neměl žádná práva na odměnu. O vynálezech závodních poněkud nejasně Patentový regulativ stanovil, že je „dlužno dáti k dispozici podniku za přiměřenou náhradu“.⁹⁸ Její výše se určovala dohodou s ohledem na technický a komerční význam. Případný spor řešil rozhodčí soud. Vynálezce měl nárok na odměnu, dokud firma z jeho využití dosahovala zisk. Ani u vynálezů volných nezůstala firma zcela bez možností je přednostně využít. Autor s nimi mohl nakládat podle vlastního rozhodnutí, tedy nabídnout je k využití jinému podniku a firma Škoda měla po dobu 4 týdnů přednostní právo získat vynález pro sebe za stejných podmínek jako zájemce.

Podpisem zaměstnanecké smlouvy, případně dodatkem k již existující smlouvě, se pracovník zavazoval dodržovat povinnosti a respektovat práva daná Patentovým regulativem. Vytvořený vynález měl tajit a hlásit prostřednictvím svých nadřízených vedení firmy. Generální ředitelství mělo pak 6 měsíců na to, aby zařadilo vynález do skupiny určené regulativem a tuto klasifikaci oznámilo autorovi. Vynálezce mohl případně proti rozhodnutí firmy usilovat o zařazení svého vynálezu mezi volné žádosti, aby věc posoudil rozhodčí soud. Zaměstnanec i zaměstnavatel v něm zastupovali členové Spolku čsl. inženýrů.

Podle Patentového regulativu podnik měl zajištěnu dobrou výchozí pozici pro využití všech vynálezů, které jeho zaměstnanci vytvořili. Rozhodoval o tom, zda a jakou formou vynález využije, jestli bude přihlášen k patentové ochraně, o době, kdy se tak stane a ve kterém státě. Služební a závodní patenty mohly být přihlašovány pod jménem firmy, ale i třetích osob. Patentový regulativ zavazoval zaměstnance – vynálezce k potřebné součinnosti podle předpisů různých států. Zaměstnanec byl také povinen podle žádosti vedení firmy případně přihlásit vynález vlastním jménem, ale prostřednictvím patentového zástupce určeného firmou. Rovněž byl zavázán podanou patentovou přihláškou nebo už udělený patent převést na firmu nebo jinou osobu bez nároku na zvýšení dohodnuté odměny. Patentový regulativ zahrnoval i možné přihlašování patentů v zemích, které dovolovaly patentovou ochranu pouze samotným vynálezci. Měl pak osobně nebo v zastoupení splnit všechny potřebné úkony. Patentový regulativ také vyžadoval, aby podobně spolupůsobil zaměstnanec – vynálezce služebního nebo závodního patentu u formalit nutných pro zapsání vynálezu do patentního rejstříku a při dalších možných změnách v budoucnu.

---

⁹⁸ Čl. III odst. A, bod 2 Patentového regulativu

Náklady patentového řízení u služebních a závodních patentů nesla v plném rozsahu firma. Ta se výslovným prohlášením mohla závodního patentu vzdát a potom s ním volně disponoval pracovník. Jednalo-li se o již udělený patent, měla firma svůj nezájem oznámit vynálezci nejméně tři měsíce předem před termínem splatnosti taxy úřadu patentové ochrany. Na žádost autora vynálezu firma převedla patent na jméno vynálezce.

Patentový regulativ vedle podrobně upravených práv podniku a povinností pracovníků při ochraně a uplatňování patentové ochrany přiznával také jistá oprávnění zaměstnancům – autorům závodních vynálezů. „Jestliže podnik závodního vynálezu v přiměřené době a přiměřeným způsobem nepoužívá...“⁹⁹ byl povinen patent převést na pracovníka – vynálezce, ale tento musel na věci prokázat hmotný zájem. Zřejmě musel doložit možnost uplatnit vynález jinde a dosáhnout zisk. Případný spor měl rovněž řešit rozhodčí soud. Další ustanovení Patentového regulativu znějící ve prospěch vynálezce určovalo, aby v tiskopisech patentů a patentovém rejstříku bylo vedle přihlašovatele „pokud možno“¹⁰⁰ uvedeno také jméno vynálezce s tím, že tento údaj ovšem nijak nezmění poměr zaměstnance vůči firmě. Zbývá dodat, že v duchu právnické opatrnosti byla působnost Patentového regulativu svým závěrečným ustanovením vztažena – rozšířena z patentové ochrany také na užitkové vzorky a všechna ostatní živnostenská ochranná práva.

Obecně formulované podmínky a naznačované výhody pro pracovníky v celém vnitřním předpisu Škodových závodů ponechávaly dostatečný prostor pro případné právní argumentace týmu kvalifikovaných podnikových právníků, aby mohli zájem firmy v konkrétním sporném bodě obhájit. Patentový regulativ byl nepochybně prospěšným právním nástrojem na podporu výroby a rozvoje plzeňského podniku, jehož hospodářský a technický význam daleko překročil po vzniku ČSR její hranice.

Pracovní náplň ústředního patentního oddělení Škodových závodů byla rozmanitá a bohatá, zahrnovala všechny všeobecné i speciální otázky živnostenské právní ochrany z hlediska zájmu podniku. Patřilo k ní především odborné vypracování patentových přihlášek všech vynálezů vytvořených v podniku. Druhým hlavním úkolem patentního oddělení bylo hájit nabytá ochranná práva v tuzemsku i v cizině proti případným zájmům třetích osob a vyvracení cizích ochranných práv,

---

⁹⁹ Článek III, odst. E. Patentového regulativu

¹⁰⁰ Tamtéž odst. F

kteřá by mohla být vlastní výrobě a prodeji na překážku. Do tohoto úseku technické a právní agendy patřilo také vypracování a podávání stížnosti na firmě nepříznivá rozhodnutí patentního úřadu, podávání žalob proti uděleným patentům a proti zásahům do vlastních ochranných práv. Třetím, a to nejobtížnějším, úkolem bylo obstarávání cizích ochranných práv, aby mohla být využita podnikem, čili uzavírání licenčních smluv.

Hodnocení a posuzování i oceňování nových vynálezů a patentů muselo probíhat na vysoké odborné úrovni. Zvláštní informační a pátrací služba vyhledávala a sledovala technické novinky důležité pro pracovní program podniku. Informační a pátrací služba i referát pro sledování cizích ochranných práv byly vybaveny na svou dobu moderními kartotékami a příručkami.

Technické a technicko-právní záležitosti vyřizovali odborně vysokoškolsky vzdělaní „patentoví“ inženýři, kteří měli k dispozici rozsáhlou a pravidelně doplňovanou odbornou knihovnu.

Počet v té době spravovaných aktivních ochranných práv činil asi 1 600. Platných tuzemských a zahraničních patentů měly Škodovy závody asi 800. Průměrně ročně přihlašovaly Škodovy závody v Československu 80 vynálezů k patentování, z nich průměrně 60-70 se současně zadávalo do ciziny. Počet nabízených vynálezů za rok činil několik set.¹⁰¹

3.2 Ochrana původcovství – právní rozbor

V Československé republice neexistoval právní předpis, který by souborně a jednotně upravoval ochranu duševního vlastnictví. Chráněny byly pouze určité obory duševního vlastnictví a to: vynálezy, ochranné známky a vzorky příslušnými speciálními zákony o ochraně vynálezů, známek a vzorků, díla literární, umělecká a fotografická zákonem o autorském právu.

Konstrukční výkresy a plány byly chráněny podle zákona patentového, pokud je bylo možno kvalifikovat jako součást patentem chráněného vynálezu. Ochrana z hlediska zákona o ochranných známkách¹⁰² a vzorcích¹⁰³ nepřicházela pro ně v úvahu a stejně tak ochrana z hlediska zákona o právu autorském,¹⁰⁴ protože tento

---

¹⁰¹ AŠH, fond GR, dosud nezpracovaný fond

¹⁰² Zákon č. 19/1890 ř. z. s novelami

¹⁰³ Zákon č. 237/1858 ř. z. s novelami

¹⁰⁴ Zákon č. 197/1895 ř. z., od 1. března 1927 zákon č. 218/1926 Sb. z. a n.

zákon chránil sice také kresby, plány, mapy s náčrty, ale jen pokud sloužily literárním účelům.

Ochrana duševního vlastnictví, na kterou nebylo možno vztáhnout ochranu podle některého z uvedených speciálních zákonů, byla právní teorií dosti uměle konstruována ze všeobecného předpisu § 1295 občanského zákoníku, podle něhož byl nahradit škodu povinen ten, kdo jinému úmyslně způsobil škodu jednáním přičícím se dobrým mravům. Dobrým mravům odporující a proto k náhradě škody zavazující jednání spatřovala část právní teorie i judikatury v tom, že si někdo bez námahy osvojuje výsledky cizí duševní práce. Pro řešení případu, jehož účastníkem byl stát a jednalo se o účel státu prospěšný, se ovšem nedalo podle názoru právního oddělení Akciové společnosti, dříve Škodovy závody (dále jen Škodovky), použít ani tohoto předpisu, neboť nelze dost dobře hovořit o jednání přičícím se dobrým mravům, když jde o použití cizího duševního vlastnictví orgánem státní správy k účelům státu prospěšným.¹⁰⁵

Ve dvacátých letech byla ochrana duševního vlastnictví nepřímo upravena ještě také některými novými předpisy: zákonem o hospodářském vyzvědačství a zákonem proti nekalé soutěži. Zákon o hospodářském vyzvědačství definoval pojem hospodářského tajemství, které jím bylo chráněno tak široce, že pod definici spadaly také konstrukční plány a výkresy, i když ochrana podle některého jiného speciálního zákona se na ně nevztahovala. Ovšem účelem zákona byla ochrana hospodářského tajemství před jeho vyzrazením osobám nepovoláným, zejména před vyzrazením do ciziny. Znamená to, že z tohoto důvodu stejně nemohl být tento zákon využit pro výše uvedený případ.

Zákon proti nekalé soutěži přijatý parlamentem v polovině roku 1927¹⁰⁶ rozlišoval ochranu soukromoprávní před jednáním nekalé soutěže, které spočívalo v jednání proti dobrým mravům při soutěžení, v nekalé reklamě (mj. rozšiřování klamavých údajů např. o jakosti zboží na úkor jiných soutěžících), v nesprávném označování původu zboží, zlehčování, zneužívání podnikových značek, podplácení, využívání pomocných osob a porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství.¹⁰⁷ Posledně uvedený způsob porušení zákona proti nekalé soutěži se týkal zaměstnanců a úředníků podniku, který měl být chráněn, všechny ostatní směřovaly

---

¹⁰⁵ AŠH, fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹⁰⁶ Zákon č. 111/1927 Sb. z. a n. ze dne 15. července 1927

¹⁰⁷ § 13 zákona č. 111/1927 Sb. z. a n.

mimo okruh osob případně zúčastněných na vynálezech. Postih hrozil tomu kdo sdělil nebo použil ve vlastním nebo cizím podniku obchodního nebo výrobního tajemství, jehož znalost získal jako tajemství jemu zvláště svěřené, zejména z technických předloh a návodů, z výkresů, modelů, šablon, vzorkovnic, receptů, stříhů atd. Poškozený se proti takovému jednání mohl bránit zdržovací nebo odstraňovací žalobou a uplatňovat nárok na náhradu škody, tj. ušlý zisk. Příslušné k projednání těchto žalob byly sborové soudy I. stupně. Zákon proti nekalé soutěži zakotvil také trestněprávní ochranu řádného průběhu soutěží podnikatelů. Uváděl např. přestupek nekalé reklamy, nesprávného označování původu zboží a přečin podplácení, zlehčování, porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství. Za přestupky i přečiny mohly být správním orgánem nebo soudem uloženy peněžité tresty i vězení. Ke sdělení nebo k použití výrobního tajemství muselo však dojít s cílem účastnit se soutěže, tedy v teoretickém případě analyzovaném ve Škodových závodech nebylo tuto normu možno aplikovat.¹⁰⁸

Právní ochrana duševního majetku, o kterou se Škodovce jednalo, byla podle tehdy platných zákonů i prováděcích předpisů poměrně složitá, nejistá a neúplná. Tato situace sama o sobě již dosti nepříznivá doznala, pokud šlo o poměr ke státu, ještě zhoršení vydáním zákona na obranu státu.¹⁰⁹ Podle § 46 tohoto zákona měla vojenská správa, pokud to bylo třeba v zájmu obrany státu, právo užívat nebo svými zmocněnci dát užívat kterýkoliv platný vynález. Držiteli patentu náležela náhrada, o jejíž výši, když nedošlo k dohodě, rozhodovalo ministerstvo financí v dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností a ministerstvem národní obrany. Podle § 47 téhož zákona mohla být podnikům důležitým pro obranu státu udělena nucená licence na užívání cizího vynálezu za náhradu stanovenou rovněž ministerstvem financí v dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností a ministerstvem národní obrany.

Z této právní úpravy lze vyvodit závěr, že když mohla vojenská správa jako státní orgán buď sama užívat, nebo jiným vyhradit užívání cizího duševního vlastnictví, které požívalo ochrany dle přísných předpisů patentového zákona, mohla tím spíše užívat nebo jiným dát do užívání duševní vlastnictví, které se vlastně o žádnou přímou zákonnou ochranu nemohlo opřít. Škodovka v této právní situaci usilovala hlavně o zajištění záruky, že cizí společnosti, kterým byly její výkresy,

---

¹⁰⁸ AŠH, fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹⁰⁹ Zákon č. 131/1936 Sb. z. a n.

plány, návody atd. dány k dispozici, je nepoužijí pro vlastní, soukromé soutěžní účely. (Podklad pro tento požadavek byl dán v cit. § 13 zákona o nekalé soutěži.) Dalším problémem bylo dosažení přímé nebo nepřímé náhrady za předání patentových dokumentů jiným výrobcům.¹¹⁰ Škodovka s Ministerstvem národní obrany uzavřela v tomto duchu úmluvy charakteristické velmi korektním přístupem státního orgánu, který respektoval její duševní vlastnictví i nad rámec tehdy platných zákonů.

4. Organizace patentové agendy v podniku

Patentovou agendu zajišťovalo patentní oddělení na generálním ředitelství firmy v Praze. Podle okamžité potřeby v konkrétním případě spolupracovalo s plzeňskou místní patentní kancelář u závodu nebo s výkonnými odděleními dalších závodů, kde místní patentní kanceláře neexistovaly. Jediná místní patentní kancelář byla s ohledem na rozsah tamní výroby zřízena pouze v Plzni.

Pod označení výkonná oddělení patřila na závodech:

- Konstrukční kancelář. Uplatnila se při konstrukčních patentech a vynálezech;
- Dílny nebo jiná oddělení závodu, kde vznikaly patentové nebo nově vynalezené způsoby výroby.

Místní patentní kancelář, jestliže byla zřízena v příslušném závodě, zajišťovala styk patentního oddělení s výkonnými odděleními mimo Prahu. Zároveň soustřeďovala a koordinovala patentovou korespondenci vycházející z jednotlivých oddělení v jejím závodě, doplňovala jednotlivé dokumenty svými poznámkami a návrhy.

Do činnosti patentového oddělení spadalo:

- přihlašování vynálezů jménem akciové společnosti (přímo nebo nepřímo patřících k patentování),
- přihlašování vzorků (užitkových vzorků, kusových vzorků),
- přihlašování ochranných známek, dále:
- správa vlastních patentů udělených podniku nebo získaných od jiných subjektů,
- evidence patentových přihlášek třetích osob,
- agenda licencí a spolu s tím celková kontrola a evidence všech patentů a licencí,

---

¹¹⁰ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

- důležitou úlohou v činnosti patentového oddělení byla správa patentového archivu.¹¹¹

4.1 Přihlašování vynálezů k patentování

Prvním krokem k ochraně vynálezu v závodě bylo pořízení zápisu o vynálezu. K tomu sloužily typizované formuláře sestavené patentovým oddělením. Byly podkladem pro zpracování přihlášky.

Přihlášku k patentové ochraně pro území Československa vypracovalo patentové oddělení za součinnosti výkonného oddělení, kde nový vynález vznikl, a jmenovitě zaměstnanců, kteří na vynálezu pracovali. Přihláška se podávala zpravidla jménem společnosti. Výjimka byla dovolena jen po projednání a souhlasu generálního ředitelství.

Při přípravě přihlášky mělo generální ředitelství také rozhodnout, zda patentový předmět bude uveden do obchodu s vlastním ochranným označením, samozřejmě ve spolupráci a za součinnosti oddělení výkonného a oddělení patentového, které přihlašovanou věc i její obchodní využití mohlo posoudit.

V jiných státech podávaly tamním úřadům patentové přihlášky místní patentní zástupci firmy. Generální ředitelství určilo státy, ve kterých měl být vynález přihlášen, a také dobu, kdy se tak v tom kterém státě mělo stát. Podle okolností daného případu firma využívala i patentních zástupců v tuzemsku. Volba resp. výběr patentních zástupců byla vyhrazena generálnímu ředitelství, které také podle potřeby určilo advokáta.¹¹² Místní patentové kanceláře korespondovaly s patentními zástupci prostřednictvím patentového oddělení, pokud toho bylo třeba a v naléhavých případech alespoň se současným vyrozuměním tohoto oddělení.

Vyúčtování odměn patentním zástupcům se zasílala patentovému oddělení, které zkoumalo jak údaje o konaných pracích, tak i přiměřenost požadovaného honoráře. Výplata schválených částek probíhala prostřednictvím generálního ředitelství.

V zahraničí podané námitky proti přihlášce byly úředním postupem sděleny úředníku nebo jinému zaměstnanci, který na vynálezu pracoval. Jeho stanovisko zpravidla vyvracející námitky patentové oddělení objektivně a kriticky hodnotilo a samostatně dále dopracovalo. Bralo přitom zejména v úvahu, jaký význam měl

---

¹¹¹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹¹² Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

vynález pro vlastní přihlašující firmu. Podle druhu a závažnosti podaných námitek byla případně provedena nutná restrikce původně ohlášených patentních nároků. Proti nově přihlášenému vynálezu mohly být např. uplatněny i dosud nechráněné výhodnější způsoby řešení daného problému. Firma neměla obchodní zájem na tom, aby získávala bezvýznamné, méněcenné nebo pro praktické upotřebení nezpůsobilé patenty.

Přihlašování vzorků a ochranných známek probíhalo podle podobných pravidel a postupů. Firma u nich prosazovala i stejné ekonomické a obchodní koncepce.

4.2 Správa držení patentů

Po nabytí patentu ať již původního, tj. získaného na vlastní přihlášku nebo nabytého odvozeným způsobem, bylo nutno řádně zajišťovat a včas uhradit patentní poplatky (taxy). Činnost s tím spojená příslušela výhradně patentovému oddělení, které si za tím účelem založilo o splatnosti patentních poplatků potřebné evidenční pomůcky.¹¹³

Poplatky žadatelé resp. přihlašovatelé vynálezů i držitelé ochrany hradili v tuzemsku přímo svým jménem. V cizině se poplatkové záležitosti vyřizovaly prostřednictvím patentního zástupce dotyčné země.

Při evidenci a kontrole placení poplatku postupovalo patentní oddělení podle vnitřních předpisů firmy pro revizi patentů a licencí.

Na zaplacení jednotlivých poplatků vydávalo patentní oddělení „poukazy“ adresované ústřední účtárně. Ústřední účtárna po provedení úhrady zasílala patentovému oddělení doklad o zaplacení. Pro větší jistotu a pořádek bylo na poukázkách upozorněno vždycky na lhůtu, do které musel být poplatek uhrazen. Obecné náležitosti a podpisování těchto poukazů stanovily všeobecné předpisy o podpisování poukazů pro ústřední účtárnu. Řádné placení poplatků patřilo do soustavy opatření, která udělené patenty chránila proti zásahům do patentního práva obecně i proti útokům na platnost a držení konkrétních patentů.

Kvalifikovaní zaměstnanci společnosti, zvláště ti, kteří měli při výkonu zaměstnání, např. při akvizičních cestách, při jednáních o nabídkách, rekonstrukcích atd. příležitost seznámit se s cizími výrobky in natura, ale i jen s písemnými,

---

¹¹³ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

nabídkami, prospekty apod. Byli povinni, svá zjištění a poznatky, o zásazích do patentů nebo licencí Škodových závodů předávat jako upozornění prostřednictvím svého ředitelství patentovému oddělení na generálním ředitelství v Praze, kde bylo oznámení posouzeno.

O tom, zda bude v takovém případě podána žaloba pro zásah do práv, rozhodovalo na základě referátu patentového oddělení generální ředitelství. Před podáním žaloby pro zásah do práv, zvláště při věcech menšího významu, jednalo patentové oddělení o mimosoudním vyřízení s nabídkou na dobrovolnou náhradu.

V situaci opačné, kdy byly proti firmě podány žaloby na odvolání, zrušení nebo odnětí patentu patřícím závodům se doručovaly patentovému oddělení, které zařizovalo další potřebné úkony. O všech žalobách vyrozumívalo právní oddělení, se kterým dohodlo osobu právního zástupce pro zahájený spor.

4.3 Evidence cizích přihlášek

Patentové oddělení soustavně sledovalo technický rozvoj firemních oborů. Pravidelně mu docházely zprávy o patentních přihláškách v oborech dotýkajících se výrobního programu společnosti, který byl každoročně obnovován. Přehled těchto oborů každoročně schvalovalo generální ředitelství. Stejným způsobem tedy se schválením ústředí firmy se určovaly státy a patentní úřady, u nichž byly přihlášky sledovány.¹¹⁴

Získané zprávy patentové oddělení po prostudování oznamovalo výkonným oddělením, kterých se věcně týkaly, a na jejich návrh opatřovalo od příslušných úřadů text přihlášek, a to pokud možno přímo. Přihlášky zkoumalo za součinnosti zúčastněného výkonného oddělení z dvojího hlediska: zda nemá být v zájmu společnosti Škoda podán odpor proti přihlášce a vedle toho zda se nemá přihláška sledovat za účelem pozdějšího jednání o získání patentu nebo licence.

O případném zájmu o pozdější nabytí patentu rozhodovalo generální ředitelství na základě odborných stanovisek oddělení výkonného, patentního oddělení a obchodního ředitelství.

---

¹¹⁴ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

4.4 Správa licenčních práv

Patentní oddělení se soustavně staralo o využívání patentů patřících společnosti. Mělo v evidenci dobu platnosti licenčních smluv ať se již jednalo o licence udělené závodům nebo od závodů převedené a splatnost licenčních poplatků. Důležité údaje o každé licenci vedlo patentní oddělení v knize provedení. Pokud závody podle smlouvy převzaly též placení patentních poplatků, činil se příslušný záznam také v evidenčních pomůckách o splatnosti patentních poplatků.

Patentní oddělení na základě těchto záznamů dávalo podněty a podklady k výpočtu a poukazu a nebo k vymáhání licenčních poplatků a podle potřeby, zařizovalo poukazy patentních poplatků. Evidenční pomůcka byla kniha pro vedení licencí u cizích společnostech.¹¹⁵

Ochrana licenčních práv vůči majiteli patentů a osobám třetím se prováděla podle obdobných zásad jako při ochraně patentů. Veškeré licenční smlouvy uzavíralo generální ředitelství. Smluvní ujednání se zaměstnanci firmy se v pravidelných případech vyhotovovala podle jednotného vzoru.

Uzavření licenční smlouvy, ať se již o licenci závody ucházely nebo jim byla nabízena anebo na svůj patent licenci hodlaly udělit, rozhodovalo generální ředitelství po vyjádření zúčastněného výkonného oddělení prostřednictvím patentového oddělení. Jeho návrh, spolu s vyjádřením komerčního ředitelství tvořil podklad k rozhodnutí generálního ředitelství.

Důležitější smlouvy se uzavíraly za součinnosti právního oddělení, jemuž se také každá smlouva před podpisem předkládala k prozkoumání. Kopii licenčních smluv nebo dopisů dostali: Generální ředitelství – právní oddělení, obchodní ředitelství, zúčastněné výkonné oddělení.

V nabídkách mohly být případně zakalkulovány a při dodávkách zaúčtovány licenční poplatky. Za tento požadavek odpovídalo obchodní ředitelství.

Zaplacení licenčních poplatků majitelům patentů, tj. za jejich úhrady a naopak i příjem, bylo zodpovědné patentní oddělení. Podkladem k němu byl seznam zakázek použití licence vedený výkonným oddělením.

Vedle evidenčních pomůcek o době platnosti licenčních smluv mělo patentové oddělení sledovat výpovědní lhůty licenčních smluv. V přiměřené lhůtě před koncem výpovědní lhůty si vyžádalo vyjádření podle ustanovení o revizi

---

¹¹⁵ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

patentů a licencí od obchodního ředitelství. Podle jeho stanoviska vydalo rozhodnutí generální ředitelství a věc provedlo.

Výpověď licenční smlouvy, když se licenční smlouva zrušila uplynutím času, patentní oddělení oznamovalo všem oddělením, která dostávala kopie licenčních smluv.

Při tom mělo zároveň upozornit, zejména výkonné oddělení, zvláště na to, zda patent, jehož se licence týkala, ještě dále trval a zda tedy užívání vynálezu bylo ještě dále chráněno.

Patentové oddělení si vyžádalo před datem placení licenčního poplatku (taxy) nebo před koncem výpovědní lhůty licenční smlouvy vyjádření výkonné oddělení o tom, zda patent měl být dále ponechán, anebo měla-li být licenční smlouva ponechána v platnosti. Návrh výkonné oddělení s vyjádřením patentového oddělení a obchodního ředitelství potom tvořil podklad pro rozhodnutí generálního ředitelství.¹¹⁶

Do úkolů patentového oddělení spadalo také vedení podkladů o užívání patentu závody, anebo že neprováděný patent závody nabídly veřejnosti k dispozici.

Pravidelné revize vynálezů probíhaly dle jednotného postupu: V měsíci lednu každého roku prověřil každý přednosta oddělení veškeré patenty a užitkové vzorky svého oddělení. Přezkoušení se dělo podle následujících kritérií:

- Které jednotlivé vynálezy byly v posledním roce provedeny a v jakém rozsahu?
- Osvědčil se vynález prakticky?
- Které výhody získal závod vynálezem?
- Zahájila se vynálezem nová výroba v závodě?
- Přibližný přehled výdajů zatěžujících nárok a to:
  - náklady pokusů,
  - výdaje konstrukčních prací,
  - vydání na zhotovení modelů,
  - cena za koupi patentu a vydání v případných patentních sporech.

4.5 Správa patentového archivu

Hlavní patentový archiv sídlil v Praze. Místní patentové archivy byly vedeny při jednotlivých místních patentových kancelářích, pokud byly zřízeny. Úkolem

---

¹¹⁶ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

archivu bylo trvale uschovávat doklady patentové agendy a poskytovat informační služby o patentních záležitostech.

Hlavní patentový archiv uchovával především nejcennější dokumenty:

- originály patentních listin o patentech náležejících společnosti,
- originály licenčních smluv,
- originály listů o převodech patentů, licencí a o jiných transakcích v oboru patentovém s trvalými právními účinky (např. ujednání o výměně patentů),
- přihlášky vynálezů spadajících do výrobního programu závodu opatřených podle patentového regulativu a patentní spisy tohoto druhu,
- opisy potvrzenek o placení patentních poplatků,
- patentní korespondenci.

Dokumenty právní povahy a nejvyššího významu uvedené výše, tedy originály patentních listin, originály licenčních smluv, listiny o převodech a výměně práv nebo licencí, se uchovávaly po dobu své platnosti odděleně od ostatního archivního materiálu a se zvláštním zabezpečením proti poškození a zničení ohněm a proti odcizení. Klíč od trezoru, tzn. přístup do zařízení, ve které byly uvedené listiny uloženy, měl přednosta patentového oddělení, jediný duplikát tohoto klíče měl technický ředitel na generálním ředitelství.

Vyřazování právních dokumentů, které se staly neplatnými, se provádělo dvakrát ročně, počátkem nebo v polovině roku, uplynulo-li již 6 měsíců po tom, co skončila jejich platnost, avšak za předpokladu, že právní skutečnosti jimi dokládané již neexistovaly. Jinak se zůstávaly dále dosavadním způsobem uschované až do šesti měsíců po vyřešení celé záležitosti.

Jinak bylo nakládáno s originály potvrzenek o placení patentních poplatků. Ty se uschovávaly v účtárně jako doklad. Jejich opisy uložené v patentové kanceláři se uschovávaly tak dlouho, aby bylo vždycky možno prokázat zaplacení posledních tří poplatků.

Stejným způsobem se vedla dokumentace o placení licenčních poplatků.

Patentní spisy, stejně tak i výtahy z patentních spisů, respektive vyložených patentních přihlášek se uschovávaly zpravidla v patentovém oddělení, které vedlo jejich evidenci. Tam, kde bylo zapotřebí, zakládala si jednotlivá oddělení závodu příruční sbírku patentních spisů, stejně tak i výtahů z patentních spisů a vyložených patentních přihlášek. O této pomocné evidenci patentnímu oddělení zasílaly podrobný seznam.

Do archivu vedeného v patentním oddělení se zakládala v ročních intervalech za předcházející kalendářní rok běžná korespondence. Z archivu se vyřazovala po 20 letech, přičemž se prověřovalo a pečlivě kontrolovalo, jestli mezi vyřazovanými nejsou dokumenty, které měly být z důvodu zvláštního zřetele nadále uschovány.

Místní patentní archiv uschoval opisy originálních právních dokumentů uložených v hlavním archivu a duplikáty přihlášek, patentních spisů závodních patentů, pokud se tyto písemnosti týkaly výkonných oddělení příslušného závodu, dále běžnou korespondenci. O manipulaci platily analogicky zásady platné pro hlavní archiv.

Výkonná oddělení mohla využívat potřebné informace z archivu tak, aby písemnosti nezůstávaly dlouhou dobu či trvale mimo archiv.

Odborná literatura o patentech a patentním právu apod. byla k dispozici v příruční knihovně patentového oddělení. Organizačně podléhala jako součást ústřední knihovny společnosti evidenci ústředního knihovníka.¹¹⁷

Přednosta patentového oddělení navrhoval doplnění příruční knihovny o tituly z patentních oborů. Návrhy na koupi odborné literatury z jiných oddělení procházely patentovým oddělením.

Převážně právníké otázky nespádající do patentového, vzorkového nebo známkového práva patentové oddělení řešilo ve spolupráci s právním oddělením.

4.6 Rešeršní činnost

Průmyslová ochrana a její široké souvislosti nabývaly čím dále tím větší důležitosti, proto i v malých závodech se zřizovala patentová oddělení, aby chránila duševní majetek svých pracovišť v jakékoliv formě a proti komukoliv. Při mnohostranné výrobě Škodových závodů byla průmyslová ochrana, zejména její hlavní složka, patentová agenda, velmi náročná, komplikovaná a rozsáhlá. Samo patentové oddělení mohlo sledovat do podrobností veškeré patentové záležitosti jak vlastních, tak i všech cizích závodů. Týkalo se to zejména sledování cizích ochranných práv za účelem zamezení trestného zasahování do živnostenských práv třetích osob, tak i pro zamezení vzniku ochranných práv bránících závodům ve výrobě. Také bylo nezbytné sledování vývoje techniky konkurenčních závodů podle

---

¹¹⁷ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

jimi nově k patentování přihlášených vynálezů. Mezi povinnosti každého jednotlivého oddělení patřilo, aby samo sledovalo své technické obory i naznačené patentové záležitosti vůbec. Když bylo zapotřebí zásahu patentových odborníků výkonné oddělení je vyrozumělo a dalo jim k dispozici příslušné podklady a informace potřebné ke kvalifikovanému postupu.

Jednotlivá oddělení musela v první řadě sledovat zprávy v Patentním věstníku, který byl zasílán všem závodům a ve kterém byly uveřejňovány udělené patenty, po případě vyložené patentové přihlášky.

Musela být proto zajištěna rychlá aktualizace a dostupnost vydávaných čísel patentních věstníků, aby firma mohla včas a účinně zasáhnout v otázkách ochranných práv, které „škodily“ vlastní výrobě. K podání protestu proti podaným - vyloženým přihláškám byla stanovena lhůta dvou měsíců. Jednoduché opatření v závodech ulehčilo sledování vyložených patentových přihlášek v československém patentovém věstníku. Připojovaly k němu seznam jednotlivých oddělení závodů a příslušné patentové třídy, které mělo každé oddělení sledovat.¹¹⁸ Mimo to při sledování nových ochranných práv patentové oddělení samo upozorňovalo na důležitější nově vzniklá ochranná práva, zejména v cizině, a opatřilo na požádání oddělení veškeré podklady pro informativní využití nebo k podání protestu.

Popisovaný postup se týkal běžného sledování ochranných práv třetích osob. V určitých případech bylo však daleko důležitější zjistit celkový aktuální stav ochranných práv v určitém výrobním odvětví týkající se např. nějaké konstrukce, výrobního způsobu apod. Pro získání přehledu na daném úseku si jednotlivá výrobní oddělení mohla vyžádat provedení tzv. průmyslové rešerše.

Jen pozorným sledováním podaných a vyložených patentových přihlášek a přesným dodržováním Patentového regulativu bylo možno vyhnout se a předejít opakujícím se patentním sporům, čelit právně nepodložené patentové ochraně a v neposlední řadě zjistit směr vývoje, kterým se ubíraly konkurenční výrobci.

Průmyslová rešerše se prováděla na základě mezinárodního ochranného práva živnostenského. Získávala zejména v zahraničí stále větší význam a vyžadovala proto také zvýšenou pozornost všech domácích závodů. Správně zaměřená, vyžádaná a správně provedená průmyslová rešerše byla důležitou pomůckou k objasnění právních poměrů, ke zjednodušení a zlevnění výroby, ke sledování vývoje a stavu

---

¹¹⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

techniky konkurenčních závodů. Mimo jiné umožňovala odhalení jen zdánlivých ochranných práv, která omezovala výrobu i tuzemský a zahraniční prodej zboží.

Maximální možné a účelné využití moderní průmyslové rešerše ve svých důsledcích znamenalo snížení výloh ve prospěch vlastních závodů firmy. Škodovy závody vydaly následující vnitropodnikové pokyny pro vyžádání zahájení a provedení takových rešerší.

Podle účelu, kterému rešerše měla sloužit, pokyny rozeznávaly jako hlavní druhy rešerší:

- zjišťovací rešerše sloužící k zamezení trestného zasahování do živnostenských práv osob třetích,
- informativní rešerše využitelné pro zjednodušení pracovních postupů při zavádění nových výrobků,
- rešerše o záznamech v patentním rejstříku,
- jmenné rešerše,
- rešerše jako podklady k možnému podání odporu, zrušovacích žalob apod.,
- rešerše k zhodnocení přezkumu patento-právní hodnoty nákupu, respektive licencí nabytých živnostenských práv.

Důkladně a spolehlivě provedené rešerše zejména v cizích státech, vyžadovaly dosti velké finanční náklady, z úsporných důvodů patentové oddělení mohlo na základě literatury, kterou mělo k dispozici, vypracovat mnoho rešerší samo. Zpracování a způsob rešerše se volil podle požadavku odborných oddělení. Ta se měla při vyžádání rešerše řídit přesně návodem, který byl v pokynech uveden.

Zjišťovací rešerše k zamezení trestného zasahování do živnostenských práv třetích osob měla za účel zjistit, zdali výrobek nebo postup (pracovní nebo chemický), který se v podnicích Škodových závodů uplatňoval nebo vyráběl, respektive měl být vyráběn nebo uplatňován neodporoval živnostenské ochraně vyplývající z uděleného a patentu, vzorkového nebo známkového práva třetích osob.¹¹⁹

Důvodem pro vypracování tzv. zjišťovacích rešerší byla snaha vedení firmy předcházet možným újmám na dobré pověsti Škodových závodů, a samozřejmě i na hmotné ztrátě, která závodům vznikla tím, že si nevyžádaly tyto rešerše. Případné postihy a dopady mohly narůst do značné míry. Proto závody uložily všem odborovým oddělením za povinnost, aby se ve všech případech, kdy se jen

---

¹¹⁹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

domnívaly, že by závody eventuelně mohly zasáhnout do cizí živnostenské ochrany, informovaly předem u patentového oddělení, jestli zavedením výroby nového předmětu nebudou porušena práva osob třetích. Žádost o provedení takové rešerše musela obsahovat dále uvedené údaje. Nebyla-li potřebná data odborovému oddělení známa, napsalo toto oddělení ke konkrétnímu bodu v odpovědi „neznámo“.¹²⁰

Vyžádat si odpovídající rešerši bylo také nutné při volbě nových ochranných známek pro výrobky Škodových závodů. Spory pro zasahování do známkového práva mohly mít někdy ještě závažnější následky nežli spory pro porušení patentu.

Pro záměr závodu zahájit výrobu nějaké novinky chráněné patentem nebo ochrannou známkou, bylo v první řadě důležité zjistit, jestli bylo příslušné ochranné právo v té době platné a patentem chráněné či nikoliv. Existovala totiž celá řada důležitých vynálezů, které byly v literatuře i v propagačních brožurách označovány jako patentem chráněné, na základě provedené rešerše však bylo zjištěno, že již dávno příslušný patent nebyl vynálezcem – přihlašovatelem udržován a nebyl hrazen poplatky. Jako předmět patentem nechráněný jej bylo možno volně vyrábět.

Soustavné pořizování rešerší mělo zamezit zasahování do živnostenských práv třetích osob, ale pokyny nabádaly úředníky, aby věnovali velkou pozornost tzv. zdánlivé ochraně patentní. Každý vynálezce se většinou v patentové přihlášce snažil stylizovat své patentové nároky, jimiž byla patentová ochrana vymezena, tak široce, aby na první pohled a bez odborných znalostí patentového práva byla výroba příslušného chráněného předmětu úplně nemožná. Při důkladném studiu rozsahu široce formulované patentové ochrany se však mnohdy zjistilo, že je možné platný patent obejít, nebo že ochrana je pouze zdánlivá netýká se přesně věcí, o které má firma zájem. Pak bylo možné bez nebezpečí zásahu do cizích práv vyrábět. Podobná stanoviska a závěry nalézali specialisté, když zjišťovali neplatně udělené patenty. V některých zemích udělené patenty soustavně sledovány nebyly. Také průzkum neexistoval, anebo při jejich průzkumu se příslušnému referentu, který zkoumal údaje pro rešerši, stávalo že široce popisovanou patentovou ochranu posoudil chybně. Pro požadavky na zpracování rešerší Škodovka vydala jednotné pokyny k jejich členění podle účelu. Odborná oddělení měla sdělit předepsané údaje pro přesné určení předmětu zájmu.

- Důvod a účel rešerše z technického a obchodního stanoviska;

---

¹²⁰ Archiv Škoda Holding, a. s., Fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

- Krátký popis, případně náčrtek nebo vzorek výrobku nebo postupu, který hodlalo některé oddělení Škodových závodů provádět;
- Přesné jméno a přesná adresa společnosti, případně osoby, která pravděpodobně měla kolidující ochranná práva k předmětu zájmu. Uvedena měla být také případně známá krycí jména. Ta se často volila ke ztížení odkrytí ochranného práva;
- Přesný název a adresa společnosti, případně osob, které předmět vyráběly, případně užívaly chráněný postup, pokud nebyly totožné s osobami uvedenými výše;
- Informace zdali a jaká tuzemská i zahraniční ochranná průmyslová práva (patenty, známky, vzorky) v tuzemsku i v zahraničí na novinku uvedenou pod bodem b) a c) existovala;
- Údaje, jestli a od kdy novinka byla již uvedena na trh a v které zemi;
- Přehled údajů, ve kterých zemích byl odborný průmysl související s dotyčnou novinkou nejvyspělejší a které společnosti, případně osoby, v těchto zemích se tímto oborem průmyslu zabývaly;
- Informace o literatuře (katalogy, odborné časopisy, odborná díla s udáním ročníků, čísla sešitů, stránky a nakladatelství), o této novince. Pokyny doporučovaly zaslat tuto literaturu současně se žádostí o rešerši patentovému oddělení;
- Informace, jestli a pod jakou ochrannou známkou byl dotyčný výrobek znám v obchodě;
- Časové vymezení, ke kterému roku nazpět a pro které země se požadovaná rešerše měla vypracovat;
- Požadovaný termín doručení rešerše.¹²¹

Při zavádění zcela nového výrobního odvětví a ke zjednodušení pracovních postupů při zavádění nových výrobků se měl provést informativní průzkum stavu techniky až do nejnovější doby. K racionalizaci nákladů předběžných prací mohla vést znalost výroby v zemích a společnostech, které již na tomto výrobním poli s úspěchem působily. Vypracována měla být před začátkem dlouho trvajících předběžných studií nebo dokonce vynálezů. Takovéto rešerše se neomezovaly pouze na vyhledávání příslušných patentových spisů, ale měly také zahrnovat odborné časopisy vycházející v dotyčném státě, zaměřit se dokonce mohly i na přednášky

---

¹²¹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

konané v odborných sdruženích v cizích státech. Tímto způsobem bylo možno získat rychle přehled o stavu daného úseku techniky v mezinárodním měřítku při snížení nákladů za studijní cesty a bez nákladné předběžné práce, která byla jinak pro nová odvětví zapotřebí. V některých zvláště důležitých případech bylo možno prostřednictvím odborníků, kteří se v cizině touto formou rešerší zabývali a kteří se jméno objednatele nedozvěděli, obdržet speciální, detailní informace přímo od zahraničních společností.

Pro žádost o informační rešerši byly předepsané údaje pro správné vypracování:

- důvody a účel rešerše z technicko-obchodního hlediska,
- označení technického odvětví, které odborové oddělení zajímá,
- informace o zemích, ve kterých bylo dotyčné technické odvětví nejvyspělejší, případně s udáním předních osob a společností, které se jím zabývaly,
- informace o tom, jaké patenty, známky a vzorky v tuzemsku i v zahraničí byly v tomto odvětví již známy,
- časový a místní rozsah (doby a země) provedení rešerše,
- požadavek na literaturu se plnil pouze v omezené míře,
- požadovaný termín dodání výsledku rešerše.¹²²

Jednodušší a méně pracné, bylo pořídit rešerše o záznamech v patentním rejstříku. Z patentových rejstříků vedených u místních patentových úřadů v mnohých státech bylo možné zjistit data konkrétních patentů – jestli byl patent udržován nebo zanikl, jestli byl přenesen nebo byl dán do zástavy a jaká byla jeho doba platnosti. Dále bylo možné zjistit, jestli byly proti patentu podány zrušovací žaloby, určovací návrhy, prohlášení odvislosti atd. Tato zjištění byla velmi důležitá k posouzení a určení rozsahu ochrany patentu.

Takovými rešeršemi mohly být preventivně značně sníženy náklady na podání odporů proti patentovým přihláškám firmy nebo proti chybně uděleným patentům. Pokud se zjistilo, že byla použita ve výrobě právně relevantní, ale pro firmu nevýhodná živnostenská ochrana, a když byl v pozdější době o dotyčný výrobek nebo postup obchodní zájem, pak mělo odborové oddělení žádat patentové

---

¹²² Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

oddělení, aby byl udělený patent veden v evidenci a pravidelně kontrolován v ročních lhůtách pro případné zjištění, zda nějakým způsobem nezanikl.

Předepsané údaje pro žádost o rešerši záznamů v patentním rejstříku:

- údaj o rozsahu zjišťování zda jde pouze o platnost dotyčného ochranného práva, anebo pokud to bylo v dotyčných zemích možno, také o ostatní úřední data zanesená v rejstříku jako poznámky spornosti, přenos, prodloužení nejdelší lhůty platnosti atd.,
- případná žádost o ověřené výpisy z úředních rejstříků nebo je žádán jen o pouhou zprávu,
- odborové oddělení bylo povinno sdělit jemu známá data o trvání živnostenských ochranných práv nebo vzneseném odporu, jména a adresy osob, které by o odporu mohly podat informace.¹²³

Jmenná rešerše

Jmenná rešerše měla zjistit, zdali bylo určité společnosti nebo fyzické osobě bylo uděleno ochranné právo. Jmenné rešerše nebyly vždy spolehlivé. Pouhá změna ve způsobu psaní jména nebo neúplné znění názvu firmy mohlo i při nejpozornější rešerši mít za následek nesprávný výsledek. Kromě toho volily často některé společnosti krycí jména, pod nimiž patentové přihlášky podávaly, aby ztížily pátrání konkurence.

Pro správné pořízení takovýchto rešerší bylo třeba:

- Specifikovat důvod a účel jmenné rešerše z technicko-obchodního stanoviska;
- Úplné a přesné znění jména případné společnosti, přesné udání sídla osoby nebo společnosti, případně i označení jiného možného znění jména nebo společnosti, jichž se rešerše týkala (sdělení případných známých krycích jmen);
- V žádosti muselo být případně výslovně uvedeno, že znění jména nebo názvu společnosti není zcela přesně známo;
- Údaj o požadovaném čase, do kterého se tato rešerše měla provádět;
- Označení zemí, ve kterých měla být rešerše provedena.¹²⁴

---

¹²³ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹²⁴ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Rešerše pro procesní účely (podání odporu, zrušovacích žalob apod.)

Sloužily jako příprava pro vznesení odporu proti ochranným právům osob třetích, která omezovala výrobu Škodových závodů, zvláště proti přihláškám patentů, případně proti uděleným patentům.

Zpochybňování patentových přihlášek třetích osob nebo společností bylo v tuzemsku a ve většině jiných států vázáno na poměrně krátké lhůty. V některých zemích procesní předpisy stanovily, že odpor musel být v této lhůtě také věcně odůvodněn, tedy, že dodatečné podání nebo doplnění odporového materiálu po uplynutí lhůty k podání odporu se mohlo stát neúčinné. Úspěšné a s malými náklady spojené popření vyhlášených patentových přihlášek bylo možné, jen když oddělení Škodovky, která měla na konkrétní záležitosti zájem postupovala pružně a rychle se mezi sebou dohodla.

Jednotlivá oddělení měla povinnost jednak podle Patentového věstníku, jednak podle patentovým oddělením zaslaných výtahů cizích patentových přihlášek sledovat veškeré nově vyložené patentové přihlášky, které se týkaly jejich oboru působnosti. V případě zjištění, že předmět vyložené přihlášky byl v rozporu se zájmem výroby Škodových závodů, muselo si odborové oddělení ihned vyžádat od patentového oddělení úplné podklady, tj. doslovné znění této patentové přihlášky.

Nejpozději do 14 dnů po obdržení podkladů muselo odborové oddělení podat zprávu, jestli se má přihláška právními prostředky napadat či ne. Se svým rozhodnutím muselo odborové oddělení současně předat veškeré technické informace s přesnými daty o novosti firmu poškozujícího materiálu, popřípadě též i informovat o jménech a adresách svědků, kteří by byli ochotni dosvědčit, že předmět patentové přihlášky byl v závodech Škodovky přede dnem přihlášky již znám.

Když byla patentová přihláška nebo udělený patent na závadu výrobnímu programu Škodových závodů a když nemohlo odborové oddělení zjistit závažný důvod pro jeho napadení, podalo o tom bezodkladně po obdržení dokladů o přihlášce zprávu patentovému oddělení, které mělo k dispozici tuzemskou rešerši a opatřením přídatných rešerší v cizině se snažilo získat materiál, na jehož podkladě by se mohl odpor, eventuelně zrušovací žaloba apod. podat.

U přípravy podání odporu musela být dodržována zásada, že nejméně 14 dní před uplynutím lhůty k podání odporu proti tuzemským patentovým přihláškám a nejméně 3 týdny před uplynutím lhůty k podání odporu proti zahraničním

patentovým přihláškám mělo mít patentové oddělení soustředěny veškeré informace k vypracování návrhu pro další řízení.

Podle pokynů o rešerších mělo patentové oddělení na požádání příslušného oddělení evidovat patentové přihlášky daných odvětví a ihned jejich vyložení odborovému oddělení oznámit.

Pro úspěšné a rychlé vypracování „odporových rešerší“ pokyny předepisovaly opět:

- specifikování důvodu a účelu z technicko-obchodního hlediska,
- přesný popis předmětu a soupis podkladů včetně jejich rozsahu,
- sdělení proti kterým patentovým nárokům má odpor směřovat a zda se týká celého předmětu nebo jen některé konkrétní části,
- informace zdůvodňující podání odporu roztríděné dle již uveřejněných patentových spisů, jiných v tisku uveřejněných údajů a dat o dřívějším používání. (pro zpochybnění některých zahraničních patentových přihlášek bylo nutno přihlížet k tomu, že oproti československému právnímu řádu nebylo prověřování na novosti v některém cizím státě upraveno),
- eventuální informace, jestli v některé cizí zemi tentýž přihlašovaný předmět ochrany byl jinou procesní stranou napaden a udání potřebných dat, rozhodnutí atd.,
- v závěru doporučení, zda se před podáním odporu nebo v jiném stadiu sporu má nabídnout smírné vyrovnaní po (vzájemné dohodě).¹²⁵

Rešerše za účelem přezkumu patentoprávní hodnoty koupě licencí nebo jiným způsobem nabytých živnostenských ochranných práv před uzavřením smlouvy měla při zamýšleném zakoupení patentu nebo nabytí licencí přezkoušet všechny předběžné právní otázky, dát firmě smluvní jistotu a zejména prosadit přiměřené pro firmu výhodné smluvní podmínky.

Zkušenosti z mezinárodní patentní praxe ukazovaly, že existence jednotlivého patentu i ve státě, který důkladně zjišťuje novost, nezaručovala právoplatnost patentu. Často i na velké, zdánlivě novátorské, objevnou cestu razící si vynálezy byly udělovány patenty v různých zemích v různém rozsahu ochrany. Vzhledem k tomu bylo v zájmu podniku i vynálezců zapotřebí při uzavírání smluv jakéhokoliv druhu, ve kterých se patenty vyskytovaly, přezkoušet skutečnou patentoprávní hodnotu každého patentu.

---

¹²⁵ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Administrativní direktivy nařizovaly při vyžádání a provedení průmyslové rešerše vždy používat a přesně dodržovat uvedené, úředně stanovené, názvosloví. Výchozí údaje pro správné zahájení různých druhů rešerší měly být podány co nejšířěji. Odborové tedy výrobní nebo konstrukční oddělení muselo samozřejmě oznámit všechny okolnosti, které vyšly dodatečně najevo a které mohly rešerši ulehčit a snížit náklady na její pořízení.

Žádost o zpracování rešerše byla vždy předkládána písemně patentovému oddělení a příkaz podepisoval přednosta oddělení. Patentové oddělení v Praze vedlo seznamy prováděných rešerší, také i evidenci sledování udělených patentů a vyložených patentových přihlášek.

Veškeré rešerše provádělo patentové oddělení v Praze. Pokud v daném případě stačila literatura nalézající se u patentového oddělení v Plzni, provedlo rešerši toto oddělení pro plzeňský závod, mělo však povinnost sdělit výsledek rešerše patentovému oddělení v Praze, které jej zaevidovalo.

Orgány pověřené vyžadováním rešerší měly povinnost dbát přesně uvedených předpisů, zatímco rešerši provádějící orgány měly přikázáno, aby dotyčné práce vykonávaly s největší pečlivostí, s upozorněním, že nedostatečné a vadné rešeršní zprávy mohly způsobit velké škody.

Ve všech pro firmu zvláště významných případech se měla před praktickým využitím výsledků rešerše provést ještě druhá, kontrolní rešerše. Důvodem byla skutečnost, že i nejlépe organizované patentové úřady neměly vždy úplné rešeršové pomůcky a vypracovaný přehled nemusel být zcela bez chyb.

Část III.

Patenty zbrojní a muniční výroby v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody

1. Patenty zbrojní a muniční výroby

Škodovy závody podávaly u Patentního úřadu každý den průměrně jednu přihlášku vynálezu. Patentová ochrana byla následně zajišťována i v zahraničí. S ohledem na značný nárůst patentové a licenční agendy bylo v r. 1924 ve Škodových závodech zřízeno patentové oddělení, které organizačně podléhalo přímo vrchnímu technickému řediteli. V oddělení patentovém tehdy pracovalo 25 pracovníků specialistů, např. technických překladatelů, pracovníků pro řešerše, dokumentace, knihovníků, správních úředníků atd.¹²⁶ Vedoucí tohoto oddělení rozhodoval v rámci své relativně široké a rozsáhlé pravomoci o strategii technického rozvoje, povoloval také vyplácení odměn za patenty a licence. Dále měl zajišťovat úzkou spolupráci s dalšími odděleními a útvary závodů tak, aby činnost patentového oddělení byla pružná, přínosná a smysluplná.

V roce 1925 byl vypracován a vydán ve Škodových závodech výše stručně vyložený zásadní, závazný dokument tzv. Patentový regulativ, upravující hlavně právní poměry zaměstnanců – vynálezců a firmy. O činnosti zaměstnanců firmy podle Patentového regulativu a následných aktivitách, které se k tomuto dokumentu váží, pojednávají byť i nepřímo téměř všechny kapitoly této práce.

Přehled zbrojních a muničních patentů Akciové společnosti, dříve Škodovy závody, za léta 1918-1939.

Podle archivních dokladů uvádím kompletní přehled všech udělených patentů zbrojní a muniční výroby ve Škodových závodech, v letech 1918-39. Byly přihlášeny nejen v Československé republice, ale řada z nich v celém světě.

Na jednotlivých řádcích resp. v levém sloupci je uvedeno číslo jednacích, pod kterým byl konkrétní patentový předmět ve Škodovce zaevidován. Podle jeho typu je případně poznamenána souvislost s jiným vynálezem, k jehož zdokonalení měl

---

¹²⁶ Karlický, V.: Svět okřídleného šípku, Koncern Škoda Plzeň 1918-1945, Škoda a.s., Plzeň, 1999, str. 350

sloužit. Z jeho povahy – konstrukce a funkčního využití plynulo, že mohl být využit i jinak. Většinou z právní úpravy vztahů mezi firmou Akciová společnost dříve Škodovy závody a autorem vynálezu, který měl zájem na tom, aby získal maximální odměnu za využití vynálezu, se tyto „přídavkové“ vynálezy přihlašovaly odděleně od hlavních. Důvodem mohlo ovšem být dodatečné, pozdější zpracování dodatku.

Název patentu uvedený uprostřed řádku je technickým termínem. Někdy byl pod stejným názvem další patent přihlašován a evidován ve firmě jen pod jiným číslem. U každé položky v přehledu je uvedeno číslo, které přidělil patentový úřad a označení států, kde patent získal platnost.

Pořadí v němž jsou patenty uspořádány, je zdánlivě chaotické, je podán převážně jen výběr patentovaných typů munice, hlavně pro děla a minomety a součástek, které k jednotlivým typům požadovalo vedení československé armády podle potřeb a zvláštností týlového zabezpečení i použití v bojových akcích. Dlouhá řada dalších patentů, které nemají bojové resp. vojenské určení, zahrnuta není.

O dělostřeleckou municí a miny, letecké pumy i ruční granáty pro pěchotu ve stále zlepšovaném provedení které bylo patentováno pro Škodovy závody, měly největší zájem vedle Československa státy Malé dohody a Polsko. Ve větším počtu byly patenty tohoto typu udělovány také v Polsku a ve Francii. Častějším zájemcem byl také Irán, v malém počtu případů technicky vyspělé Švédsko. Zkvalitnění dělostřeleckého granátu bylo patentováno i v USA.

Číslo jednací	Název patentu	Č. patentu	Země
Škodových závodů,			
a.s. v Plzni			
22/166	Citlivý nárazový zapalovač	21 172	ČSR
přídavek k J 26/159		4 485	Jugoslávie
		10 738	Rumunsko
		9 800	Polsko
		1 652 635	USA
26/159	Nárazový zapalovač	19 337	ČSR
		4 193	Jugoslávie
		10 658	Rumunsko
		8 508	Polsko
561/354	Repulsivní zapalovač	21 236	ČSR
přídavek k J 26/159			
824/560	Způsob náplní třaskavin	39 052	ČSR

831/572	Citlivý a okamžitý nárazový zapalovač	28 347	ČSR
přídavek k J 26/159		6 192	Jugoslávie
		15 065	Rumunsko
		11 757	Polsko
882/600	Citlivý nárazový zapalovač	30 412	ČSR
přídavek k J 26/159		12 181	Polsko
883/599	Zajištění zapalovače	26 718	ČSR
přídavek k J 26/159		6 761	Jugoslávie
		15 578	Rumunsko
		12 774	Polsko
		17 955	Turecko
		189/211	Írán
884/601	Citlivý nárazový zapalovač	30 049	ČSR
přídavek k J 26/159		12 791	Polsko
939/634	Citlivý okamžitý zapalovač se zajištěním	30 607	ČSR
přídavek k J 26/159		6 614	Jugoslávie
		15 799	Rumunsko
1133/749	Dvojitá nábojnice	34 909	ČSR
1144/752	Zajištění ústrojí zapalovače	37 927	ČSR
		9 257	Jugoslávie
		18 004	Rumunsko
		12 816	Polsko
		1 082	Turecko
1149/757	Zajištění zapalovače	33 728	ČSR
přídavek k J 1539/1048		9 366	Jugoslávie
		17 312	Rumunsko
		16 882	Polsko
1151/751	Zajištění zapalovače	35 758	ČSR
		9 236	Jugoslávie
		15 188	Rumunsko
1195/798	Vysoce namáhaná střela, pancéřový granát apod.	35 596	ČSR
		9 255	Jugoslávie
		15 950	Polsko
1245/836	Protiletadlový projektil	41 441	ČSR
		9 455	Jugoslávie
		18 733	Rumunsko
		15 472	Polsko
1265/843	Zpoždovač	39 745	ČSR
		9 563	Jugoslávie
		15 191	Polsko

1266/844	Zajištění tlouku	39 744	ČSR
		9 565	Jugoslávie
		19 069	Rumunsko
		18 112	Polsko
		320	Írán
267/845	Roznětka respektive její upevnění	41 413	ČSR
		9 370	Jugoslávie
		15 245	Polsko
1270/350	Pancéřový granát	36 897	ČSR
		9 260	Jugoslávie
		19 049	Rumunsko
		15 455	Polsko
1271/857	Pancéřový granát	36 898	ČSR
288/860	Dlouhodobé zajištění zapalovače	40 684	ČSR
		9 263	Jugoslávie
1283/859	Zajištění zapalovače	37 199	ČSR
1299/752	Pojištění zapalovače pro střely	72 781	Švédsko
1348/912	Kombinovaný zapalovač	43 642	ČSR
		9 373	Jugoslávie
		19 535	Rumunsko
		3 483	Turecko
1349/913	Zapalovač s předeřívacím zařízením	38 238	ČSR
		9 568	Jugoslávie
		19 566	Rumunsko
		38 810	ČSR
		10 027	Jugoslávie
	Zajištění zapalovače	19 569	Rumunsko
		17 413	Polsko
		207	Írán
		36 820	ČSR
		36 820	ČSR
1395/958	Střela se zařízením k zamezení k poměďování hlavní	39 050	ČSR
		39 050	ČSR
.4.7/968	Způsob a zařízení k laboraci pentritových náloží	63 248	ČSR
		718 843	Francie
		10 123	Jugoslávie
		19 584	Rumunsko
		24 320	Polsko
1427/932	Způsob znemožnění přenosu deformace střely na její náplň	81 280	Švédsko
		39 407	ČSR

1429/96.	Způsob plnění střel a iniciátorů	48 821	ČSR
		9 459	Jugoslávie
		19 842	Rumunsko
452/985	Letecká puma proti živým cílům	39 950	ČSR
		8 611	Jugoslávie
1460/896	Světelná nebo zápalná střela apod.	40 236	ČSR
1469/992	Obzvlášť citlivý zapalovač	41 445	ČSR
		9 566	Jugoslávie
		17 238	Polsko
1485/1012	Střela, puma apod. proti živým cílům	41 428	ČSR
přídavek k J 1452/985		9 238	Jugoslávie
1486/1013	Zapalovač pro střely, pumy apod.	40 688	ČSR
		9 261	Jugoslávie
		20 205	Rumunsko
		18 015	Polsko
1489/1003	Zajištění univerzálního zapalovače	46 711	ČSR
přídavek k J 1490/1004		10 288	Jugoslávie
		477	Írán
1490/1004	Univerzální zapalovač	43 947	ČSR
		10 287	Jugoslávie
		19 175	Rumunsko
		445	Írán
1494/1009	Zajištění zapalovače ručního granátu	40 689	ČSR
1495/1005	Ruční granát	40 240	ČSR
		10 031	Jugoslávie
		19 176	Rumunsko
1499/1010	Zpoždovač časového zapalovače	40 690	ČSR
		19 271	Rumunsko
1526/1029	Zvlášť citlivý okamžitý zapalovač	41 397	ČSR
1539/1048	Zajištění zapalovače	41 400	ČSR
přídavek k J 1149/757		9 961	Jugoslávie
		18 103	Polsko
1540/1049	Nárazový zapalovač	41 448	ČSR
přídavek k J 26/159		11 628	Jugoslávie
		18 169	Polsko
1622/1087	Mechanický zpoždovač	42 659	ČSR
		9 574	Jugoslávie
		19 869	Rumunsko
		17 463	Polsko

1641/1092	Granát s citlivým nárazovým a okamžitým zapalovačem	44 047	ČSR
		10 669	Jugoslávie
		20 748	Polsko
1643/1094	Dráha letu označující zápalný nárazový granát s předčasováním	43 346	ČSR
		10 494	Jugoslávie
		21 065	Rumunsko
		19 706	Polsko
1644/1095	Střela označující dráhu letu	44 048	ČSR
		10 495	Jugoslávie
		19 306	Polsko
1714/1134	Kombinovaná střela, puma apod.	45 694	ČSR
		10 887	Jugoslávie
		21 168	Rumunsko
		19 646	Polsko
1761/1154 přídavek k J 1622/1087	Mechanický zpoždovač	45 540	ČSR
		10 296	Jugoslávie
		18 868	Polsko
		83 877	Švédsko
1772/1162	Náboj pro střelné zbraně	46 774	ČSR
1881/1204	Zajištění nárazových zapalovačů ručních granátů, střel apod.	47 637	ČSR
		11 364	Jugoslávie
		32 251	Rumunsko
2007/1270	Vinutá neb kombinovaná nábojnice	50 214	ČSR
2008/1272	Vinutá a kombinovaná nábojnice	52 397	ČSR
2009/1268	Způsob spojení nábojnicového	56 767	ČSR
2011/1271	Zabezpečení spojení nábojnicového pláště se dnem pro kombinované a vinuté nábojnice	49 947	ČSR
2028/1287 přídavek k J 1270/850	Pancéřový granát	50 658	ČSR
		12 038	Jugoslávie
		23 051	Rumunsko
		23 269	Polsko
2047/1554 přídavek k J 2204/1373	Úprava hnacích náplní střel, min apod.	61 418	ČSR
2051/1299	Plynová střela, mina, puma apod.	52 398	ČSR
2070/1307	Plynová střela, mina, puma apod.	52 399	ČSR
2107/1331	Zvláště citlivý zapalovač	57 020	ČSR
		779 603	Francie
		12 454	Jugoslávie
		24 855	Polsko

2108/1332	Zapalovač s relais	60 904	ČSR
		45 967	Francie
		12 746	Jugoslávie
		25 234	Polsko
2115/1321	Střela jednotného tvaru	52 400	ČSR
		12 040	Jugoslávie
		23 065	Rumunsko
		92 967	Švédsko
		2 083	Turecko
2127/1338	Pancéřová střela, granát, mina apod.	54 963	ČSR
		12 541	Jugoslávie
		23 861	Rumunsko
		23 364	Polsko
2128/1342	Pancéřová střela	52 584	ČSR
2129/1339	Jednotný granát, střela apod.	52 583	ČSR
		13 082	Jugoslávie
		23 866	Rumunsko
2133/1336	Střela s dlouhodobým zajištěním neb jiným efektem	166	Írán
		52 948	ČSR
		13 130	Jugoslávie
2134/1337	Nárazový granát s časovým ústrojím	25 965	Polsko
		52 585	ČSR
		53 800	ČSR
2135/1343	Střela, granát, mina, letecká puma apod.	52 586	ČSR
2153/1355	Střela, granát, mina apod.	13 132	Jugoslávie
		168	Írán
		56 482	ČSR
2204/1373	Úprava hnacích náplní střelných zbraní	13 131	Jugoslávie
		24 013	Rumunsko
		25 502	Polsko
		53 346	ČSR
2207/1375	Střela s expansní vodící respektive těsnící obroučkou	60 675	ČSR
2208/1374	Válcovitě originální střela, mina apod.	61 377	ČSR
2218/1386	Vysoce namáhaná a výkonná střela, mina apod.		
přídavek k J 2127/1338			
2223/1388	Střela, mina, granát, puma apod. s usměrněnou iniciací	53 807	ČSR
2226/1389	Střela, granát, mina, puma apod. s více účinky	58 056	ČSR
		12 930	Jugoslávie
		24 379	Rumunsko
		26 974	Polsko

2227/1392	Sřela s vedením	55 604	ČSR
		809 845	Francie
		13 140	Jugoslávie
		24 366	Rumunsko
2228/1391	Sřela s vedením	56 590	ČSR
		13 132	Jugoslávie
		24 365	Rumunsko
		24 665	Polsko
2232/1396	Válcovitá ogivální letecká puma	60 617	ČSR
2233/1400	Pancéřová sřela, granát neb pod.	60 616	ČSR
2235/1401	Sřela s okamžitým a citlivým zapalovačem a zabezpečení sřely	54 964	ČSR
		13 137	Jugoslávie
		24 299	Rumunsko
		23 996	Polsko
2241/1399	Plynová neb kouřová sřela, puma apod.	53 808	ČSR
2245/1406	Sřela s vedením	61 011	ČSR
přídavek k J 2576/1548		13 141	Jugoslávie
		24 391	Rumunsko
2267/1422	Sřela, mina, puma, ruční granát a jejich součásti	61 012	ČSR
		13 142	Jugoslávie
		24 392	Rumunsko
		24 666	Polsko
2280/1425	Zapalovač s relais	60 905	ČSR
přídavek k J 2108/1332		46 933	Francie
		13 190	Jugoslávie
		26 451	Polsko
2283/1427	Zapalovač s relais	60 908	ČSR
přídavek k J 2108/1332		47 193	Francie
		13 193	Jugoslávie
		26 134	Polsko
2284/1428	Zapalovač s relais	60 907	ČSR
přídavek k J 2108/1332		47 194	Francie
		13 192	Jugoslávie
2285/1429	Zapalovač s relais	60 906	ČSR
přídavek k J 2108/1332		47 195	Francie
		13 191	Jugoslávie
		26 064	Polsko
2291/1430	Zapalovač s relais	60 909	ČSR
přídavek k J 2108/1332		47 196	Francie
		13 194	Jugoslávie

2292/1431	Zapalovač s relais	60 910	ČSR
		47 197	Francie
		13 195	Jugoslávie
		27 738	Polsko
2298/1436	Granát s iniciátorem	58 057	ČSR
		13 147	Jugoslávie
		24 471	Rumunsko
		25 471	Polsko
2311/1443	Střela s expansí vodící respektive těsnící obroučkou	54 966	ČSR
	přídavek k J 2207/1375		
2319/1447	Granát s iniciátorem	63 960	ČSR
	přídavek k J 2298/1436	13 154	Jugoslávie
		24 725	Rumunsko
		26 136	Polsko
2326/1451	Citlivý nárazový zapalovač	60 766	ČSR
	přídavek k J 2335/1454	14 247	Jugoslávie
		24 751	Rumunsko
		25 474	Polsko
		315	Írán
2330/1449	Dvoutaktový zapalovač s relais	56 168	ČSR
		13 158	Jugoslávie
		24 775	Rumunsko
		27 258	Polsko
2333/1458	Způsob výroby střel, granátů, min, leteckých pum apod.	58 084	ČSR
	přídavek k J 2135/1343		
2335/1454	Zapalovač s dlouhodobým zajištěním pro dělostřeleckou munici	14 248	Jugoslávie
		24 821	Rumunsko
	přídavek k J 2326/1451	26 674	Polsko
2336/1452	Časový zapalovač	57 256	ČSR
2337/1459	Zařízení k zvýšení rychlosti projektilu	57 434	ČSR
		804 237	Francie
		13 159	Jugoslávie
2341/1461	Dvojitá nábojnice	56 195	ČSR
2356/1462	Střela, zejména cvičná, signalizační apod. pro dělostřeleckou munici	55 374	ČSR
2358/1464	Speciální signalizační neb cvičná střela, mina, puma apod.	55 350	ČSR

2367/1470	Zapalovač s dlouhodobým zajištěním	61 378	ČSR
		13 167	Jugoslávie
		24 948	Rumunsko
2368/1469	Plynová střela, mina, puma apod.	56 729	ČSR
2394/1493	Střela s vedením	59 834	ČSR
		47 430	Francie
		13 175	Jugoslávie
		24 966	Rumunsko
2395/1494	Zajištění zapalovače	58 058	ČSR
2397/1495	Zajištění tlouku	56 196	ČSR
přídavek k J 1266/844		13 173	Jugoslávie
		26 839	Polsko
2417/1504	Spojovací části střel	59 520	ČSR
2420/1507	Vodící obroučka	58 875	ČSR
přídavek k J 2227/1392		47 452	Francie
		13 176	Jugoslávie
		24 987	Rumunsko
2444/1529	Mina, letecká puma, střela zejména protitanková apod.	63 589	ČSR
		13 346	Jugoslávie
		25 201	Rumunsko
2450/1513	Zdokonalení pancéřových střel	57 966	ČSR
		812 377	Francie
2458/1526	Iniciátor se zpoždovačem	57 435	ČSR
		353	Írán
2463/1531	Osvětlovací střela, puma a zařízení označující dráhu letu	25 920	Polsko
2464/1532	Zažehovací zařízení pro světelné, zápalné a dráhu označující střely, pumy apod.	25 317	Rumunsko
		26 757	Polsko
2498/1560	Vysoce namáhaná a výkonná pancéřová střela	64 293	ČSR
přídavek k J 2127/1338			
2499/1561	Zdokonalení průbojných pancéřových plášťových střel	58 060	ČSR
2501/1564	Regulační zařízení časových zapalovačů	64 695	ČSR
		811 483	Francie
2522/1581	Dělená nábojnice	61 876	ČSR
		25 655	Rumunsko
2523/1582	Okřídlená mina, puma apod.	64 696	ČSR
2527/1587	Dělostřelecká nábojnice	61 877	ČSR
2526/1586	Střelivo a jeho součásti	63 806	ČSR
přídavek k J 2576/1648			
2529/1589	Pancéřový granát nebo střela	58 337	ČSR

2530/1583	Sřela, mina, puma apod. se stabilisátorem	60 395	ČSR
2631/1588	Zapalovač pro střely, miny, pumy apod. s dlouhodobým zajištěním	64 697	ČSR
		25 606	Rumunsko
		27 266	Polsko
2540/1593	Čepička pro pancéřový granát nebo střelu	25 573	Rumunsko
2544/1600	Ruční granát, mina apod. s přísl. vrhacím zařízením	62 346	ČSR
2560/1615	Dlouhodobé zajištění zapalovače	25 913	Rumunsko
přídavek k J 2531/1588			
2561/1614	Dlouhodobé zajištění nárazového mechanismu	25 914	Rumunsko
přídavek k J 2531/1588			
2570/1620	Způsob laborace střel neb jiných výbušných předmětů a zařízení pentritem, hexogenem apod. výbušinami	60 979	ČSR
		817 864	Francie
2573/1624	Mina, střela, puma, granát apod. se stabilizátorem	63 590	ČSR
2576/1648	Sřela a její součásti	57 552	ČSR
2577/1625	Mina, střela, puma, granát apod. s hnací náplní	64 717	ČSR
		27 279	Polsko
2585/1586	Mina, letecká puma, střela apod. zejména protitanková	818 967	Francie
přídavek k J 2444/1529			
		15 034	Jugoslávie
2586/1681	Protitanková mina	64 718	ČSR
2598/	Kombinované zapalovače pro dělové náboje	60 396	ČSR
2602/1637	Způsob spalování hnací náplně s regulací	59 553	ČSR
		27 281	Polsko
2604/1639	Jednotný granát	61 792	ČSR
		446	Írán
2608/1671	Kombinovaný iniciátor se zpoždovačem	59 951	ČSR
přídavek k J 2458/1526			
2613/1646	Zapalovací ústrojí	61 922	ČSR
2614/1642	Zapalovač s dlouhodobým zajištěním	59 555	ČSR
2616/1643	Zdokonalení okřídlených min	61 793	ČSR
		27 280	Polsko
2629/1645	Ruční granát, zejména obranný	63 807	ČSR
		486	Írán
2634/1652	Zařízení ke zvýšení dostřelu projektilů, zejména okřídlených	61 923	ČSR
2635/1651	Zařízení ke zvýšení dostřelu projektilů, zejména okřídlených	60 397	ČSR
2636/1650	Dalekonosná střela, mina, granát apod.	60 698	ČSR
		27 349	Polsko

2639/1655	Jednotný náboj	64 793	ČSR
2640/1659	Zažehovací ústrojí min, střel, pum apod.	60 618	ČSR
2641/1658	Nosič hnací náplně, její úprava a zážeh	62 694	ČSR
2642/1660	Zápalkový šroub	59 879	ČSR
2643/1662	Způsob laborace střel neb jiných výbušných předmětů a zařízení pentritem, hexogenem apod. výbušinami	48 448	Francie
přídavek k J 2570/1630			
2644/1663	Způsob plnění střel, iniciátorů apod. vysocebrisantními trhavinami neb třaskavinami	63 676	ČSR
2647/1661	Mína, střela apod. s expansním stabilisátorem a tlumičem	60 699	ČSR
2653/1669	Dělená nábojnice	15 036	Jugoslávie
2654/1667	Spojení pláště nábojnice se dnem	62 347	ČSR
2655/1666	Spojení pláště se dnem nábojnice	62 973	ČSR
2660/1670	Úprava hnacích náplní	61 924	ČSR
2674/1674	Skládaná střela, mína, granát, puma apod.	60 700	ČSR
2688/1687	Zápalná letecká puma, střela, mína apod.	62 974	ČSR
2691/1705	Uspořádání expansní vodící respektive těsnící obroučky	61 795	ČSR
2714/1686	Dělostřelecká nábojnice	63 672	ČSR
přídavek k J 2527/1587			
2730/1709	Protitanková mína tykadlová	64 794	ČSR
		26 741	Rumunsko
2763/1716	Cvičná střela, mína, puma, granát apod.	61 380	ČSR
2764/	Střela, mína apod. s bojovou látkou	14 341	Jugoslávie
2774/	Mechanický zapalovač pro střely, bomby, miny apod. s několika různými účinky	63 009	ČSR
2812/1741	Expansní středící a těsnící obroučka	taj. 36	ČSR
2815/1744	Expansní středící respektive vodící a těsnící obroučka	taj. 43	ČSR
2817/1752	Střela, granát, mína, puma apod. proti živým cílům	27 284	Rumunsko
2858/1773	Časový zapalovač s automaticky měnitelnou dobou hoření	63 633	ČSR
2859/1777	Universální ruční granát	63 635	ČSR
2860/1774	Kombinovaný ruční granát	63 634	ČSR
2862/1778	Kombinovaný ruční granát se zpětnou iniciací	63 636	ČSR
2868/1780	Vystřelovací ruční granát apod.	63 637	ČSR
2869/1781	Vystřelovací ruční granát, mína, střela apod.	63 808	ČSR
2880/1788	Zajištění ručního granátu	63 995	ČSR

2881/1789	Úprava zážehu časovacího sloupce	63 996	ČSR
	pyrotechnických ručních granátů	15 048	Jugoslávie
2882/1791	Zajištění ručních granátů	63 809	ČSR
2892/	Cvičná letecká puma	64 295	ČSR
2914/1807	Úprava hnací náplně a její poměr k nabíjecímu prostoru	64 296	ČSR
3000/1870	Universální ruční granát	494	Írán
3001/1872	Zajištění ručního granátu	478	Írán
3103/	Ruční granát	61 920	ČSR ^{127 128}

1.1 Příklady významných patentů ve výrobě munice

Ve skupině muničních patentů jsou to na svou dobu technicky mimořádně vyspělé všechny druhy zapalovačů, zápalných pouzder, iniciátorů, způsoby laborace střel výbušných, plynových, dýmových, světelných, vinuté nábojnice, pancéřové granáty, letecké pumy, ruční granáty aj.

Příkladem může být nárazový hlavový zapalovač pro granáty. Jeho vývoj ve Škodovce končil před válkou typem SKHER. Byl standardním zapalovačem škodováckých dodávek granátů do celého světa.

Ve 20. letech dvacátého století se objevily podle specialistů Škodovky poněkud přemrštěné požadavky rumunské vojenské správy, která vyžadovala u granátu absolutní manipulační bezpečnost, bezpečnosti v hlavni a maskové jistoty, současně za vysoké citlivosti při nárazu i při dopadu na plocho. Objednávala jednoduše měnitelný trojí druh zpoždění výbuchu. Tedy dělostřelecký granát při pokusech nesměl explodovat na silném prkně před ústím hlavně, ale už 100 m dále musel explodovat na tenké lepence. Problém vyřešil fenomenální vynálezce ing. Pantoflíček s absolutním úspěchem zapalovačem SK (setrvačný, kuličkový), doplněným na SKZ (zpoždění). Později ještě dvojnásob zajištěným rozbuškovou pojistkou pod jménem SKHZR (setrvačný, kuličkový, hlavový, zpoždění, rozbušková pojistka).

Princip Setrvačnickového kuličkového zapalovače byl jednoduchý a jasný: sestřelitelná objímka po odstřelu, ale až několik metrů před dělovou hlavní, umožnila odchod kuliček odstředivou silou a uvolnila cestu jehle na roznětku nebo roznětce

¹²⁷ Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – zbrojní, karton č. 3, 6, 8, 10, 18, 25, 28, 37, 98, 112, 413, 608, 687, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700

¹²⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

směrem k jehle (při dopadu na plochu). Pyrotechnické zpoždění mělo tři stupně: okamžitost, nepatrné zpoždění při nesejmuté kukle a vlastní zpoždění nastavitelné pootočením zapalovače, když kulička zamezila přímý kontakt mezi roznětkou a rozbuškou.

Úplnou izolaci rozbušky od zapalovače vynálezce docílil rozbuškovou pojistkou postavenou rovněž na principu sestřelitelné objímky. To dovolilo nahrazení složitého a drahého zapalovače SK vyrobeného z mosazi zcela jednoduchým zapalovačem C, čímž automaticky vznikl typ CHZR (C = citlivý).¹²⁹ Ten byl založen na odvážném principu, že totiž pomalé vniknutí jehly do zvlášť upravené roznětky nezpůsobí výbuch, poněvadž se nálož ochladí. Takové pomalé vniknutí mohlo být pouze nechtěné, kdežto při výstřelu a dopadu vnikla jehla do nálože rychle a spolehlivě přivodila výbuch. Rozbušková pojistka eliminovala pak všechny eventuální nepravidelnosti, které by jinak vedly k těžkým neštěstím při manipulaci a střelbě. Taková byla asi myšlenková koncepce jednoho pro Škodovku typického vynálezu a jeho metamorfózy.

Neštěstí v Truhlářské ulici v Praze, k němuž došlo při dopravě ručních granátů a mělo širokou publicitu, vedlo k zavedení náhrady za tehdejší typ Janeček, přičemž opět při výběru zvítězil vynález ing. Pantoflíčka. Jeho ruční granát zajištěný pojistkovou páskou, během letu odpojenou, vyhovoval principu různým způsobům vrhu – hodů. Byl to granát pro vlastní vojsko skutečně bezpečný a byl u nás před II. světovou válkou zaveden.

2. Vynálezce ing. Bohdan Pantoflíček v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody

Ing. Bohdan Pantoflíček se narodil 25.5.1889 v Telči, (z jeho sourozenců byl Jaroslav ordinálem geodézie na Karlově univerzitě, Cyril založil továrnu v Radotíně). Bohdan nastoupil jako konstruktér 3.2.1914 do plzeňského závodu Akciové společnosti Škodovy závody a zemřel jako ředitel muničního oddělení plzeňské továrny v Plzni v nevyšším věku padesátičtyř let dne 15.4.1944.

Ing. Pantoflíček byl vůbec nejplodnějším a nejúspěšnějším českým vynálezcem, čítankové popularity chudého hochy, který se vlastním nadáním a pílí proslavil, se nedočkal. Obor orientovaný téměř výhradně na zbrojní techniku sám o

---

¹²⁹ Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

sobě věcnou propagandu vynálezů nepřipouštěl. Přitom některé jeho vynálezy byly veřejně patentovány i v cizině. Ing. Pantoflíček byl naopak hýčkáán svým zaměstnavatelem jako nenahraditelný zdroj invence a překonavatel všech potíží, které zbrojní výroba přinášela v konkurenčním boji zbrojovek. Mezi jeho osobními vlastnostmi by se dalo nalézt jen málo kladů. Byl prý chorobně šetrný až na hranici drobných majetkových přestupků (jízda na černo, pašeráctví apod.). V okruhu podřízených zaměstnanců se nikdo neodvážil patentovat výsledky své konstrukční tvůrčí práce přesto, že to služební řád firmy připouštěl a v jiných v sousedních odděleních zbrojního sektoru byla celá řada vynálezců. Přes to byl svými mladými pomocníky oblíben.

Vynálezů ing. Pantoflíčka lze spočítat mnoho set a záhlaví „Akciová společnost, dříve Škodovy závody v Plzni a ing. B. Pantoflíček“ patřilo k obsahu téměř všech čísel Patentního věstníku Československé republiky z dvacátých a třicátých let 20. století. Přihlašoval patenty ale také jen na své jméno, na jméno svého bratra, syna i dcer. Byl nesporně uznávanou kapacitou v oboru patentní praxe, při blokování nápadů a způsobu realizace všemi druhy kombinací a provedení. Obejití jeho patentu bylo prakticky vyloučeno. Nakonec se nenašel muniční výrobek, který by nebyl poznamenán jeho tvůrčí prací, ale také žádný, který by nebyl zdrojem licenčního poplatku v jeho prospěch. Při skromném způsobu jeho života je samozřejmé, že byl velmi bohatý. Vlastnil mimo dvou plzeňských vil a řady várečných práv Měšťanského pivovaru v Plzni dva velkostatky: v Obytcích u Klatov a v Někmiří u Plzně.¹³⁰

Jeho oblíbené pracovní principy a přístupy se mohou shrnout jako:

- standardizace a typizace,
- stavebnicový skladebný systém,
- kulička jako konstrukční prvek,
- vlastní váha, odstředivá síla, reakce při výstřelu jako dynamický princip,
- cíl veškerého úsilí – maximální bezpečnost při maximální citlivosti.

Po několika menších vynálezech z oboru dělostřeleckého a leteckého (lafetace palubního kulometu) se věnoval téměř výhradně munici, ačkoliv i v pozdějších letech se vrátil k výzbroji letadel při konstrukci závěsů leteckých pum.

---

¹³⁰ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Osobním Pantoflíčkovým koníčkem byl motorismus, tedy opět technická záliba. Výbušnému motoru věnoval volné chvíle, a výsledkem experimentů byl opět velký počet patentů z tohoto oboru.

Zájem o jeho vynálezy přerostl území evropského kontinentu. S nadsázkou lze říci, že zabírá celý svět: vedle Československé republiky a jeho předválečných spojenců z Malé dohody – Jugoslávie a Rumunska – to jsou bývalý SSSR, Lotyšsko, Litva, Švédsko, Dánsko, Holandsko, Španělsko, Švýcarsko, Francie, Itálie, Polsko, Turecko, Izrael, Írán, Afghánistán, Habeš, Argentina, Kolumbie.

Počet patentů udělených v Československu jeho vynálezům činí asi 500, kdežto odvozených patentů v cizině je asi přes 1 000 kusů.

2.1 Licenční ujednání ing. Bohdana Pantoflíčka s Akciovou společností, dříve Škodovy závody

Právní i materiální pozici ing. Bohdana Pantoflíčka v Akciové společnosti, dříve Škodovy závody ukazuje licenční ujednání doplňující služební smlouvu, podepsané v březnu 1925.¹³¹ Firma se v něm zavázala za sebe a své případné právní nástupce, že bude ing. Pantoflíčkovi, i po podepsání patentového regulativu,¹³² nadále hradit licenční poplatky za jeho patentované a Akciovou společností, dříve Škodovy závody převzaté vynálezy.

Licenční poplatky byly stanoveny podle ceny vynálezů. Z částky do 5,000.000 Kč během každého zúčtovacího období u Škodových závodů i u všech podniků ve všech státech, v nichž se patenty udržovaly, měl vynálezce nárok na 1,00 %. Při ceně přesahující 5,000.000 Kč do 10,000.000 Kč poplatek činil 0,75 %. V rozmezí ceny mezi 10,000.000 Kč a 20,000.000 Kč poplatek činil 0,60 %. Pokud cena překročila 20,000.000 Kč měl obdržet 0,45 %.

Cena pro vyměření licenčního poplatku vycházela z celkového obratu firmy v konkrétním zúčtovacím období. Jako základní jednotka byla vzata v zájmu podniku vždy cena nejmenšího fakturovatelného celku, např. u patentu pojistky nebo pojistek zapalovače to byl kompletní zapalovač a ne celá střela, nebo při odpalovacím zařízení bylo jednotkou pro výpočet odpalovacího zařízení a nikoli závěr nebo dokonce hlaveň nebo snad celé dělo. Podle povahy konkrétního nálezu však mohl souhrn jeho částí tvořit organický celek, pak se použila cena tohoto celku jako cena za jednotku.

---

¹³¹ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹³² Byl vydán s datem 10. ledna 1925, viz. výše

Např. u děla s hlavní sklopnou podle patentů ing. Pantoflíčka byla vzata pro výpočet cena kompletního děla mimo lafety. U nového patentovaného způsobu vrhání projektilů účtárna použila souhrn cen hlavně, závěru a ceny jednoho výstřelu. Velmi výhodně byl kalkulován poplatek u odstředivek vyráběných podle patentů ing. Pantoflíčka, vycházel z ceny celé odstředivky s příslušenstvím, tedy včetně obalu tak, jak se fakturovala odběratelům.¹³³

Ceny, z nichž se licenční poplatky počítaly, byly prodejní ceny společnosti, tedy bez obalu, dopravného, montáže, cla, daně atd.; u odstředivek však byl jako výjimka obal zahrnut ve fakturované ceně odběratelům.

Výpočet prováděla firma pololetně vždy k 30. červnu a 31. prosinci každého roku a byl doručen ing. Pantoflíčkovi vždy do jednoho měsíce po těchto termínech. Vyplacení příslušné částky proběhlo vždy měsíc po tom, kdy vynálezce potvrdil správnost odpočtu. O významu a rozsahu vynálezů ing. Pantoflíčka v podniku Škoda svědčí mimo jiné i praxe zavedená pro kontrolu využívání jeho vynálezů. Společnost vedla zvláštní knihu, v níž byly evidovány výrobky, které souvisely s patenty ing. Pantoflíčka a on byl oprávněn kdykoliv do této knihy v úředních hodinách nahlížet.

Pro vyměření licenčního poplatku byl tedy směrodatný úhrnný obrat dosažený v pololetním účtovacím období. Když např. obrat pololetního účtovacího období dosáhl 25,000.000 Kč, počítala se licence následovně:

1 %	z 5,000.000 Kč	= 50.000,- Kč
0,75 %	z 5,000.000 Kč	= 37.500,- Kč
0,60 %	z 10,000.000 Kč	= 60.000,- Kč
0,45 %	z 5,000.000 Kč	= 22.500,- Kč
Licence	z 25,000.000 Kč obnáší	170.000,- Kč

Pro výpočty se brala vždy jako jednotka prodejní cena nejmenšího fakturovatelného celku.

Použití patentů ing. Pantoflíčka při výrobě odstředivek mléka a tedy i placení licence (pololetně cca 40.000 Kč) počítané z ceny celé odstředivky i s obalem se vztahovalo dosud na západkovou spojku (dle československých patentů č. 1327 a 9454), signalizační zařízení (č. patentu 19805), talířky (č. patentu 17102) a buben (č. patentu 17554). Ostatní patenty již byly dány vynálezci postupně k dispozici dle toho, jak je firma nahrazovala jinými konstrukcemi. Posléze byla výroba odstředivek na patentech ing. Pantoflíčka zcela nezávislá a licenční poplatky u ní úplně odpadly.

---

¹³³ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Výhodné podmínky vynálezce dokumentuje fakt, že měl nárok na plnou výši poplatků i když firma použila pouze jediný ze jmenovaných patentů.

Placení licence podléhalo též měřidlo pro kontrolu závitů dle československých patentů č. 22.002 používané v nářadovně. Její výše činila pololetně asi 1.500,- Kč, tj. 1 % z ceny dle tohoto způsobu zhotovených závitových nástrojů, přičemž průměrná cena 1 kusu byla udávána 25,- Kč.¹³⁴

Výroba munice byla také vázána na licenční poplatky, protože spadala do patentové ochrany vynálezů ing. Pantoflíčka. Většinou se jednalo o zapalovače, kde zpravidla jen celkově malá změna jeho zajištění opravňovala dle smlouvy počítat licenci z ceny celého zapalovače. Licenci však podléhal také způsob plnění střel (patent č. 17361), kde se licenční poplatek počítal z obnosů dosahujících 7 – 20 % (dle velikosti střely) z ceny celé střely (procentuální poměr mzdy za plnění střely k ceně celé střely). U leteckých pum (č. patentů 16369 a 16659) se určoval poplatek z ceny celé pumy. Poplatky z muniční výroby dosahovaly vždy značné výše

Menší částky připadaly ing. Pantoflíčkovi z výroby děl za opakovací odpalovač (patenty č. 1990 a 15513) a pojistku proti průrazům zápalníkového šroubu (č. patentu 18302). Firma samozřejmě měla zájem na omezení plateb, jemuž se ing. Pantoflíček z pochopitelných důvodů bránil. Překážel uplatnění jiných konstrukcí ostatních konstruktérů. Typickým příkladem takového jednání vynálezce byly jeho patentové přihlášky týkající se mořských min a lafety pro střelné zbraně, které přihlásil ihned, jakmile zjistil obsah připravovaných patentových přihlášek stejných předmětů se týkající, jejichž autory byli však jiní konstruktéři.

K důvodům naznačených postupů ing. Pantoflíčka je nutno poznamenat, že jejich účelem byla v první řadě snaha o vlastní finanční prospěch. Tuto skutečnost potvrdil zvláště případ patentové přihlášky P 4045-27, kterou se snažil získat výhradní právo na použití antikorozi oceli při výrobě odstředivek. Jiným dokladem této snahy byl způsob, jakým vynálezce obcházel ustanovení patentového regulativu tím, že veškeré své vynálezy přihlašoval přímo na své jméno jako přídatkové patenty k patentům, které již před vydáním regulativu měl na své jméno přihlášeny. Tyto nové přídatkové patenty předal pak společnosti a předložil vyúčtování výloh spojených se zadáním těchto přihlášek u patentového úřadu, přičemž účtoval značné částky jako honorář za vypracování popisů a zhotovení výkresů. O tom svědčí např.

---

¹³⁴ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

seznam výloh za období od 1.7.1926 do 31.7.1927.¹³⁵ Položky za vypracování popisů a výkresů obnosu 10.000,- Kč mimo částky účtované za vyřízení výměřů.¹³⁶ Tyto výdaje by firmě odpadly, kdyby ing. Pantoflíček své vynálezy přihlašoval a výměry vyřizoval prostřednictvím patentového oddělení tak, jak to činili všichni ostatní vynálezci.

Podle ujednání z r. 1925 své dosavadní patenty uvedené v příloze převedl ing. Pantoflíček na jméno Škodových závodů a vyšel tak vstříc přání generálního ředitelství, současně prohlásil, že nemá žádné jiné patenty než ty, které Škodovým závodům oznámil.

Zvlášť byly zmíněny licenční poplatky za patenty týkající se vinutých nábojnic, které byly úplně vyrovnány. Škodovy závody s nimi mohly volně a bezplatně disponovat.

Ujednáním z března 1925 se zrušily veškeré dřívější dohody ing. Pantoflíčka s Akciovou společností, dříve Škodovy závody týkající se jeho patentů. Nadále platila jen nová smlouva a patentový regulativ. Její doba platnosti byla shodná s délkou trvání platnosti převzatých patentů. Pro jejich „udržování“ po dobu platnosti platily příslušné články patentového regulativu.

V ujednání vynálezce pamatoval i na případ úmrtí. V tom případě přecházela veškerá práva z uvedené smlouvy na dědice ing. Pantoflíčka.

Dokument konstatoval, že dosud byly výpočty prováděny přesně, svědomitě a v předepsaných lhůtách. Pro případ, kdyby však v budoucnosti ing. Pantoflíček prokázal, že se tak neděje a že požadovaná náprava nebyla v přiměřené lhůtě provedena, Akciová společnost, dříve Škodovy závody, neměla námitek, aby vstoupila v platnost všechna původně platná dřívější ujednání. „Akciová společnost, dříve Škodovy závody se písemně zavázala, že pak vystaví veškeré dokumenty potřebné k převedení všech patentů ing. Pantoflíčka zpět na jeho jméno a ponese veškeré náklady s tím spojené.“¹³⁷

Ve výrobním programu munice ve Škodovce měl mimořádný význam patent pancéřového granátu č. 58337. Pevnost jeho cementovaných pancířů, zejména typu KC, proti kterým byla v první řadě určena čepička, byla ve dvacátých letech minulého století naprosto stejná jako před válkou. Na jejich složení a výrobě se

---

¹³⁵ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond, dopis č.j. 71/Pat/1411

¹³⁶ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

¹³⁷ Archiv Škoda Holding a.s., fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

naprosto nic nezměnilo; pevnost cementové strany bývala kolem 260 kg/mm² a pevnost rubu kolem 80 kg/mm². Právě proti těmto pancírům se používalo čepiček dokonce z měkkého železa (o pevnosti 35 kg/mm²). Vzrostla tedy pouze pevnost u slabých, monogenních pancírů; proti homogenním pancírům však vůbec nebylo třeba používat na střely „čepici“. Proto bylo v popisu přihlášky uvedeno pouze, že čepička podle vynálezu má tu výhodu, že nesnižuje výkon střely na homogenním pancíři, tj. že má stejnou průraznost jako střely bez čepice stejné hmotnosti. Tento fakt nebyl předmětem vynálezu, byl pouze konstatován jako výhoda.

Předmět vynálezu spočíval v tom, že čepičky o pevnosti nad 100 kg/mm² dávaly na cementovaných pancířích, zejména typu KC, daleko lepší průraznost než čepičky o pevnosti nižší. Protože se však pevnost cementované strany pancírů od doby před I. světovou válkou naprosto nezměnila, bylo tím prokázáno, že předmět vynálezu neměl se změnou pevnosti pancírů nic společného. Bylo velkým nedostatkem, že v době předválečné nebylo u legovaných ocelí dosahováno těch pevnostních čísel, která se dosahovala později. Právě u pancéřových granátů se užívalo tehdy v průměru vyšších pevností než v pozdější době. Kalená špička předválečných pancéřových granátů měla pevnost 271 až 285 kg/mm², zatímco později se většina výrobců spokojila s pevností cca 250 kg/mm².

Čepičky pro pancéřové dělostřelecké granáty byly řešeny současně s vývojem cementovaných pancírů dávno před I. světovou válkou. Škodovy závody v Plzni naopak rozhodně popíraly, že k vyšším pevnostem střel musely být přizpůsobeny pevnosti čepiček, aby bylo dosaženo žádoucích efektů, neboť předmět vynálezu neměl s pevností střel nic společného. Efekt podle vynálezu se dostavil stejně u střely o pevnosti 200, 250, 280 a 320 kg/mm²; dokonce u střel o pevnosti 200 kg/mm² byl efekt větší než u střel o pevnosti 320 kg/mm². Bylo již uvedeno, že u pancéřových granátů byla v době před II. světovou válkou spíše tendence sestupná, pokud šlo o pevnost kalené špičky.

Čepičky o pevnosti 35 – 70 kg/mm² nekonaly na pancíři o pevnosti 60 kg/mm² naprosto žádnou perforační práci. Čepička o pevnosti kolem 80 kg/mm², ba ani do 100 kg/mm², nepůsobila, jak již bylo uvedeno, žádný perforační účinek ani na pancířích tehdejší pevnosti (která ostatně, jak již bylo uvedeno, je stejná jako nyní, neboť se mluví o cementovaných pancířích). Pevnost čepiček neměla nic společného

s pevností pancířů a proto zde nebyla žádná souvislost ani v tom případě, kdyby došlo během doby ke zvýšení pevnosti pancířů.¹³⁸

Nebyla tudíž pravda, že bylo použito niklochromové oceli pro čepice pro zvýšení pevnosti za účelem zvýšení průraznosti, neboť se užívalo čepic z obyčejné oceli o téže pevnosti. Oceli legované naopak bylo použito proto, aby při stejné pevnosti bylo docíleno lepší houževnatosti a tím dokonalejšího ochranného působení čepic. Změna ze 70 kg/mm² na 110 kg/mm² nebyla libovolná a ničím neodůvodněná, vlastní efekt podle vynálezu nastal až při pevnosti nad 100 kg/mm², tudíž při cca 110 kg/mm². Optimální pevnost podle přihlášky nebyla relativní a tedy neurčitá, ale absolutní a tedy určitá a byla v jednoduchém a logickém vztahu k uváděné spodní mezi.

K významným vynálezům patřily také patenty vinutých nábojnic 50214, 52397, 56195, o kterých se vedly spory. Úroveň technického řešení konstrukce a výroby vinutých nábojnic tak, jak byla vyjádřena namítanými patentními spisy DRP.308428, 311831, 308429 a 341861, které jsou označovány jako staré patenty Škoda, dále DRP.306475 společnosti Manfred Weiss, který vlastně nepopisoval vinutou nábojnici, a DRP.312039 téže společnosti, který popisoval pouze určité provedení vinutého pláště, jež jsou označovány jako staré patenty Manfred Weiss. Škodovým závodům se podařilo zhotovit dle tehdejších požadavků vyhovující nábojnici. Výroba byla skutečně zavedena a tyto nábojnice ve velkých sériích dodávány. Naproti tomu nábojnice firmy Manfred Weiss nepřekročily vlastně stadium studijní. Důvodem byly zejména nedostatky pláště ve spodní části radiálně nastříhaného a nevhodné spojení pláště se dnem. Ve spodní části nastříhané pláště se propalovaly a spojení pláště se dnem vedlo k velkým extrakčním obtížím. Protože staré patenty Manfred Weiss neumožnily provedení vyhovující nábojnice, staly se vlastně patenty mrtvými. Pokud bylo Škodovým závodům známo, nebyly také dál sledovány ani dále zlepšovány.

Škodovy závody samy na těchto patentech neměly žádný zájem a patenty nikdy dále nesledovaly. Také není známo, že by se Manfred Weiss dále zabýval zlepšením nebo zdokonalením nábojnic podle svých starých patentů, které vlastně tímto způsobem hned při svém vzniku byly předurčeny, aby krátce na to zanikly.

Staré patenty Škodových závodů naproti tomu hned od prvního počátku ukázaly dobrou budoucnost vinutých nábojnic. Nebylo bez zajímavosti, že autor

---

¹³⁸ Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

těchto původních starých patentů Škodových závodů byl totožný s autorem dalších novějších patentů stejného podniku zdokonalujících vinuté nábojnice, tj. československých patentů 56195, 50214 a 52397, dále pak nejnovějších patentů Škodových závodů týkajících se vinutých nábojnic a to A 90761, A 90751, A 90762, A 93495, A 93544, jakož i patentových přihlášek b.č. 2353 a 2354.¹³⁹

Jak vyplývá z archivních dokumentů, autor absolvoval celý vývoj vinutých nábojnic od jejich vzniku přes další zdokonalení až po nejnovější vynálezy po stránce konstrukční, experimentální i výrobní. Bylo mu umožněno co největší proniknutí do konstrukce těchto nábojnic a tím také snadné a rychlé vyhovění všem požadavkům vojenské správy.

Takzvané vinuté nábojnice vyráběné dle starých patentů Škodových závodů, které sice vyhověly tehdy kladeným požadavkům, se ukázaly při dalších náročnějších požadavcích kladených na vinuté nábojnice zejména v důsledku stoupání výkonu děl a vyšší tlaku hnacích plynů a zvyšované střelecké kadenci jako nepostačující. Růst požadavků na víceronásobné užití atd. a různé nedostatky vytykávané vojenskou správou vyvolávaly nutnost dalších zlepšení. Nábojnice vyráběné podle starých patentů Škodových závodů pro nové požadavky a nové poměry už nevyhovovaly.

Nutnost požadovaných zlepšení a dále dobrá perspektiva do budoucnosti vinutých nábojnic zavdala příčinu, aby otázka nábojnic byla dále studována, což vedlo k dalším nákladným zkouškám. Experimenty byly korunovány úplným úspěchem a vedly ke vzniku novějších patentů Škodových závodů.¹⁴⁰

Zlepšení a zdokonalení dosažená těmito patenty umožnila konstrukce vinutých nábojnic použitelných za všech okolností pro veškerá v úvahu přicházející děla bez ohledu na ráži, její velikost, vyšší tlaků hnacích plynů, střeleckou kadenci atd. bez ohledu na to, zda se jednalo o hlavně monoblokové nebo umělé konstrukce anebo košilaté. Těmito novými patenty byla zvýšena také ve značné míře trvanlivost nábojnic, takže vinuté nábojnice podle těchto zlepšení bylo možno mnohonásobně použít opakovaně. U nábojnic zhotovených podle starých patentů Škoda nebylo možno vyhovět zvyšovaným požadavkům na používání vyšších tlaků hnacích plynů, dobrého těsnění lehké extrakce, dobré odolnosti a trvanlivosti nábojnic. Stav techniky vyjádřený starými patenty nestačil již k tomu, aby bylo docíleno požadovaných efektů a aby podle něho mohla být vyráběna novým zvýšeným

---

¹³⁹ Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

¹⁴⁰ Československý patentní spis 56195, 50214 a 52397

požadavkům vyhovující nábojnice. Všechny konstrukce nábojnic podle tehdejšího stavu techniky umožňovaly sice dobré spojení pláště se dnem, nijak však nezaručovaly za zvýšených požadavků dobré těsnění, lehkou extrakci, dobrou odolnost a trvanlivost těchto nábojnic. Teprve náležitou aplikací zkušeností z výrobních metod, vhodných konstrukčních úprav, správnou volbou rozměrových poměrů s ohledem na vhodné mechanické vlastnosti použitých materiálů, patřičnou jakostí styčných ploch, vhodnou volbou pracovních postupů atd., což vše tvoří předmět vynálezu dle patentu č. 56195, byla umožněna vyhovující konstrukce vinuté nábojnice.

Patent č. 56195 zajišťoval náležitou pevnost a schopnost roztažení vinuté nábojnice po výstřelu za plného dosednutí na stěnu hlavně, dále smrštění k lehké extrakci, respektive zpružení do původního stavu a konečně pevnost a jakost spojení se dnem, které obstarávalo nejen dobré těsnění, ale umožňovalo zároveň zmíněné dýchání pláště, mimo jiné rovněž důležitých vlastností nábojnice.

Předmětem tohoto vynálezu byly způsoby a konstrukční úpravy, pomocí nichž byly vytvořeny dokonalé nábojnice, u nichž při neodlehčeném nebo i tuhém spojení pláště nábojnice se dnem bylo možné se vyhnout nebezpečnému namáhání pláště nebo i dna nábojnice za současného docílení dobrého smršťování nábojnice v místech spojení pláště se dnem a tím docílení dobré extrakce a dobrých vlastností nábojnice. Podmínka spojit plášť nábojnice se dnem takovým způsobem, aby pevnost spoje byla menší než pevnost pláště, byla velmi důležitou a nebyla vždy všeobecně splněna odlehčením spojovacího elementu či části. Popisovaný vynález přinášel a vyjadřoval nové, úplně bezpečné způsoby, jakými bylo možné všeobecně u různých, respektive libovolných způsobů spoje této podmínce vyhovět. Bylo to docíleno těmito úpravami:

- zmenšením tření v místě spojení pláště se dnem, kde dosedá plášť na dno, na hodnotu menší než je pevnost pláště nábojnice, čehož se docíljuje celou řadou v patentu blíže vyjádřených způsobů,*
- limitováním velikosti plochy styku mezi pláštěm a dnem, jakož i omezením přeplátování dna pláštěm,*
- úpravou zvláštních vložek a elastických podložek umožňujících při ráně radiální nebo odstředný posuv pláště a dostředné jeho zpružení po ráně, jakož i opatřením zabraňujícím trvalé nepřípustné deformace dna,*

- vhodným dimenzováním v úvahu přicházejících částí spoje pláště se dnem tak, jak je v dalším patentu detailně vyjádřeno,
- úpravou, která odlehčuje místo spojení pláště se dnem, jak je rovněž v patentu zdůrazněno,
- dále vhodnými způsoby volby materiálu a pracovních postupů, jak rovněž patent uvádí,
- patent obsahoval také vhodné způsoby dimenzování, volby průměrových vůlí, volby průřezů a správné dimenzování, jak je vše ve shora uvedeném patentu vyjádřeno a jak bylo zejména v popisu a nárocích uvedeno či dokonce zdůrazněno (viz předposlední odstavec popisu), že spojení pláště se dnem může být provedeno pomocí přítužné matky demontovatelně.¹⁴¹

Patent č. 56195 z 15.6.1936 platný na území Československé republiky sám pro sebe již uváděl a zdůrazňoval cesty a způsoby, jak bylo nutno vytvářet moderní nábojnici tak, aby vyhovovala všem požadavkům tehdejší doby.

Patent č. 50214 přinášel způsob, jak se vytvářel plášť vinuté nábojnice, aby to co nejlépe vyhovovalo nejen požadavkům nejlepšího těsnění při nejmenších tlacích, ale aby zároveň bylo zamezeno nebezpečnému namáhání pláště při výstřelu. Podle vynálezu toho bylo docíleno vhodným přeplátováním plášťů, jakož i vhodnou volbou třecích poměrů.

Patent č. 52397 znamenal další zdokonalení vinutých a kombinovaných nábojnic týkající se spojení nábojnicového pláště se dnem a to zejména s ohledem nejen na konstrukci, ale i na výrobu, dále pak další způsoby spojení pláště se dnem tak, aby plášti bylo umožněno po výstřelu smršťování a tím dobrá extrakce nábojnice. Tyto efekty byly v zásadě docíleny tím, že všechny uvedené nedostatky se podle vynálezu odstranily tím způsobem, že prvek spojující plášť nábojnice se dnem zůstával sice odlehčen, byl však se stoupajícím tlakem v nábojnici při výstřelu úměrně, tedy progresivně na plášť nábojnice přitlačován, přičemž tento vzájemný vztah mezi stoupajícím tlakem a přitlačováním spojovacího prvku na plášť nábojnice mohl být vhodnou konstrukcí libovolně měněn, případně omezen. Tímto způsobem se těsnění v místě spojení se stoupajícím tlakem zlepšovalo, takže toto místo za všech okolností naprosto těsnilo.

Ve stavu klidu byl pak tento prvek dotlačován na plášť určitou silou, jeho vnitřním napětím danou silou nebo silou vyvolanou nějakou jeho elastickou částí,

---

¹⁴¹ Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

případně zvláštním elastickým prvkem. Tato stálá hodnota síly byla volena tak, že dávala nábojnici, respektive místu spojení dostatečnou tuhost, přičemž však umožňovala smršťování nábojnic. Tímto uspořádáním bylo možno při vysokých tlacích učinit spojení nábojnicového pouzdra se dnem mnohem pevnějším a tím také i těsnějším než při provedení podle předchozích konstrukcí, aniž by nastalo nebezpečí přemáhání spojením pláště se dnem, protože zařízením podle předloženého vynálezu nastalo úplné roztažení pláště a jeho dosednutí na nabíjecí prostor dříve, tedy při daleko nižších tlacích než byly maximální tlaky působící na nábojnici při střelbě. Aby z hlediska plastičnosti nebo pevnosti nemusely být na kroužek nebo podobný spojovací prvek kladeny zvláštní požadavky, byla podle vynálezu mezi částí nábojnicového pláště a spojovacím prvkem upravena zvláštní vložka z vyhovujícího plastického nebo elastického materiálu. Stejného účelu se docílovalo podle vynálezu také tím, že spojovací prvek byl proveden jako elastický celek anebo byl rozčleněn na řadu elastických poddajných prvků.

Patent popisoval celou řadu způsobů konstrukčních i dílenských provedení spoje, jak bylo zdůrazněno v dalším popisu patentu a patentními nároky, zejména nároky 1, 3, 4, 7 a 11.¹⁴²

Po vytvoření a přihlášení uvedených patentů v letech 1934-36 pracovala Akciová společnost, dříve Škodovy závody dále na problému všem moderním požadavkům vyhovující nábojnice a nahromadila jak celou řadu dalších zdokonalení a zlepšení vinutých nábojnic, tak i výrobních zkušeností.

---

¹⁴² Archiv Škoda Holding a.s., fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

Závěr

Předkládanou prací jsem chtěl přiblížit poměrně málo známý počátek a vývoj právní úpravy ochrany autorství vynálezů v naší zemi. Vhodným prostředkem k tomu je využití praktického příkladu vynálezů, pro jejichž vznik vytvořil příhodné prostředí komplex průmyslových závodů plzeňského strojírenského a zbrojařského gigantu. Právněhistorický pohled na technicky mimořádně zajímavou problematiku výroby munice v Plzeňské Škodovce ukazuje význam a důležitost poněkud okrajového úseku právního řádu-práva k vynálezům, o které se zajímá poměrně malý okruh lidí. Změny, které přetvářely Škodovku v meziválečném období na významný článek hospodářského i mocenského potenciálu republiky, podporovaly a vyžadovaly i vnitropodnikovou tvorbu předpisů. Poučná je vedle interních norem struktura pracovišť, která zajišťovala správu patentů v nejširších právních a technických souvislostech.

Zajímavá je smluvní úprava spolupráce Škodových závodů se zahraničním partnerem, když v některých textech smluv nalézáme nejasná místa, která po uspořádání dnes nedosažitelného celého archivního materiálu snad odhalí důvody a podrobnosti. Vedle této skupiny otázek se jeví z právněhistorického hlediska velmi zajímavé řešení vztahu firmy k vynálezům. Zde dominuje osobnost ing. Bohdana Pantoflíčka a jeho mimořádná technická i právnická pozice.

Vysoké nároky zbrojní techniky ovlivňovaly úroveň veškeré výroby v každém ze zbrojních závodů a trvale působila na technologická zdokonalení. České zbrojovky patřily po I. světové válce prošly důsledně racionalizačním procesem. Ve výrobě zbraní bylo nejdříve zcela ukončeno ruční přizpůsobování součástí běžné ještě za války u rakouských a německých zbrojovek. Byla zavedena vzájemná vyměnitelnost všech součástí, běžná v moderní zbrojní výrobě. Nové racionalizační postupy ve výrobě a její administrativě uplatnila u nás nejdříve Škodovka a zavedla je sama i v nově budované strakonické České zbrojovce a po svém kapitálovém vstupu zčásti také v brněnské Československé zbrojovce.

Stykem se zahraniční klientelou domácí firmy získávaly informace o nejnovější produkci v zahraničí a dostávaly cenné podněty pro vlastní vývoj. Mnohá zbraň se řešila nejdříve jako zahraniční zakázka a poté se zavedla v naší výbroji.

Předpokladem úspěchu ve vývozu byla konstrukční původnost, neboť vývoz nebyl pak již předem spoután licenčními či patentovými právy jiných firem. Naše

zbrojovky plně využívaly svých práv, aby si své vývozní možnosti zajistily či zvětšily a proto věnovaly mimořádnou péči patentové politice. Ve 30. letech dvacátého století rostl prodej výrobních licencí světovým velmocím (kulometry do Anglie, děla a munice do SSSR).

Složitá situace vznikala u vynálezů vojenského významu, kde nebylo snadné sladit zájmy obrany státu s podnikatelskými zájmy přihlašovatelů. Legislativně se nejdále dostalo řešení podle zákona o obraně státu roku 1936, které umožnilo vojenské správě prohlásit patent za tajný a převzít jej do svého vlastnictví, ovšem vznikaly jí tím finanční závazky. Často vyvstávaly spory o duševní vlastnictví vojenské správy obsažené v některých patentových přihláškách, když firma využila poznatků ze zkoušek armádou, respektive jejích připomínek a návrhů na řešení a poté výslednou úpravu zakotvila ve své patentové přihlášce.

Patentová a licenční agenda byla rozsáhlá a složitá. Všechny naše zbrojovky i Vojenský technický a letecký ústav měly svá patentová oddělení. Sama Škodovka spravovala k 1.7.1939 celkem 524 zbrojních patentů, z toho také v cizině (v 16 zemích) – 338. Zřejmě v Československu největším držitelem patentů vůbec byl ing. Bohdan Pantoflíček, který v r. 1939 vlastnil sám nebo s firmou na 350 československých patentů, vesměs ze zbrojní oblasti.

Vývojové týmy představovaly největší a nejtrvalejší úspěch, kterého dosáhla naše zbrojní technika mezi světovými válkami. U hlavních druhů techniky, u děl, kulometů, tanků a v neposlední řadě v této rigorózní práci popisované výroby a vývoje munice se nejednou i v zahraničí hovoří o československých konstrukčních školách, neboť dovedly jít vlastní a ve světě ceněnou a uznávanou cestou.

Resumé

In this work I'm submitting results of my studies of a smaller patent law section, how the law appears in archive materials of Škoda Works. I limited the content of the work to arms production. Overview of patent law development in Bohemia in 19th and a part of 20th century is not narrowed. A lot of archive materials is not expertly organized. The republic didn't have enough own sources for armament of the Czechoslovak army. Protecting the state against all enemies was a task already in the first governments' programmes. Financial means granted to military research were not sufficient.

Protection of patents – inventors protection law was first adapted by law in 1832, second more sophisticated “new prerogative law” in 1852. The inventor framed the protection of laws as a privilege given by the ruler. They determined the period of protection and evidence of patents, passing protection laws to other subjects, penal measures for breaking the law. The state didn't investigate the newness of the invention before granting a patent protection. Length of inventions protection was maximally 15 years. Invention protection law from 1897 solves the same issues like prerogative law from 1852. The subject of the protection were new inventions usable in industrial production. Ministry of warfare did not have to respect patent protection. The condition for receiving patent protection was originality of the invention. The law reserves the claim for granting a patent to the inventor or their assignee. Patent law enabled dispossession of the patent. Patent protection was valid for 15 years. It started with the day of applying for the patent. A patent holder had to provide annual fees properly. There was only one central “patent office” for patent protection of all inventions based in Vienna. Application department transacted patent applications, complaining department and annulling department. “Register of patents” made an entry of granting a patent. Patent Office published descriptions of granted patents. Patent court was appropriate for reviewing of the decision of the Office. Law modified closely patent suit. Patent law constituted culpability of breaking the patent. They distinguished between wilful and unconscious criminal act.

National Assembly adopted patent law from 1897 and in 1919 extended its validity to “the whole area of Czechoslovakia”. The law from 1922 added a lot of partial changes and also listing of fees. In 1923 a new regulation was issued which changed the inner organization of the Patent Office and its personnel. Dividing

personnel resembles monarchy official regulation. Protection of inventions displayed at exhibitions before being patented was newly modified. Measures of social character about advantages for the impecunious in patent matters. In 1924 Patent Office rules of procedure were modernized.

Administration of patents in join-stock company, former Škoda Works, foundation and development of the company. Machine-works in Pilsen came into being in 1859 and ing. Emil Škoda was its leader from 1866. In 1881 it became a join-stock company. In years 1910-1918 Škoda Works supplied Imperial&Royal army with 12 693 cannons. Cooperation with French ammunition factory. On January 1st 1920 Schneider et Cie took over 225 000 new shares. A contract about patents, mutual use and sharing inventions was made. The chairman got an approval from the government and on December 23rd 1938 a contract about taking over of 319 927 shares of French owners was made. In January 1938 French period in Škoda works ended.

In 1925 Patent regulative was issued for modification discretions and duties of employees on the employer. According to the regulative a worker in the company was obliged that if they create an invention in the company, they will offer it for using to the Škoda Works. Law protection of mental property, which Škoda Works had in mind, was at that time complicated, unsure and incomplete. Patent department at Headquarters provided patent agenda. Their business included: registration of inventions, samples, trademarks, administration of own patents, evidence of patent applications of third persons, agenda of licences. Škoda Works applied for a patent every day on average at the Patent Office. An example of an significant patent in munition production is head igniter for grenades.

Its inventor ing. Bohdan Pantoflíček is a very successful Czech inventor. Number of his patents is 500, derived patents abroad about 1000.

Seznam literatury a archivních pramenů

Prameny – archivní dokumenty:

Archiv Škoda Holding a.s.:

Fond Karlický – dosud nezpracovaný fond

Fond GŘ – zbrojní, karton č. 3, 6, 8, 10, 18, 25, 28, 37, 98, 112, 413, 608, 687, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700,

Fond GŘ – Fiala, karton č. 50

Fond GŘ – TD, karton č. 97, 254

Patentový regulativ, Akciová společnost, dříve Škodovy závody, 1925

Prameny – právní normy:

Zákon č. 184/1852 ř. z., výsadní zákon

Zákon č. 227/1859 ř. z., živnostenský řád

Zákon č. 30/1897 ř. z., patentní zákon

Zákon č. 305/1919 Sb. z. a n., prozatímní opatření na ochranu vynálezů

Zákon č. 252/1922 Sb. z. a n., doplňující zákon č. 305/1990 Sb. z. a n. a měnicí zákon č. 30/1897 ř. z.

Vládní nařízení č. 273/1924 Sb. z. a n., o jednacím řádu patentního úřadu

Zákon č. 111/1927 Sb. z. a n., proti nekalé soutěži

Zákon č. 131/1936 Sb. z. a n., na obranu státu

Prováděcí předpisy

Literatura:

Akciová společnost, dříve Škodovy závody v Plzni, Plzeň, 1922

Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha, 1999

Forst, V.: Škodovy závody, Plzeň. 1934

Janáček, F.: Čtení o Škodovce, 120 let, časy – lidé – události. Plzeň, 1978

Janáček, F.: Největší Zbrojovka monarchie, Škodovka v dějinách, dějiny ve Škodovce, 1859 – 1918. Praha, 1990

Jíša, V.: Škodovy závody 1918-1938, Praha, 1962

Jíša, V.: Škodovy závody 1859-1919, Praha, 1965

Jubilejní spis Škodových závodů 1839 – 1939, Praha, 1939

Karlický, V.: Svět okřídleného šípů, Koncern Škoda Plzeň 1918 – 1945. Škoda a.s., 1999

Krátký, V.: Osobnosti v dějinách Škodovky. 1996

Malý, K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945, Praha, 1997

Národní shromáždění ČSR v prvním roce republiky, Praha, 1919

Němec, A.: Patentní právo – Slovník veřejného práva československého, III, Brno, 1934

Randa, A.: Soukromé obchodní právo rakouské, Praha, 1902

Těsnopisecké zprávy o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění ČSR

Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu, Praha, 1975

Klíčová slova

vynález – invention

patent – patent

licence – licence